

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKULLARINA VE MESLEKİ
EĞİTİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURGAY BÜLBÜL

ANABİLİM DALI: EĞİTİM BİLİMLERİ

BİLİM DALI : EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ

PLANLAMASI VE EKONOMİSİ

Haziran, 2014

Kocaeli

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKULLARINA VE MESLEKİ
EĞİTİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURGAY BÜLBÜL

ANABİLİM DALI: EĞİTİM BİLİMLERİ

BİLİM DALI : EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ

PLANLAMASI VE EKONOMİSİ

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Asiye TOKER GÖKÇE

Haziran, 2014

Kocaeli

Turgay BÜLBÜL tarafından hazırlanan **Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarına ve Mesleki Eğitime Yönelik Görüşleri** adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (Sınav) tarihi: 20/06/2014

Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu:

İmzası

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Soner POLAT
(Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi)

Jüri Üyesi (Danışman) : Yrd. Doç. Dr. Asiye TOKER GÖKÇE
(Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi)

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Mevlüt TAŞTAN
(Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi)

Enstitü Yönetim Kurulunun Onay Tarih ve No: 25/06/2014 - 2014 / 12

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında yardımını ve desteğini esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Asiye TOKER GÖKÇE'ye; tez jürimde yer alan ve eleştirileriyle katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Mevlüt TAŞTAN'a ve Doç. Dr. Soner POLAT'a teşekkür ederim.

Öğrencilerine her zaman yeni ufuklar açan Prof. Dr. Nuray SUNGUR OAKLEY'e teşekkürlerimi sunarım. Arkadaşım Hilal ERKOL'a yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak öğrenim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen sevgili aileme, tez sürecinde sabır ve anlayışıyla yanımda olan sevgili eşime teşekkür ederim.

Turgay BÜLBÜL

Haziran, 2014

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ŞEKİLLER VE TABLOLAR.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VII
 BÖLÜM I: GİRİŞ.....	 1
Problem	2
Amaç	4
Önem	4
Sayıtlar.....	5
Sınırlılıklar.....	5
Tanımlar	5
Kısaltmalar.....	6
 BÖLÜM II: ALANYAZIN ARAMASI.....	 7
Eğitim ve Okul.....	7
Sosyal Kuramların Eğitime ve Okula Bakışı.....	10
İşlevselci Yaklaşım Açısından Eğitim ve Okul.....	11
Çatışmacı Kuram Açısından Eğitim ve Okul.....	13
Yorumsamacı Yaklaşım Açısından Eğitim ve Okul.....	14
Mesleki ve Teknik Eğitim.....	15
Türk Eğitim Sistemi'nde Okullar.....	16
Türkiye'de Mesleki Eğitim.....	18
Türkiye'de Mesleki Eğitimin Sorunları	25
Metafor Kavramı ve Eğitim Araştırmaları.....	29
İlgili Araştırmalar.....	32
Okul ile ilgili metafor araştırmaları.....	32
Meslek Liseleri ile İlgili Araştırmalar.....	36
 BÖLÜM III: YÖNTEM.....	 44
Araştırma Modeli	44
Araştırmanın Katılımcıları.....	44
Verilerin Toplanması	47
Veri Toplama Aracı	48
Verilerin Çözümlemesi	50
 BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM.....	 56
Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına ilişkin algılarına yönelik bulgular.....	56
1. Disiplinli ve otoriter ortam olarak okul	58
2. Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul.....	59
3. Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul.....	60
4. Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul.....	60
5. Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul.....	61
6. Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul.....	61
7. Meslek öğretren bir ortam olarak okul.....	62
Meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri alana yönelik bulgular	62

Meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri alanda aldıkları eğitime yönelik bulgular.....	65
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	70
Sonuç ve Tartışma.....	70
Öneriler	75
UygulayıcılaraÖneriler.....	75
Araştırmacılara öneriler	75
Kaynakça.....	76
EKLER.....	92
EK.1 Araştırma izin belgesi.....	92
EK. 2 Veri Toplama Formu.....	93

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

Şekil 1 Öğrencinin mesleki eğitime yönelim süreci.....	24
Şekil 2 Görüşme soruları geliştirme süreci.....	49
Şekil 3 Görüşme analiz süreci.....	53
Tablo 1 Mesleki ve Teknik Ortaöğretim okul türleri.....	24
Tablo 2 Metafor Araştırmaları.....	30
Tablo 3 Araştırma Evreni ve Katılımcı Sayısı.....	45
Tablo 4 Sorulara cevap veren öğrenci sayısı ve analiz edilen katılımcı sayısı.....	45
Tablo.5. Öğrencilerin yaş durumları.....	46
Tablo 6 Öğrencilerin anne baba eğitim durumu.....	46
Tablo 7 Öğrencilerin baba meslek durumu.....	46
Tablo 8 Anne meslek durumu.....	47
Tablo 9 Öğrencilerin açıklamalarına göre yapılan kodlama işlemi.....	51
Tablo 10 Örnek Kodlama işlemi.....	54
Tablo 11 Öğrencilerin okullarına ilişkin ürettikleri metaforlar.....	56
Tablo 12 Öğrencilerin okullarına ilişkin ürettikleri metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler.....	57
Tablo 13 Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışma konusundaki cevapları.....	62
Tablo 14 Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışmak isteme nedenleri.....	63
Tablo 15. Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışmak istememe nedenleri.....	64
Tablo 16 Öğrencilerin verdikleri cevaplar.....	66
Tablo 17 Öğrencilerin okulda aldıkları eğitimin iş yaşamında neden yeterli olmadığına ilişkin açıklamaları.....	66
Tablo 18 . Öğrencilerin meslek lisesinde aldıkları eğitimin kendilerine faydası olup olmadığına ilişkin açıklamaları.....	68

ÖZET

Bu araştırma meslek lisesi öğrencilerinin “okul” kavramına yönelik algılarını metaforlar yardımıyla; mesleki eğitime yönelik algılarını ise yarı yapılandırılmış görüşme formuyla belirlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma tarama modelindedir. Nitel araştırma tekniği kullanılarak veri elde edilmiştir. Araştırmada amaçlı ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Kocaeli ili, Kartepe ilçesi Endüstri Meslek Liselerinde öğrenim gören 12 sınıf öğrencileridir. Çalışma grubu gönüllük esasına göre seçilmiş 106 öğrenciden oluşmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; Meslek lisesi öğrencilerinin büyük kısmı okulu disiplinli ve otoriter bir ortam olarak görmektedirler. Hapishane metaforu öğrenciler tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Meslek lisesi öğrencileri ikinci sırada okulu bilgi veren geliştiren yer olarak algılamışlardır. Öğrencilerin bir kısmı ise okulu arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak görmektedirler. Disipline, okullaşma yoluyla bilgi ve beceri kazandırmaya ve toplumsallaşmanın önemine vurgu yapan işlevselcilere göre okulun işlevini yerine getirdiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası öğrenim gördükleri alanda çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin yarısından fazlası aldıkları eğitimle çevrelerindeki insanlara yardımcı olabileceklerini ifade etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin büyük kısmının okulda kazandıkları edinimleri benimsedikleri söylenebilir. Diğer yandan öğrencilerin çevresindeki insanların beklenti ve isteklerine göre onlara yardım edebileceklerini belirtmesi öğrencilerin toplumsallaşmasında okulun önemini ortaya çıkarmaktadır.

Öğrencilerin büyük kısmı okulda aldıkları mesleki eğitimi yeterli bulmamaktadır. Okulda uygulamaların az olduğunu ve okulda öğrendiklerinin iş yaşamına uygun olmadığını, okulda daha çok teorik bir eğitim verildiğini ifade etmişlerdir. Diğer yandan öğrencilerin büyük kısmı meslek lisesinin kendilerine daha kolay iş bulma imkanı sağlayacağını düşünmektedir. İşlevselci bakış açısına göre meslek lisesi öğrencilerinin topluma uyum sağlamaları ve eğitim yoluyla meslek kazanarak toplumsal işbölümüne katılmak istemeleri araştırma bulgularını desteklemektedir.

Öğrencilerin meslek lisesinde aldıkları eğitimin yükseköğrenime hazırlayıcı bir eğitim olduğuna dair algıları düşüktür. Araştırma sonuçları düşük sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyinden gelen ailelerin çocuklarının meslek lisesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler : Meslek lisesi, okul algısı, mesleki eğitim, metafor, işlevselcilik.

ABSTRACT

Vocational high school students' opinions about their school and Vocational education

The aims of this study are to analyse the perception that vocational high school students have on the school concept by using metaphors and to analyse the perception that vocational high school students have on vocational education by using semi- structured interview form.

The study was designed as survey model. Qualitative research design was used to figure out perceptions of vocational high school students. Among the purposeful sampling methods, the criterion sampling method was used in the study. The study group of this study is composed of 12th grade students in vocational education in Kartepe, Kocaeli. The sample of the study consists of 106 vocational education students. In the interpretation process of the interview data, content analysis technique was used.

According to the research findings; school is seen as a disciplined and authoritarian environment by the majority of vocational high school students. The prison metaphor was used frequently. A place, providing information and supporting their development metaphor was the second row. Some of them perceive school as a place for friendship and solidarity. According to the functionalists, emphasizing the importance of discipline, gaining knowledge and skills through schooling and the importance of socialization, it can be said that school fulfills its functions. More than half of the students who participated in the research study stated that they want to work in their field of education. In addition more than half of them stated that they may help people through their education. This reveals the importance of school in socialization process of students. According to the research findings it can be said that majority of the students adopt acquisitions they gained in school.

The majority of the students stated that the application and vocational training they receive at school aren't enough and given information at schools isn't suitable for working life because of its theoretical frame. On the other hand most of the students think that vocational education increases the possibility of finding a job. Vocational high students have a low perception about their vocational training is an education that prepares them to

higher education. Research results also reveals that vocational high school students' parents have a low socio – economic and educational level.

Keywords: Vocational high school, the perception of school, vocational education, metaphor, functionalism

BÖLÜM I

Giriş

Mesleki ve teknik eğitim; sanayi toplumlarında ve sanayi ötesi dediğimiz modern bilgi toplumuna geçişte önemli bir yere sahiptir. Ülke ekonomisinin gelişmesinde mesleki eğitim veren kurumların katkısı önemlidir. Ülkemizde yüksek öğrenime giriş, katsayı, vb. konularda yürütülen tartışmaların odağında yer alan meslek liseleriyle ilgili araştırmaların sorunları tespit etmesi önemlidir. Kurumsal düzeyde bir mesleki ve teknik eğitim politikasının olmaması veya kişiye bağlı yönetim anlayışları mesleki ve teknik eğitim kurumlarının işlevini ve verimliliğini sürekli olarak göz ardı eden bir anlayışın toplumun ve bireylerin algısında yerleşmesine sebep olmuştur. Sosyo - ekonomik koşullar bireylerin mesleki ve teknik eğitime yönlendirilmesinde önemli bir parametredir. Değişen sosyal ve ekonomik koşullar toplumun mesleki eğitime verdiği önem, ülkemizde makro ekonomik ölçekte bir insangücü planlamasının ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

21 yüzyılda eğitim sistemimizin modern insana dönük beklentilerinin ne olduğuna dair elimizde somut bir veri bulunmamaktadır. Yetişmiş insangücü kaynağını oluşturacak olan mesleki ve teknik eğitim kurumlarının bireylerin sosyal kabiliyetlerinin gelişmesinde ve toplumsal verimliliğin geliştirilmesinde etkili olduğu göz ardı edilmemelidir. Çoktan seçmeli testlere dayalı bir değerlendirme sisteminde meslek lisesi öğrencilerin başarısız olarak değerlendirilmesi kolaycı bir çözümdür.

Meslek liselerini diğer ortaöğretim kurumları gibi akademik başarıya odaklı bir değerlendirme, meslek liselerinin asıl işlevinin ne olduğu ile ilgili yaratılan kafa karışıklığı, bu sistemin içerisinde yer alan öğrenci, öğretmen ve velileri farklı arayışlara yönlendirmektedir. Meslek liseleri eğitim yöneticileri için okulun, ilçenin veya ilin akademik başarısını düşüren bir okul türü olarak eğitim sistemimizde yer almaktadır.

Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili yapılan bu araştırma da mikro düzeyde mesleki eğitim sürecindeki bireylerin bakışından bir perspektif sunmak hedeflenmiştir. Eğitim bir süreçtir ve bu süreçlerin takip edilmesi önemlidir. Eğitim politikalarının paradigmasının ülkenin gerçekleriyle örtüşüp örtüşmediği alanda yapılacak araştırmalarla desteklenmelidir.

Problem

1819 ‘da maden işçilerini yetiştirmek amacıyla Prusya’da kurulan okuldan günümüze kadar iki asır geçti. Sanayi devrimi, endüstrileşme, başta askeri sanayi olmak üzere, pek çok alanda mesleki eğitim ve öğrenim sürecinden geçmiş bireylere olan ihtiyacı sürekli hale getirmiştir. Bu eğitim süreçleri, farklı coğrafyalarda farklı toplumlarda kimi zaman insan emeğinin sömürüldüğü bir araca kimi zaman da toplumda bir statü ya da toplumsal bir rol edinme aracına dönüşmüştür. Türk eğitim tarihi açısından baktığımızda da 19. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul’da açılan “Sanayi Mektebi ” ülkemizde mesleki eğitimi okul düzeyinde başlatan eğitim kurumlarından birisi olmuştur (MEB, 2005, s.26).

Toplumsal, ekonomik ve sosyal değişimler okulların kuruluşu ve yapılandırılmasında önemli birer araçtır. Sanayileşmenin arttığı toplumlarda bireyleri vasıflı hale getirme ve sosyalleştirme aracı olarak okullar kurulmuştur (Ergün, 1997). Bursalıoğlu’na (2008) göre eğitim sürecinin en önemli kısmını okullar oluşturur. Okul insanlar için olduğu kadar, aynı zamanda da insanları etkileyen bir örgütlenme biçimidir. Okulun görevi bireyin topluma uyumunu sağlamak, sosyal, ekonomik, politik değerleri bir konuda uzlaştırmak ve dengelemektir.

Eğitimin yaşam boyu devam eden bir süreç olması ve bu sürecin plan programlı düzenli bir şekilde yürütülmek istenmesi eğitimin kurumsallaşmasını ve okul sistemlerinin oluşmasını sağlamıştır. Yapısal ve işlevselci bir yaklaşımla okulların sosyal, kültürel, politik ve bireysel amaçları vardır. Endüstrileşme ile birlikte eğitimin ekonomik ve teknik yönleri önemsenmiş; mesleki ve teknik eğitim sanayileşme ve kalkınmada önem kazanmıştır. Kâr amacı gütmeyen bir girişim olan eğitim ekonominin gereklerine uygun insan gücünü karşılamaya yönelmiştir (Şişman, 2010, s.6).

Okullar modern toplumların vazgeçilmez birer kurumlarıdır. Dünyanın bir çok yerinde ortaöğretim sistemi akademik eğitim yoluyla kolej ya da üniversitelere öğrenci hazırlarken; mesleki eğitim yoluyla da öğrencilerin işgücüne katılımını kolaylaştıran bir eğitim vermektedir (Yossi & Walter, 2000, s.30).

Eğitim kurumlarının toplumsal rolünü açıklamada kullanılan yorumlardan birisi de işlevselci yaklaşımdır. İşlevselci yaklaşıma göre çağdaş toplumlarda eğitim daha önemli hale gelmiştir. Durkheim’a (1956) göre “eğitimin içeriği zamanla ve topluma göre değişir”.

Eğitimin birinci işlevi bireyleri kişisel yetenekleri doğrultusunda ve toplumun istekleri çerçevesinde yetiştirmektir (akt: Tan, 1990, s.561). Durkheim toplumu bir insan vücuduna benzetir (Blackledge & Hunt, 1985). İnsan vücudundaki organların işlevselliği, birbiriyle ilişkisi ve bağımlılığı okulları da toplumsal bir uyum ve denge mekanizması olarak işlevselleştirmiştir. Bireyler eğitim yoluyla yeteneklerine göre seçilmekte belli bir konum ve statü elde etmektedir. Ekonominin gelişmesi ile birlikte bilgiye daha çok ihtiyaç duyulduğu için okullar yetişkinlerin rol ve modellerini öğretirler (Tan, 1990, s.560).

Yapısal işlevselciler toplumun birbirleriyle ilişkili sistemin parçalarından oluştuğunu, her bir işlevin gerçekleşebilmesi için alt parçaların birbirine uyumuna ihtiyaç duyulduğunu, toplumu oluşturan alt birimlerde bir problem çıktığında sistemin bunu tekrar dengeye getireceğini ifade etmişlerdir (Fägerlind & Saha, 1983). yapılmıştır. Alkan, Doğan ve Sezgin (1998) her bireyin bir mesleki ilgisinin ve ihtiyacı olduğunu bireyin toplumsallaşması ve iş bölümüne katılması gerektiğini önermektedirler. Mesleki eğitim alan öğrencilerin özgüvenlerinin gelişeceğini, toplumdaki yerleri konusunda medeni cesaretlerinin artacağını, toplumda suça karışabilecek kişileri üretici duruma getirerek kişisel kabiliyetlerinin gelişmesine katkısı olacağını; Ayrıca toplumda moral ve denge sağlanmasına yardımcı olacağını belirtmişlerdir.

Düşük sosyo-ekonomik düzey veya dezavantajlı grup (düşük akademik puan, okullar arası kalite farkı, ebeveyn öğrenim durumu) olarak nitelendirilen öğrencilerin işgücüne katılımını sağlamak amacıyla meslek liselerinde öğrenim gördüğü (Bowles & Gintis, 1976; Yılmaz, 2007; ERG, 2009b; Harris, R., Simons, M., Maher, K., 2009) çeşitli raporlarda belirtilmiştir. Bu bağlamda meslek liselerinin insan kaynağı “eğitimde fırsat ve imkan eşitliği” (MEB, 1990) açısından politika uygulayıcılar ve alan uzmanları tarafından dikkate alınmalıdır. Meslek lisesi mezunlarının yükseköğrenime katılımı ve mesleki okullarının başarısını testlerde alınan puanlar üzerinden değerlendirilmesi yerine mesleki ve teknik beceri eğitimi veren bu okullar başka parametrelerle de değerlendirilebilir.

Ülkemizde mesleki eğitimle ilgili çalışmalarda okul ile öğrencilerin istihdamı ilişkisinin kurulamadığını, öğrencilerin okulda kazandıkları edinimlerinin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. (Aksoy, 1995; Aksoy, 1997; Gürol, 2002; METARGEM, 1996; EARGED, 2006). Yıldırım & Şimşek ‘de (2001) okul müfredatındaki teori ile

uygulamanın iyi entegre edilemediğini, atölye uygulamalarıyla ders içeriklerinin uygun olmadığını ifade etmişlerdir.

Eğitimde başarı ya da verimliliği nicel parametrelerle değerlendirilmek bir çok değişkeni görmezden gelmektedir. Eğitimdeki verimlilik ve kazanç ilişkileri derinlemesine nitel araştırmalarla da incelenmelidir (Tural, 1999, s.125). Mesleki ve teknik ortaöğretimde okullaşmada hedeflenen oranların elde edilememesinin nedenlerinden birisi de mesleki öğretim sürecindeki öğrencilerin okulları ile algıları olabilir.

Meslek liseleri üzerinden yürütülen tartışmalar bu okulların niteliğini, verimliliğini, toplumdaki bireylere kazandırdığı edinimlerinin ne olduğunu sorgulamayı geri planda bırakmıştır. Alanyazında meslek lisesi öğrencilerinin okullarına yönelik algıları nitel araştırma yaklaşımlarıyla irdelenmemiştir. Öğrencilerin yaşadığı süreçte mesleki eğitim kurumlarındaki deneyimleri ve algıları ile ilgili araştırmaların yeterli sayıda olmaması önemli bir sorunsalı oluşturmaktadır.

Amaç

Araştırmanın amacı, meslek lisesi öğrencilerinin okullarına ve mesleki eğitime yönelik algılarının belirlenmesidir. Bu bağlamda araştırmanın alt amaçları aşağıda yer almaktadır:

1. Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına yönelik ürettikleri metaforik algıları nelerdir ?
2. Meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri alana ilişkin algıları nelerdir ?
3. Meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda aldıkları eğitime ilişkin algıları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Mesleki ve Teknik eğitim okullarındaki öğrencilerin aldıkları eğitime ilişkin görüşlerinin, eğitim sürecinin içindeki bütün paydaşlar tarafından bilinmesinin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Alan yazın araştırmasında meslek lisesi öğrencilerinin okul algısı ve okul deneyimlerini sorgulayan çalışmalar son derece sınırlıdır. Mikro düzeyde yürütülen bu araştırmanın eğitim uzmanlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sayıtlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin duygu ve düşüncelerini objektif ve samimi bir şekilde cevaplandıkları kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2012-2013 eğitim-öğretim yılı, Kocaeli ili Kartepe ilçesinde endüstri meslek liselerinde araştırma katılmaya istekli 12. sınıf öğrencilerinin görüşleriyle sınırlıdır.

Tanımlar

Alan: Ortaöğretim kurumlarında ortak özelliklere sahip birden fazla meslek dalını içeren; bilgi, beceri, tutum, davranış ve istihdam imkânı sağlayan programların her birini (MEB, 2013).

Atölye: Mesleki ve teknik eğitim programlarının gerektirdiği uygulamalı derslerde bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması amacıyla sağlık ve güvenlik koşulları da dikkate alınarak gerekli donatımı yapılmış eğitim, öğretim, uygulama ve üretim yapılan ortamı (MEB, 2013).

Endüstri Meslek Lisesi : Ortaokul veya imam-hatip ortaokulundan sonra diploma notuna göre öğrenci kabul eden dört yıllık eğitim ve öğretim veren, resmî ve özel örgün eğitim okul ve kurumları

İşletmelerde Beceri Eğitimi (Staj) : Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin kamu veya özel işletmelerde mesleki bilgi ve becerilerini arttırmak amacıyla uygulamaya dönük eğitim aldıkları 108 iş günü süren dönemdir.

Kısaltmalar

EARGED : Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

METARGEM : Mesleki ve Teknik Araştırma Geliştirme Merkezi

ERG : Eğitim Reformu Girişimi

BÖLÜM II

ALANYAZIN TARAMASI

Bu bölümde ilgili alanyazın taranmıştır. Konu ile ilgili alan uzmanlarının görüşlerine yer verilmiştir.

Eğitim ve Okul

İnsan sosyal bir ortamın içerisinde doğar, çevrenin etkisiyle yeni şeyler öğrenir, yaşamı boyunca dolaylı ya da kasıtlı olarak bir takım sosyal süreçlerin içerisinde yer alır. En genel anlamıyla, insanı hayata hazırlayan bütün sosyal süreçlere eğitim denir. Kişiler ve sosyal kurumlar kültürleme yoluyla bireyleri biçimsel olarak etkiler. Eğitim kuramcıları ve filozoflar toplumsal etkileşim yoluyla, sosyal düzenin oluşmasında eğitimin önemli bir rol oynadığını ifade etmişlerdir (Gutek, 2001, s.5). Dewey eğitimin, “Çocukları ve gençleri toplumsal hayata hazırlamak olduğunu; Kant eğitimin “İnsan tabiatında bulunan gizli bütün kabiliyetlerin geliştirilmesi” olduğunu; Rousseau ise eğitimi, “Çocukları yetiştirmek ve insan yapmak sanatı” olarak ifade etmiştir. Gökalp ise eğitim için “Bir cemiyette yetişmiş neslin henüz yetişmeye başlayan nesle fikirlerini ve hislerini vermesidir.” demiştir (Eskicumalı, 2011, s.5-6).

Oğuzkan’a (1974) göre eğitim “önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlayan planlı etkinlikler dizgesidir” (akt: Fidan & Erden, 1998). Varış’a (1994) göre eğitim “kişinin, toplum değerlerine ve yaşama biçimlerine sağlıklı uyumuna yardım eden bir süreç olarak görülebilir.” Eğitim toplumun sosyal kurumlarından birisidir. Her çocuk bir aile içinde doğar; bulunduğu sosyal ortamın dilini, kültürünü öğrenir. Çevresiyle etkileşime girer. İlköğretim ve çeşitli eğitim kademelerinde okur (Ergun, 1997, s.6).

Adem (1999) eğitimin ekonomik yönüne dikkat çekmiştir. “Eğitim, ekonomik büyümenin ve kalkınmanın temel taşıdır. Eğitimin üretim etmenlerinden emeğe nitelik kazandırarak yoksullarca ya da dar gelirlilerce sunulan işgücünün ekonomik değerini ve verimliliğini arttıracak ” ifade etmiştir (akt: Başaran, 2008, s.50).

Başaran (2008, s.54-55) ekonomik değeri olmayan bir eğitim sürecinin toplumsal gelişmeyi ters yönde etkileyeceğini ifade etmiştir. Toplumsal eğitim kurumlarının okul tipindeki örgütlü yapıları ortaya çıkardığını; toplumların üzerindeki etkisini keşfeden devlet otoritesinin, okulları merkezi bir şekilde yönetmek için sistemleştirdiğini belirtmiştir.

Şahin 'e (2013) göre eğitim yalnızca davranış değişikliği yaratma süreci değil aynı zamanda da bireyin kendisine ve toplumsal yaşantısına katkı sağlama sürecidir. Eğitim sürecinin üç temel ögesi vardır. Bunlar: Hedef, eğitim durumları ve değerlendirmedir. Öğrencinin davranışlarında meydana gelmesini istediğimiz farklılaşmalara hedef denir. Öğrencinin kazanım (hedef) olarak ifade edilen özellikleri kazanabilmesi için gerekli öğretim yöntemleri ve tekniklerinin belirlenmesi, öğrenmeyi kolaylaştırıcı eğitimsel materyallerin hazırlanmasına eğitim durumları denir. . Değerlendirme ise eğitim sürecinin son ögesidir ve bir ölçme aracı kullanılır. Ölçülen nitelik ile ilgili bir karar verme sürecidir.

Durkheim, eğitimi sosyal bir kurum olarak tanımlar. Eğitimin yetişkinler yoluyla, genç kuşaklara, toplumun ihtiyaçlarına ve kurallarına göre bedensel zihinsel ve ahlaki olarak benimsetilmesi gerektiğine inanır. Weber'e göre eğitim kişilerin ileride toplumda yer alacakları sosyal konum ve statüye hazırlanmasıdır (Ergün, 1997, s.9-10). Eğitimin işlevi genç nesillerin toplumsallaşmasını sağlayarak, bireysel yeteneklerini toplumun istekleri çerçevesinde geliştirilmesidir. Toplumda uyum ve denge ancak bu şekilde sağlanır (Durkheim, 1956, s.120: akt: Tezcan, 2005).

Günümüzde bireyin sosyalleşmesinde toplumda bir yer edinmesinde okul önemli bir faktördür. Okullar ve diğer eğitim birimleri toplumsal ilişkileri organize eden düzenleyen birer kurum haline dönüşmüştür. Bireylerin okul sistemine zorunlu olarak alınması, Fransız İhtilali'nden sonra Fransız Anayasası'nda yer almıştır. Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ikinci yarısında 1869 tarihli Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile de ülkemizde zorunlu eğitim başlamıştır. Devletlerin kendilerine bağlı vatandaş yetiştirme isteğiyle başlayan eğitimin kurumsallaşması 150 yıllık bir tarihi geçmişe sahiptir. Devlet eliyle eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması ve siyasal erki elinde bulunduranların ideolojilerini yaymak ve sürdürme aracı olarak okullar sistemleştirilmiştir (Başaran, 2008, s.25-26).

Ergün (1997) okulun toplumsal görevinin, bireyleri toplumsallaştırma ve sosyalleştirme olduğunu, okulun toplumun yenileşmesini ve devamlılığını sağladığını ifade etmiştir. Okulun üretim görevini gerçekleştirerek, nitelikli eleman yetiştirdiğini, bireylerin okulda edinilen başarı sayesinde statü kazanarak topluma katıldığını belirtmiştir.

Sanayi toplumlarında okullaşmanın artmasıyla birlikte buna karşı çıkan görüşlerde ortaya çıkmıştır. Godwin okullarda eğitimin, iktidarın isteği doğrultusunda şekillendiğini insan aklının okulun içine hapsedilmemesi gerektiğini, evrensel değerlerin benimsenmesi gerektiğini belirtmiştir (Spring, 1991; İnal, 1992: akt: Gökçe, 2012, s.136). Neill, çocukların özgür ve kendi seçimlerine olanak sağlayan bir okul önermiştir. Hiçbir siyasi, ahlaki ve dine bağlanmama özgürlüğü bu okuldaki öğrencilerin kendi kişiliklerini biçimlendirme fırsatı sunduğunu ifade etmiştir (Neill, 1960: akt: Tezcan, 2005, s.86). Fayerabend ise “Yönteme Hayır” adlı eserinde günümüzde öğrencilerin kendilerine eğitimin uzman olarak tanıtılan kişileri dinlemelerini ve taklit etmelerinin istendiğini; eğitim yoluyla çocukların büyüklere uyum sağlanmasının istendiğini belirtmiştir. Bu eğitim anlayışının çocukları geliştirmek yerine körelttiğini belirtmiştir (Fayerabend, 1987; Sağsan, 2003; Şişman, 2009: akt: Gökçe, 2012, s.142).

Ivan illich “Okulsuz toplum” adlı eserinde okul fikrine karşıdır. Okulda öğretilen bilgilerin deneyim yoluyla gerçekleşeceğini, en iyi eğitimin okul dışında gerçekleşeceği görüşünü savunur. Okulun sınıflı bir toplum yarattığını, okulun ideolojik bir aygıt olarak kurumlar ve uzmanlar yoluyla bireylerin denetlendiğini, özgürleşmeyi engellediğini belirtmiştir. (Illich, 1998).

Freire (2010) “Ezilenlerin Pedagojisi” adlı eserinde tarafsız eğitimin olmayacağını ifade etmiştir. Freire’ ye göre klasik eğitim anlayışı öğrencilerde eleştirel düşünmeyi engeller, varolan statükoyu devam ettirir. Ezberciliği eleştirir. Öğretmenlerin öğrencileri gerçekte ilgili olmayan bilgilerle ve içeriklerle doldurduklarını; öğrencilerin sessizce dinleyen, hiçbir şey bilmeyen, dünyayı sorgulamak yerine uyum sağlamaya teşvik eden bir eğitim sistemi olduğunu belirtir. Bu sistemi “Bankacı eğitim modeli” diye isimlendirir. Bu sistemde öğrenciler birer yatırım aracı, öğretmenler yatırımcıdır. Bu statik durumun öğrencileri birer nesne haline dönüştürdüğünü ifade eder. Eğitimin amacının, insan yaşamındaki problemleri tanımlamak olduğunu; öğrencilerin düşünmesine,

bilinçlenmesine, eleştirmesine imkan sağlanması gerektiğini belirtir. Öğretmen ve öğrencinin diyalog içinde etkin, yaratıcı ve bilincin gelişmesine fırsat tanıyan bir eğitim modelini tanımlar.

Baker (1991) “Zorunlu Eğitime Hayır” adlı kitabında devlet tarafından verilen her türlü eğitime karşı olduğunu belirtir. Baker okula karşı olmasının sebeplerini; çocuğun zamanını alan zorunlu bir eğitim olması, sınıflara göre çocukların ayrılması, belli bir programı uygulaması, eğitimin öğretmenler tarafından verilmesi gibi nedenlerden karşı olduğunu belirtir. Okulun toplumsal olanı çocuğa aktardığını, bu kültürün çocuğun beynini çürüttüğünü iddia eder. Okulların fırsat eşitliği sağlayamayacağını, var olan sosyo ekonomik koşullarda eşitsizliği devam ettirdiğini belirtir. Okulu, çocuğun özgürlüğünü kısıtlayan bir hapishaneye benzetir. Eğitimin kasıtlı olarak gerçekleştiği kurumsal yapı olan okulların zorunlu olarak devlet tarafından gerçekleştirilmesiyle başlayan süreçte; Godwin, Neill, Fayerabend, Illich, Freire, Baker gibi düşünürler devlet otoritesi tarafından yapılan eğitimin toplumsal alana etkilerini eleştirmiş, alternatif eğitim uygulamaları önermiş ya da gerçekleştirmişlerdir.

Eğitim bireyin sosyal yaşantısında iki türlü olmaktadır. Sosyal çevre etkisiyle, gelişigüzel, kendiliğinden gerçekleşen eğitime informal eğitim denir. Resmi ve bilişsel olarak okullar vasıtasıyla gerçekleşen eğitime ise formal eğitim denir. Ertürk’e (1986) göre formal eğitim “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.” Formal eğitim okullarda yapılır. Kişilerin değerler , yetenekler ve bilgi bakımından eğitildiği sosyal kurumlardır (Gutek, 2001, s.5). Eğitim sürecinin geçirdiği evrimleşme toplumsal ve sosyal kuramların etkisiyle değişikliğe uğramıştır. Sosyal kuramların gelişimi eğitim tanımlarıyla ilgili farklı anlayış ve görüşlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Sosyal Kuramların Eğitime ve Okula Bakışı

Toplumsal kurumların varlık nedeni toplumun yaşamasını sağlamaktır. Toplumun devamı gelecek kuşaklara bilgi ve deneyimlerin aktarılmasıyla gerçekleşir (Ergün, 1997). Toplumun devamını sağlayan bu aktarım eğitim yoluyla gerçekleşmektedir. Bu kısımda eğitim ile sosyal kuramlar arasındaki ilişkileri açıklayan işlevselci, çatışmacı ve yorumsamacı yaklaşımlar kısaca açıklanmış, okul ile ilgili açıklamalarına yer verilmiştir.

İşlevselci Yaklaşım Açısından Eğitim ve Okul

Sosyolojik olarak işlevselciler biyolojideki sistem modellerinden etkilenecek toplumu da bir sistem olarak kabul ederler. İşlevselciler bir teori oluşturmak için sınıflandırmayı kullanırlar. Sınıflandırma, sistemi oluşturan öğelerin bütüne yaptıkları katkının anlaşılmasını kolaylaştırmıştır (Abrahamson, 1978, s.8-11).

İşlevsel bakış açısına göre yapılan bazı toplumsal araştırmalarda ilkel toplulukların; çocukların topluma kabul edilme törenlerini, anneden kopuş ve erkekliğe geçiş sürecini, cinsiyet rollerinin sorumluluğunu kazanmasını, sosyalleştirme işlevi ile açıklanır. Modern toplumlarda ise yasal olarak çocuğun bireyselleşmesiyle topluma kabul edilme farklı bir biçimde karşımıza çıkar. Eğitim kurumları ve siyasi kurumlar toplumun yapı ve formunun betimlenmesini sağlar (Abrahamson, 1978, s.15).

Durkheim “toplumsal işbölümü” adlı eserinde toplumu canlı bir organizmaya benzetir. Bu benzetimin nedeni; ekonomik işlevlerin gerçekleşmesinin de bir işbölümüne dayanması gerektiğidir. Toplumda işbölümü arttıkça birey topluma daha sıkı bir şekilde bağlanır. Bireyin yaptığı işte uzmanlığı arttıkça kendini daha bireysel hisseder. Bu bireysellik toplumun genel örf ve gelenekleriyle sınırlandırılrsa da bireyin uzmanlığını kazandığı alandaki özgürlüğü arttıkça toplumun, bütün olarak hareket etme olanağı da artar. Bu tıpkı gelişmiş canlılardaki organların özerk bir şekilde işlevini yerine getirmesi gibidir. Bu işlev, yaşayan organizmanın da bütünselliği ve güçlü olmasını desteklemektedir (Durkheim, 2006, s.164). Bu nedenle, Durkheim işbölümünün önemini vurgularken “organik dayanışma” terimini kullanmaktadır. Modern toplumlarda insan ilişkilerini düzenleyen ceza hukuku geliştikçe toplumdaki iş bölümünün sınırları da belirginleşir. İnsanları bir arada tutan ortak bilinç, toplumsal uyumu sağlama da etkilidir.

Durkheim modern bir toplumda parçalardan biri bir erk tarafından dışarı atıldığında veya merkezi bir otorite tarafından örgütün dışında kaldığında yerine yeni parçanın kolaylıkla geçebileceğini belirtir. Bireylerin bu dışlanmayı göze alamadıkları için tıpkı ailesine bağlandıkları gibi işbölümü vasıtasıyla topluma bağlandıklarını ifade eder (Durkheim, 2006, s.184). R. Merton ise işlevi X ve Y gibi iki nicel değişkenin birbirleri arasındaki ilişki olarak tanımlar. Spencer ise bir bütün içerisinde yer alan bir parçanın, geniş sisteme olan katkısının önemini belirtir. Nedensel olarak betimlenen bu bakış

açısında amaç, toplumun kendisini koruması olduğunu ifade etmiştir (Merton, 1949, Spencer,1965:akt: Abrahamson, 1978, s.39).

İşlevselcilerin toplumsal yapıyı oluşturan kurumlar hakkındaki görüşleri eğitimde işlevselci bir paradigma oluşturmuştur. Eğitime klasik bakışı temsil eden bu kavramın öncüleri Durkheim, Parsons, Spencer ve Merton' dır. Eğitimin toplumsal kurumlarla ilişkisini kuran, okul örgütü ve rol kavramıyla öğrenci ve öğretmen ilişkisini açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır (Blackledge and Hunt, 1985, s.13: akt: Tezcan, 2005). Durkheim'e göre eğitimin işlevi :

- a) “Bireylerin yetenek ve kabiliyetlerini toplumun ihtiyaçları çerçevesinde geliştirmek
- b) Bireyleri içinde bulundukları çevreye hazırlamak
- c) Toplumun gereksinimlerini karşılamak

genel olarak, toplumu korumak ve geliştirmektir ” (Blackledge Hunt, 1985, s.11: akt: İnal, 1991, s.513). Durkheim'in yapısal işlevselci olarak tanımlanan görüşüne göre eğitim; toplumsallaşma işlevini sağlayarak bireylerin toplumsal değerleri benimsemesini sağlar. Yapısal işlevci bakış açısından eğitim bireyleri topluma uyumlu hale getirerek toplumsal düzenin sağlanması gerekliliğini vurgular (İnal,1991, s.511).

Yapısal işlevselcilere göre toplumsallaşma süreci karmaşıktır. Birey yetişkinlerden rol ve değerleri öğrenirken aynı zamanda eğitim yoluyla seçme ve toplumsal statüsünü de belirleyecek bir eğitim sürecinde yer almalıdır. Endüstri toplumları yüksek statülü mesleklerin ödüllendirildiği bir yapıya dönüşmüştür (Banks,1971, s.5:akt: İnal, 1991, s.512).

Parson'dan sonra yapısal işlevselciler; okulların gençleri, sosyal norm ve değerler içerisinde sosyalleştiren yerler olduğuna inanmaktadırlar. Okullaşma sonucunda çıktı farklılıkları oluşur. Bu nedenle modern kapitalist toplumlar için işbölümü, yararlılık ve kabiliyetlerin kazandırılması açısından önemlidir (Khalanyane, 2010, s.742).

İşlevselciler fırsat eşitliği ilkesine dayanarak kişinin doğumunun değil kendi çaba ve gayretiyle bir yerlere gelebileceğini, bu durumun meritokrasinin gelişmesine ve daha demokratik bir toplum yapısının oluşacağını belirtmişlerdir (Tan, 1990, s.570).

Durkheim disiplinin önemli olduğunu ve modern toplumlarda çocuklara toplumsal kurallara uymayı öğretmenin bilimsel olarak gerçekleşeceğini belirtir. Durkheim bilimin sadece ekonomiye yarar sağlamak amacıyla değil toplumun kurallarını anlamasına ve isteyerek benimsemesine yardımcı olacağı için öğretilmesi gerektiğini savunur (Blackledge and Hunt, 1985, s.21: akt: Tezcan, 2005). İşlevselciler tarafından yirminci yüzyılın başlarında ifade edilen bu görüşlerin günümüzde önemini kaybetmediği söylenebilir. Toplumu oluşturan her birey zorunlu olarak bir eğitim sürecinde yer almaktadır. Toplumsal uyum ve değerlerin benimsetilmesinde okullar önemlidir. Bireyin okulda kazandığı edinimlerin, toplumda bir yer ve statü edinmesinde olumlu yönde katkıları bulunmaktadır.

Çatışmacı Kuram Açısından Eğitim ve Okul

Çatışmacı paradigmada toplumu oluşturan kesimler arasında çıkarların çatışmasına dayanan bir yapı vardır. Bu yapı toplumsal dengeyi korumak yerine çatışma yoluyla dengeyi bozan unsurları bulmaya çalışır. Baskı grupları eğitimi kendi kontrolü altına almaya çalışır. Fırsat eşitliğinin gerçek olmadığı, imtiyazlı kesimlerin üstünlüklerini sürdürmeye yönelik bir yaklaşımdır. Eğitimi, sistem modelini kullanarak toplumsal ilişkiler temelli ele alırlar. Meslek öğretiminde bilişsel beceriler yerine değerlerin öğretilmesini, bu şekilde mevcut durumun devam etmesini benimseyen bir görüşü savunurlar (Tan, 1990, s.565).

Marx ve Engels eğitimin üretim için yapılması gerektiğini, fiziksel güce dayalı yapılan iş ile bilişsel yolla yapılan iş ayrımının ortadan kalkacağını bu şekilde kuram ile uygulamanın birleşeceğini ifade etmişlerdir (Tezcan, 2005, s.25).

Çatışmacı kuramın eğitime bakışı iki farklı türde olmaktadır. Birincisi yeni Marksçı görüştür. Bu görüşün temsilcileri, Althusser, Bowles ve Gintis'dir. Okulun kapitalist sisteme hizmet ettiğini ve bunun devamını sağladığını, sınıflar arası eşitsizliği pekiştirdiğini savunurlar. İkinci görüş ise Marksçı olmayan R. Collins ve Archer, çatışmayı ekonominin dışındaki kültürel etkenlerle açıklarlar. Gruplararası çatışmanın önemine değinirler (Tan, 1990, s.568).

Althusser'e göre okul devletin ideolojik aygıtlarından birisidir. Eğitim, insanları etkilemek için önemli bir role sahiptir. Eğitim ekonomik ihtiyaçlara göre biçimlendirilir. Egemen sınıfın iktidarda devam edebilmesi için eğitim, kapitalist toplumlarda işgücünün

yeniden üretilmesi prensibine dayanır. İşgücünü oluşturan insan sermayesi arasındaki sınıflandırma ve tutum, davranış biçimlerinin de tekrarlanması prensibine dayanır (Tezcan, 2005, s.27).

Bowles ve Gintis'in Amerikan okullarında yaptığı araştırmalarda okulların toplumda sınıflaşmayı sürdürdüğünü, düşük sosyo ekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarının okulda, işçi sınıfına dönük toplumsal ve ekonomik rollerin öğretildiğini ifade etmişlerdir (Tezcan, 2005, s.30).

Eğitime Marksist terminolojiyle yaklaşanlardan birisi de Paulo Freire'dir. Freire'ye göre sömürü toplumlarında eğitim kurumları, bireyleri statik bir yapıya dönüştüren birer araca dönüşmüştür. Öğrencileri boş bir kaba, öğretmenin ise sürekli bu kaba bilgi doldurmak için, bilgi aktaran kişiye benzetmiştir. Ezberci bir eğitim sisteminin yaratıcılığı sınırlandırdığını belirtmiştir. Öğretmenleri sürekli bilgi aktararak yatırımcı, öğrencileri de yatırım aracı olarak gören eğitim sistemini 'bankacı eğitim modeli' olarak tanımlamıştır (İnal, 1992, s.797).

Çatışmacılar, fırsat eşitliğinin üstün sınıfın kendi çıkarlarını ve konumlarını korumak, insanları yanıltmak için üretildiğini savunurlar. Eğitimin dolaylı amacının alt sosyo ekonomik düzeydeki toplum üyelerine başarısızlığının nedeni olarak düşük zeka ve tembel olduğunun bilincini aşılama olduğunu savunurlar (Tan,1990,s.570).

Yorumsamacı Yaklaşım Açısından Eğitim ve Okul

Yorumsamacı eğitim, işlevselci ve çatışmacı yaklaşıma bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu tepki bilimsel araştırmalarda bireyi anlamaya dönük görüngübilim, etnometodoloji gibi farklı nitel ve kültürel yaklaşımların gelişmesini sağlamıştır.

Yorumcu paradigma işlevsel ve çatışmacı yaklaşımın makro boyutta incelediği toplumsal konuları, bilgi ve yöntem farklılığıyla birlikte mikro ölçekte bireysel olarak inceleyen bir yaklaşımdır. Yorumcu paradigma makro boyutta kimsenin ilgilenmediği bireyler arası ilişkiler, birey grup ilişkisi gibi mikro düzeyde konularla ilgilenmişlerdir. Okulun en küçük birimi olan sınıf içindeki olay ya da durumları görüngübilim açısından açıklamaya ya da anlamlandırmaya çalışmışlardır (İnal, 1994, s.679).

Her bir durum ya da olayın bireysel bir gerçeklik ve deneyim içerdği varsayımından hareketle ortaya çıkan yorumcu yaklaşım, okulda ya da sınıfta gerçekleşen küçük olay ya da durumları inceleyerek eğitim süreçlerini anlamaya çalışmıştır (Tezcan, 2005, s.51).

Yorumcu yaklaşım okul içindeki sınıf, öğrenci ve öğretmen etkileşimi gibi mikro süreçlerle ilgilenmiştir (Tan, 1993, s.68). Yorumcu yaklaşımın rol kavramının gelişmesinde katkısı önemlidir. Bireylerin günlük hayattaki yaşamlarına, algılarına odaklanmıştır. Yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin günlük hayattaki rol kuramları hakkında önemli bilgiler edinilmesini sağlamıştır (Biddle, 1997: akt: Saha, 2008, s.303).

Mesleki ve Teknik Eğitim

Mesleki ve teknik eğitimin amacı, bireyleri çevreleri ile uyumlu bir hale getirerek verimli ve üretken yapabilmektir. Küreselleşme süreci ile birlikte bireylerden beklenen özellikler: sorumluluk alma, yaratıcı düşünme, değişime uyum sağlama, problem çözebilme, kolay iletişim kurabilme, grup çalışmasına yatkın olma, karmaşık teknolojik sistemleri anlayabilmesidir. (Atherton, J, 1999: akt: Düzcükoğlu, Asiltürk & Yaşar, 2005, s.79). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma örgütü (OECD) mesleki eğitimi “ uzmanlaşmış ya da yarı uzman işçileri, uzmanlık gerektiren ve özel nitelikteki görevlere hazırlamak amacıyla ile yapılan eğitim olarak tanımlamıştır (Uzel, 1976: akt: Aksoy, 1995, s.18).

Meslekî ve teknik eğitim, çeşitli ülkelerin eğitim sistemlerinde farklı biçimlerde yer almıştır. Bu modeller iki grupta toplanmaktadır.

-Tam zamanlı Meslekî Teknik Eğitim Modeli

-Çıraklık Eğitim Modeli

“Tam zamanlı mesleki eğitim modelinde eğitim, 8-10 yıllık zorunlu eğitime dayalı olarak okul içinde gerçekleştirilmektedir. Model, zorunlu eğitimden sonra gençleri kısa yoldan hayata ve iş alanlarına ya da belirli bir başarı düzeyini tutturanları yüksek öğretime yöneltmektedir. Pahalı olan ve okul donanımının sürekli olarak yenilenmesini gerektiren bu model, eğitime önemli

ölçüde kaynak ayıran İsveç, Fransa, Belçika ve İtalya gibi ülkelerde uygulanmaktadır” (Aykaç, 2002).

“Çıraklık Eğitim Modelinde ise meslek eğitimi, devlet ve özel işletmelerle iş birliği ile gerçekleştirilmektedir. Çıraklık eğitimi, bazı AB ülkeleri, ABD ve Japonya’da 8-10 yıllık zorunlu temel eğitime dayanmaktadır. Almanya’da ikili eğitim (dual sistem) olarak belirtilen bu modelde teorik eğitim, meslek okulunda uygulama iş yerinde yapılmaktadır. Çıraklar genellikle dört gün iş yerine, bir gün okula gitmektedirler. Almanya, İsviçre, Avusturya gibi ülkelerde meslek eğitimi, çıraklık eğitimi yoluyla yapılmaktadır. Bu modeller, her ülkede bir arada uygulanmakta, ancak bunların birine ya da ötekine verilen ağırlık ülkelere göre değişmektedir” (Aykaç, 2002).

Türk Eğitim Sisteminde Okullar

Türk Eğitim Sisteminde okullar: Kreş, anaokul, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim biçiminde düzenlenmiştir. Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az dört yıllık öğrenim veren (14-17) yaş grubu çocukların eğitimini kapsayan genel liseler ile meslekî ve teknik liselerden oluşur. Mevcut ortaöğretim sistemi içerisinde genel ortaöğretim kurumları genel liseler, Anadolu liseleri, fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, spor liseleri, Anadolu güzel sanatlar liseleri ve çok programlı liselerden oluşmaktadır (MEB, 2014a).

Anadolu Liseleri

Ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır (MEB, 2014a).

Fen Liseleri

Ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Fen liseleri, fen ve matematik alanlarında; öğrencilerin bilim insanı olarak

yetiştirilmelerine kaynaklık etmektedir (MEB, 2014a).

Sosyal Bilimler Liseleri

Ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Sosyal bilimler liselerinde hazırlık sınıfı açılır; ayrıca Bakanlıkça uygun görülen diğer ortaöğretim kurumlarında da hazırlık sınıfı açılabilir. Bu nedenle bu okullarda öğretim süresi, bir yılı hazırlık olmak üzere 5 (beş) yıldır. Sosyal bilimler liseleri, edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında öğrencilerin bilim insanı olarak yetiştirilmelerine kaynaklık etmektedir (MEB, 2014a).

Güzel Sanatlar Liseleri

Ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Güzel sanatlar liseleri, öğrencilere güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırmayı ve güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmektedir. Ortaokul/imam-hatip ortaokulundan o yıl mezun olanlar arasında yetenek sınavı ile öğrenci alınmaktadır (MEB, 2014a).

Spor Liseleri

Ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Spor liseleri, öğrencilere beden eğitimi ve spor alanında temel bilgi ve beceriler kazandırmayı, beden eğitimi ve spor alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmektedir. Sınıf mevcutları 30 olup, okula her yıl alınacak öğrenci sayısı 5 şubeyi geçemez. Ortaokul/imam-hatip ortaokulundan o yıl mezun olanlar arasında yetenek sınavı ile öğrenci alınmaktadır (MEB, 2014a).

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan mesleki ve teknik liselerden meydana gelir.

Türkiye’de Mesleki Eğitim

Türkiye’de mesleki eğitim 19. yüzyıla kadar çıraklık sistemiyle yürütülmüştür. Osmanlı’ da ıslahane adı altında mesleki eğitim verilmiştir. Mesleki eğitim yerel teşkilatlar tarafından yürütülmüş, esnaf dernekleri vasıtasıyla sürdürülmeye çalışılmıştır (Demir ve Şen, 2009, s.42).

Cumhuriyet döneminde mesleki eğitim 1920 ve 30’ lu yıllarda belediyeler tarafından yürütülüyordu. Mesleki ve Teknik eğitimin örgütlenmesi, planlı bir şekilde yürütülmesi için 1933 yılında mesleki ve teknik öğretim genel müdürlüğü kurularak giderleri devlet bütçesinden karşılanacak şekilde bir yapıya kavuşmuştur (Özgüven, 1987, s.190). Cumhuriyet dönemi ile birlikte mesleki ve teknik eğitimde görülen başlıca gelişmeler:

1 – Uzman çalışmaları

2- Öğretmen yetiştirme

3- Örgütlenme

4- Planlı gelişim

olmak üzere 4 grupta toplanabilir (Alkan, Doğan ve Sezgin,1998, s.38-39).

Mesleki ve Teknik eğitim ile ilgili olarak politikaların ve esasların belirlenmesinde ülkemize davet edilen yabancı uzmanlarında etkisi olmuştur. John Dewey (1924), Kühne (1925), Ömer Buyse (1926), Jung ülkemize mesleki ve teknik eğitim ile ilgili rapor hazırlayan uzmanlar arasındadır. İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve İsmail Hakkı Tonguç‘ da mesleki ve uygulamalı eğitim konusunda çalışma yapan eğitimcilerimizdendir. Meslek öğretmeni yetiştirmek amacıyla ülkemizden gençler Avrupa ülkelerine gönderilmiştir. Aynı zamanda yurtdışından çeşitli meslek öğretmenliklerinde görevlendirilmek üzere 65 öğretmen Türkiye’ ye getirilmiş çeşitli okullarda görevlendirilmiştir. Örgütlenme amacıyla Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. (Alkan, Doğan ve Sezgin,1998, s.40-41).

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin kuruluş aşamasında amaç; ülke gelişmesinde gerekli olan becerili ve teknik insan gücünü ve kalkınma için gerekli teknolojik yeniliklerin mesleki okullar vasıtasıyla çevreye yayılmasıdır (Sezgin, 1987, s.216).

1936 yılında hazırlanan raporlar doğrultusunda teknik insan gücünü yetiştirmek için çıraklık okulları, akşam sanat okulları açılmıştır. Mesleki bilgi kazandırmak amacıyla gezici ve geçici kurslar açılmıştır. Fabrikaların ihtiyacını karşılamak üzere meslek ve sanat okulları, teknik okullar açılmıştır. Mühendis yetiştirmek amacıyla da politeknik-yüksek teknik okulların kurulması kararı alınmıştır. 1936 yılında alınan kararlar neticesinde açılan okullar kronolojik olarak yazılmıştır.

1939 ‘da sanat okullarına bağlı köylerde mesleki kurslar açılmıştır.

1941 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü’ nce bir program geliştirilmiştir.

1942 yılında çıraklık okulları açılmıştır.

1942-1943 yılında Erkek Sanat Enstitüsü açılmıştır.

1945-1946 yılında Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü açılmıştır.

1954-1955 yılında 4 yıllık akşam ticaret liseleri açılmıştır.

1956 yılında Halk Eğitim Merkezleri açılmıştır.

1965-1966 yılında Ankara’da Erkek Teknik Öğretim Ağaç işleri Olgunlaşma Enstitüsü açılmıştır.

1968-1969 yılında teknik öğretim üç ayrı seviyede teknik personel yetiştirmek üzere pratik sanat okulları, sanat enstitüleri ve teknisyen okulları olmak üzere sınıflandırılmıştır.

1973 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre ortaöğretim öğrencilerini “çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak” amaçlanmıştır (MEB, 1990).

IX. Milli Eğitim Şura Kararları ve III. 5 yıllık kalkınma planları dikkate alınarak meslek eğitimi veren okullar Teknik lise, Endüstri Meslek Lisesi ve Kız Meslek Liselerine dönüştürülmüştür. 1974 yılında Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu açılmıştır. 1977 yılında Çıraklık, Kalfa ve Ustalık Kanunu çıkmıştır. 1978-1982 yıllarında Okul Sanayi Ortaklaşa Eğitimi Projesi daha sonra genişletilerek Mesleki Teknik Eğitim Projesi olarak yürütülmüştür (MEB, 2005, s.40-45). 1986 'da çıkarılan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ile meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerde uygulama yapmasına izin verilmiştir (Akyüz, 2010, s.371-372). Hazırlanan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ile mesleki ve teknik eğitim sisteminin başlıca amaçları şunlardır:

1. Zorunlu eğitimden sonra çeşitli sebeplerle örgün öğretim kurumlarına devam etmeyen veya bu öğretim kurumlarının çeşitli kademelerinden ayrılan gençleri düzenli çıraklık eğitiminden geçirmek,
2. Mesleki teknik okullardaki öğrencilerin becerilerini gerçek iş yaşamında geliştirmelerine imkan vermek,
3. İstihdam için gerekli mesleki yeterliklere sahip olmayan genç ve yetişkinleri meslek kursları ile istihdama hazırlamak,
4. Mesleki teknik eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için finansman kaynakları sağlamak,
5. Mesleki teknik eğitimi, araştırmalarla sürekli destekleyip geliştirmek
6. İş hayatının mesleki teknik eğitimin planlama, gelişme ve değerlendirme süreçlerinde katılımını sağlamak,
7. Mesleki teknik eğitim kurumlarındaki eğitim amaçlı üretim faaliyetlerini geliştirmektir (Alkan, Doğan ve Sezgin,1998, s.98-99).

1990 yılında LİMME (Lise Mezunlarını Meslek Edindirme) Projesi ile meslek eğitimi verilmiş. 1994 yılında Avrupa Birliği' nde mesleki eğitimi geliştirmek amacıyla Leonardo Da Vinci programı uygulamaya konulmuştur .Programın başlıca amaçları:

1. Yeni yetenekler kazandırmak,
2. Eğitim ya da hizmete yönelik eğitim kurumları ile işletmeler arasında daha yakın ilişkilerin gerçekleşmesini hızlandırmak,
3. İşsizlikle mücadele etmek,
4. İnsan kaynaklarına yatırımın gelişmesine yardımcı olmak,

5. Yaşam boyu eğitim” bağlamında, bilgi toplumuna ilişkin araçları kullanarak, yeteneklere yönelik başarıyı genelleştirmek,

olarak belirlenmiştir (Duman, 2001). Ülkemizde Ulusal Ajansın (2003) kurulmasıyla çeşitli projeler geliştirilmiştir. Leonardo Da Vinci programının öncelikli konuları şu şekilde sıralanabilir:

1. Gençlerin beceri ve kapasitelerinin geliştirilmesi,
2. İşe yönelik mesleki ve çıraklık eğitimlerinin sağlanması,
3. Mesleki eğitimin kalitesinin artırılması,
4. Yaşam boyu bilgi ve beceri kazanımlarının sürdürülmesi,
5. Mesleki eğitimde yenilikçiliğin teşvik edilmesi girişimciliğin artırılması olarak ifade edilmiştir (Duman, 2001).

1995 -1996 yılında Mesleki Açıköğretim Lisesi Programı açılmış ve mesleki ve teknik eğitim veren okullarda tam gün tam yıl eğitim uygulamasına geçilmiştir. Mesleki Açıköğretim kapsamında program türleri,

- 1- Ticaret meslek lisesi
- 2- Endüstri meslek lisesi
- 3- Kız meslek lisesi
- 4- İmam hatip lisesidir (MEB, 2005, s.48).

2001 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim Okul Gelişim Modeli uygulamaya konulmuştur. Bu modelle toplumun sanayinin ihtiyaçlarına cevap verecek teknik eleman yetiştirilmesi öngörülmüştür. Toplam kalite yönetimi anlayışı içerisinde okul yönetimine bütün paydaşların katılması gerektiği ifade edilmiştir. Mesleki ve teknik eğitim sistemini düzenleyen 3308 sayılı Kanun’da 4702 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler sistemi güçlendirmiş ve iş hayatına ve öğrenim görenlere yeni fırsatlar hazırlamıştır (MEB, 2005, s.49). 4702 sayılı kanunla:

Mesleki ve teknik eğitim bölgelerinin oluşturulması ile mesleki ve teknik eğitim merkezlerinin kurulmasını öngören hükümler, kaynakların daha etkin ve verimli kullanılması açısından önem taşımaktadır. Bu düzenlemeler mesleki ve teknik öğretim kurumlarında uygulanan programlarda bütünlüğü sağlamıştır.

1. Mesleki ve teknik öğretim tür ve kademeler arasında yatay ve dikey geçişlerin yapılmasına imkan sağlanmıştır.
2. Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin kendi alanlarında olmak şartı ile meslek yüksek okullarına sınavsız geçmelerine imkan sağlamıştır. Meslek yüksek okulundan mezun olan öğrencilerin % 10'una gerekli şartları taşımaları halinde lisans programlarına dikey imkanı sağlanmıştır.
3. Yapılan düzenleme ile işletmelerde bulunan personel sayısının 200'ü geçmesi halinde eğitim birimi kurma ve eğitici personel istihdam etme zorunluluğu getirilmiştir.
4. Personel istihdam edecek işletmelerin istihdam edecekleri personelden meslekî eğitim almış olma şartı aranması zorunluluğu getirilmiştir.
5. Daha önce ilköğretim düzeyinde toplanan eğitime katkı payı yaygınlaştırılarak mesleki ve teknik öğretimi de kapsayacak şekle getirilmiştir (Berk, 2010, s.3-4).

2002-2003 yılından itibaren Meslek ve Teknik Eğitim Merkezleri kurularak birden çok programda sertifika, diploma, mesleki eğitim veren okullar kurulmuştur (MEB, 2005, s.50). Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim alanında modüler program uygulamasına karar verilmiştir. Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) kapsamında 2004-2005 eğitim ve öğretim yılından itibaren pilot okullarda uygulanmaya başlanmıştır. MEGEP projesi çerçevesinde:

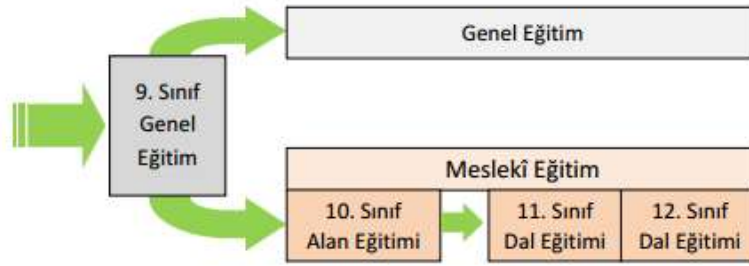
1. Ulusal ve uluslararası temel yeterliklere sahip meslek elemanları yetiştirmek,
2. Yabancı dil bilen ve meslekî gelişmeleri izleyebilen meslek elemanları ve bireyler yetiştirmek,
3. Kurum ya da okul türü ayrımı yapılmaksızın tüm meslekî ve teknik eğitim kurumlarının hepsinde mesleğin gerektirdiği yeterlikleri kazandırmak,
4. Bölgesel farklılıklar ve ihtiyaçlara cevap verecek esnek bir program yapısı oluşturmak,
5. Bireylerin farklılıklarına ve özelliklerine uygun seçenekler sunan program yapısı geliştirmek,

6. Öğrencilere yatay ve dikey geçiş olanakları tanıyan esnek bir program yapısı tasarlamak,
7. Meslekî yeterlikleri ve akademik yeterlikleri yüksek olan öğrencilerin yüksek öğrenime geçişlerine olanak tanımak,
8. Sektör beklentilerine cevap veren meslekî yeterliklere sahip meslek elemanları yetiştirmek,
9. Yaşam boyu öğrenme ilkesi doğrultusunda bireylere farklı koşullara göre seçenekler sunan programlar geliştirmek,
10. Uluslararası geçerliği olan meslekî ve teknik eğitim programları geliştirmek,
11. Her yaşta ve her düzeydeki bireye meslekî ve teknik eğitim olanakları sunan programlar geliştirmek,
12. Bireylerin yetenekleri, ilgileri, tercihleri ve kariyer beklentilerine yönelik imkânlar tanıyan programlar geliştirmek hedeflenmiştir (MEB, 2006, s.11).

Proje kapsamında programlar hazırlanarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 07.09.2005 Tarih ve 324 Sayılı Kararı ile kabul edilen çerçeve öğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri pilot okullarda 2005-2006 öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulamaya konmuştur. MEGEP kapsamında; İSCED'97 ve İSCO'88 paralelinde ve sektörde yapılan iş piyasası araştırmaları doğrultusunda meslekî ve teknik eğitim programları yaklaşık 52 alanda 204 dalda toplanmıştır (MEB, 2006, s.12).

MEB (2014–2018) strateji belgesinde mesleki ve teknik eğitimin amacı: “öğrencileri iyi vatandaş olarak yetiştirmenin yanı sıra, esnek bir yapı içinde ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, ortak bir genel kültür verilerek bir üst öğrenime ve/veya iş hayatına hazırlamak” olarak ifade edilmiştir. 2012 yılında alınan kararla ikinci kademeyi tamamlayan öğrencilerden sınavla öğrenci alan (fen, anadolu vb.) okullara devam etmek isteyenler seviye belirleme sınavına girerek bir okula kayıtlarını yaptırmaktadır. Bu okullardan birisine yerleşemeyen ya da sınava girmeyen öğrenciler sınavsız öğrenci alan okullardan birisine yerleştirilmektedir. Mevcut ortaöğretim sisteminde öğrencinin mesleki eğitime yönelimi Şekil-1 'de gösterilmiştir.

Şekil- 1 Öğrencinin mesleki eğitime yönelim süreci

Kaynak: MEB, 2014c

Meslek liselerine öğrenci kabulleri farklı program ve türlerde olabilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim sisteminde farklı programlar uygulayan okul türleri Tablo-1’de gösterilmiştir.

Tablo -1 Mesleki ve Teknik Ortaöğretim okul türleri

Teknik ve Meslek Lisesi	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Çok Programlı Lise
1.Anadolu Teknik Lisesi	1.Anadolu Kız Teknik Lisesi	1.Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	1.Ticaret Meslek Lisesi	1.Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	1.Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	1.Lise
2.Anadolu Meslek Lisesi	2.Anadolu Kız Meslek Lisesi	2.Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	2.Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	2.Sağlık Meslek Lisesi		2.Meslek Lisesi
3.Teknik Lise	3.Kız Teknik Lisesi		3.Adalet Meslek Lisesi			3.İmam Hatip Lisesi
4.Endüstri Meslek Lisesi	4.Kız Meslek Lisesi		4.Anadolu İletişim Meslek Lisesi			
5.Denizcilik Meslek Lisesi						
6.Denizcilik Anadolu Meslek						

Lisesi
7.Tarım
Meslek
Lisesi
8.Tarım
Anadolu
Meslek
Lisesi
9.Tapu
Kadastro
Meslek
Lisesi

Kaynak : MEB, 2014c.

Tablo-1' e göre mesleki teknik öğretim sistemi içerisinde 24 farklı okul türü bulunmaktadır. 2007 yılından itibaren tüm Türkiye'de Modüler Öğretim Yöntemi'ne geçilmesine rağmen; mesleki ve teknik eğitim veren okullarda sınıf geçme sistemi ile eğitim verilmeye devam edilmektedir. 7 yıldır mesleki ve teknik eğitim kurumlarında ölçme ve değerlendirme öğretim modeline uygun olarak düzenlenmemiştir. 07/09/2013 tarihinde Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği kaldırılarak (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. [MEB], 2013) Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği yayımlanmıştır. Bu yönetmelik kapsamında mesleki ve teknik eğitim kurumlarında uygulanan modüler öğretim yöntemi ile ilgili herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunları

Mesleki ve teknik eğitimin sorunları bir çok başlık altında incelenebilir. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda, araştırma raporlarına ve alan uzmanlarının görüşlerine yer verilecektir.

Çağımız çok hızlı bir şekilde değişmektedir. Bilim ve teknolojinin hızlı gelişimi toplumsal değişimleri de beraberinde getirmektedir. Eğitim sistemleri de toplumsal değişimlere cevap vermelidir. “Mesleki ve teknik eğitimle ilgili sorunlar çeşitli düzeylerde ele alınabilir. Mesleki eğitime karşı toplumun değer yargıları, mesleki ve teknik eğitimin dayandığı teorik temeller, gelişen teknoloji karşısındaki mesleki ve teknik eğitimin kapsamı gibi sorunlar, eğitim sistemi ile diğer sistemlerin etkileşimi ile çözülebilir.” (Alkan, Doğan & Sezgin, 1998; s.253).

Taymaz (1979) teknik liselerin teknik insan gücünü karşılamak üzere kurulmasına rağmen; bu okullardan mezun olan öğrencilerin sanayi işletmelerinin ihtiyacını karşılayamadığını ifade etmiştir (akt: Aksoy, 1995, s.4).

Ünal (1988) ise mesleki ve teknik okul mezunlarının işveren tarafından istenen niteliklere sahip olmadıklarını, işverenlerin meslek lisesi mezunlarını nitelik olarak yetersiz bulsalar da işe, yeni personel alımlarında meslek lisesi mezunlarını tercih ettiklerini belirtmiştir.

Alkan, Doğan ve Sezgin (1998) ise mesleki eğitim sürecindeki öğrencilerin teknolojik gelişmelere uygun bir eğitim alması gerektiğini belirterek mesleki eğitimde program sorununa dikkat çekmişlerdir. Ayrıca mesleki eğitim faaliyetlerinin insangücü ihtiyaçlarına göre planlanmasını ve okul işletme birliğinin sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Yıldırım ve Şimşek (2001) okul müfredatındaki teori ile uygulamanın iyi entegre edilemediğini, atölye uygulamalarıyla ders içeriklerinin uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin staj uygulamalarına gittiklerinde okuldaki bilgi ve becerinin yeterli olmadığını, yeni makine ve donanımları işyerlerinde gördüklerini ve bu yüzden işyerlerinde bir çok uyum sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Başaran'a (2008, s.119) göre mesleki ve teknik eğitim sorunları :

1. Mesleki ve teknik eğitimde okullaşma oranları planlanan hedeflerin gerisinde kalmıştır.
2. Mesleki ve teknik okulların maliyetli olması bu alanda yapılan yatırımları yavaşlatmaktadır.
3. Mesleki ve teknik eğitimden mezun olan öğrencilerin işe alınmaları yeterli düzeyde değildir.
4. İşverenler mezun olan öğrencileri nitelikli bulmamaktadır.
5. Mesleki ve teknik öğretim mezunları kendi alanlarında çalışmak yerine başka alanlarda çalışmayı tercih etmektedir.
6. Mesleki ve teknik eğitim programlarının Türkiye'nin ara insan gücünü sağlayacak şekilde düzenlenmesi gereklidir.

Ortaöğretim basamağının bir meslek kazandıran kısmı olan mesleki ve teknik eğitim kalkınmanın gerektirdiği insan gücünü yetiştirememektedir.

Akyüz' e (2012) göre ekonominin ihtiyaç duyduğu ara eleman açığının yüksek olmasına rağmen meslek lisesi mezunlarının işsizlik oranı yüksektir. 2000 yılında meslek lisesi mezunları arasında işsizlik oranı % 10.9 iken, 2005 yılında bu oran % 13.3 'e çıkmıştır. Bu durumun başlıca nedeni: Meslek yüksek okulları ile meslek liseleri arasında program bütünlüğünün bulunmamasıdır. Eğitim programlarının işgücü piyasasının taleplerine uygun olarak güncellenmemesidir (Akyüz, 2012, s.374).

ERG (2012) raporuna göre:

1. Meslek liselerinde okul terk oranları diğer liselere oranla yüksektir.
2. Mesleki teknik ortaöğretim mezunlarının arasında mesleki yeterlilikler, iş hayatına hazırlamada yeterli değildir.
3. Meslek Lisesi mezunları çalışmak istediklerinde diğer okul mezunlarına göre kısa sürede iş bulmaktadırlar
4. Mesleki lisesi mezunları için 2002 yılında başlatılan meslek yüksekokullarına sınavsız giriş uygulaması, mesleki ve teknik liselerin öğrenci sayılarının artışına katkıda bulunmuştur. Fakat bu talep artışına paralel olarak mesleki ve teknik ortaöğretimde derslik sayısı artışı yeterince olmamıştır. Bu durumun öğrenme ve öğretme süreçlerini olumsuz etkileyeceğini belirtmişlerdir.
5. Ortaöğretimde okullar ve okul türleri arasında sosyo ekonomik ayrışmanın yoğun olduğunu, ortaöğretimde okulların, ailelerin sosyo ekonomik düzeyine göre ayrıştığını ifade etmişlerdir.
6. Mesleki ve teknik liseleri tercih eden öğrencilerin sosyo ekonomik olarak dezavantajlı gruptan geldikleri, mesleki ve teknik liselerde eğitim alan çocukların ebeveynlerinin eğitim düzeyinin düşük olduğunu ifade etmişlerdir.

Aksoy (2012) mesleki ortaöğretim düzeyindeki programların toplumsal yapının ve ekonominin mevcut eşitsizliklerini yeniden ürettiğini ifade etmiştir. İstihdam ve iş amaçlı mesleki eğitimin ortaöğretim sonrasında verilmesi gerektiğini, orta öğretim düzeyinde bireyin ilgisi doğrultusunda, üretken yeterliliklerini geliştiren programların olması gerektiğini belirtmiştir.

MEB (2014- 2018) strateji belgesine göre mesleki ve teknik eğitimde okullaşma sorunu devam etmektedir. Ülkemizde mesleki ve teknik eğitime giden öğrenci sayısı 2012 – 2013 eğitim- öğretim yılı itibariyle % 51'dir. Bu oran 21 AB ülkesinin ortalamasının (% 52.8) altında yer almaktadır.

Ortaokulu bitiren öğrencilerden akademik başarıları yüksek olanlar çoğunlukla genel ortaöğretim okullarını tercih ederken orta ya da düşük akademik başarı gösterenler meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarını tercih etmektedirler (MEB, 2014c). Bu durum mesleki ve teknik sistemi içerisinde akademik programlarda bulunmasına rağmen öğrencilerin ve velilerin ilgisini çekmediğinin göstergesidir.

Metafor Kavramı ve Eğitim Araştırmaları

Lakoff ve Johnson (2005, s.27) metaforu “bir tür şeyi (bir olgu ya da kavramı) başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmek” olarak ifade etmektedir. Etimolojik sözlükte metafor kelimesi yunanca “Metapherein” kelimesinden türediğini “meta” kelimesinin değişim, dönüştürme “pherein” kelimesinin ise taşımak anlamında kullanılmaktadır (Harper, 2013). TDK (1998) sözlükte metafor ‘bir şeyi anlatmak için ona benzetilen şeyi iğreti, mecaz, istiare olarak kullanma olarak tanımlanmıştır.

Morgan (1991) metaforu dünyayı çevreyi algılamamıza yardımcı olan bir düşünüş biçimi; Yob (2003): bireylerin karmaşık bir olguyu ya da durumu anlamada açıklamada kullandığı zihinsel bir araç (akt: Aydoğdu, 2008); Arslan & Bayrakçı (2006) ise metaforları “bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması “ olarak tanımlamışlardır. Şişman (2002) insanların günlük yaşamlarında bazı durumları anlamak için benzetmeler ve mecazlar kullandığını, anlatılan durum ile ilgili yapılan benzetmenin konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olduğunu; Saban (2004) metaforların bir olgu ya da kavram hakkında insan zihninde oluşan anlayış biçiminden başka bir anlayış biçimine geçmesini sağlayarak olgu ya da kavram hakkında farklı bir bakış açısı kazandırdığını; James ise (2002, s.26) metaforların farkında olmadan yaşamımızı biçimlendiren kültürel ve kişisel çerçeveler oluşturduğunu ifade etmektedir.

Ülkemizde yapılan araştırmalarda ve tanımlamalarda metafor yerine mecaz (Silman & Şimşek, 2006; Dönmez, B. ve Ağiroğlu Bakır, A., 2010) ifadesi de kullanılmaktadır. Yıldırım & Şimşek (2008) araştırmalarda bir olguyu bir durumu betimlemek amacıyla mecazlar kullanılabileceğini mecazın o duruma ait olgunun resmedilmesini sağlayacağını belirtmişlerdir.

Eğitim araştırmalarında bir kavramı kullanarak metaforu açıklamak etkili bir iletişim yöntemi olabilir. Örneğin: Freire (1985)’nin kullandığı bankacı metaforu pedagojinin bilgiye bakış açısını anlaşılabilir bir şekilde ifade edilmesini sağlamıştır (akt: Midgley & Trimmer, 2013). Metaforlar eğitimin farklı alanlarında kullanılmaktadır. Eğitim yönetimi, program geliştirme, öğretmen yetiştirme, öğretmenlerin öğretim çalışmalarında, öğretmenlerin eğitim anlayışlarına dönük rollerini öğrenmede birer araç olarak metaforlar

kullanılmaktadır (Vadeboncoeur & Torres, 2003, 88: akt: Arslan & Bayrakçı, 2006, s.101). Metafor araştırmalarında (Inbar, 1996; Balcı 1999; Linn, Sherman & Gill, 2007; Demir, 2007; Aydoğdu, 2008; Saban, 2008; Nalçacı & Bektaş, 2012; Yalçın & Erginer, 2012; Örüçü, 2012; Polat, Apak & Akdağ, 2013) sıklıkla kullanılan yöntemlerden birisi katılımcılara sorgulanmak istenen kavramla ilgili bir cümle vererek; cümle içerisindeki boşluğun doldurulmasının (Örneğin: “Öğretmen gibidir Çünkü.....”) istenmesidir. Metafor araştırmalarında nicel yöntemler de kullanılmaktadır. Araştırmacı tarafından oluşturulmuş metaforların katılımcılar tarafından seçilmesiyle (Cerit, 2008a; Döş, 2011; Özdemir, 2012) veri elde edilmektedir. Bazı araştırmalarda (Ben Peretz, Mendelson & Kron, 2003; Esgi & Cevik, 2010; Yıldırım & Uğur 2011; Gökçe, T. & Bülbül, 2014) ise katılımcılara resim çizdirilmesi veya araştırılan kavramı metaforik olarak ifade eden resmin katılımcı tarafından seçilmesi yoluyla veri elde edilmektedir.

Ben Peretz, Mendelson & Kron'da (2003) metafor araştırmalarıyla öğretmenlerin; eğitim, öğrenci ve kendi rollerine yönelik inançlarını ve varsayımlarını öğrenebileceğimizi belirtmektedir. Metafor kullanılarak yurtdışında ve yurtiçinde çok sayıda eğitim araştırmaları yapılmıştır. Bu kapsamda Tablo 2'de yapılan araştırmalardan örnekler verilmiştir.

Tablo 1 Metafor Araştırmaları

Araştırılan kavram	Araştırmayı yapan
okul	Baker, 1991; Inbar, 1996; Balcı, 1999; Özar & Şimşek, 1999; Cerit, 2006; Demir, C. E., 2007; Saban, 2008; Aydoğdu, 2008; Bayram, 2010; Akkaya, 2012; Özdemir, Ç. 2012, Nalçacı, A. & Bektaş, F. 2012. Özdemir, Ç. & Kalaycı H., 2013
öğretmen	Clarken, 1997; Goldstein, 2005; Thomas & Beauchamp, 2011; Taşdemir & Taşdemir, 2011a; Michael, 2009; Pektaş ve Kılan, 2009; Cerit, 2008a; Çelikten, 2006; Saban, 2004; Ben-Peretz, Mendelson, & Kron 2003; Lasley, 1994; Oxford, Tomlinson, Barcelos, Harrington, Lavine, Saleh ve diğerleri 1998;
öğretim	Massengill-Shaw & Mahlios, 2010; Carter ve Pitcher, 2010; Massengill, Mahlios, & Barry, 2005; Price, 2002; Bullough, 1994a.
öğretme ve öğrenme	Martinez, Saulea & Huber, 2001; Guerrero & Villamil, 2002; Hermesen, 2003; Levine, 2005; Beşkardeş, 2007; Saban, Kocbeker, & Saban, 2007; Schugar, 2008; Font, Bolite & Acevedo, 2010; Öztürk, 2012.

sınıf yönetimi	Akar & Yıldırım, 2009; Örücü, 2012
okul reformu	Brandt, 2004,
yönetici	Cerit,Y.2008b; Dönmez, 2008; Yalçın, & Erginer, 2012;

Tablo-2 ‘de görüldüğü gibi, eğitim ile çok sayıda kavram metaforlar kullanılarak araştırılmıştır. Bundan sonraki kısımda okul ile ilgili metafor araştırmalarının bulgularına yer verilecektir.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Okul ile ilgili Metafor Araştırmaları

Yapılan alanyazın taramasında okul ile ilgili metafor araştırmaları kronolojik olarak incelenmiş. Bulgulara dayalı olarak açıklanmıştır. Baker (1991) yaptığı çalışmada okul için şirket, aile, forum ve panayır metaforlarını önermiştir. Şirket metaforunda öğrenci için işçi, öğretmen için yönetici metaforunu kullanmış, Okulun amacı akademik başarı ve iş alışkanlığı kazandırmak, okulun gelişim vizyonunun ise bütün öğrencileri potansiyel işçi olarak yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Aile metaforunda ise öğrenci ailenin kızı, erkeği öğretmen koruyucu, okulun amacı, kişiler arası ilişkileri geliştirmek, okulun gelişim vizyonu ise sağlıklı duygusal bir çevre kurmak ve yüksek özsaygı kazandırmak olarak açıklamıştır. Forum metaforunda öğrenci birer sanatçı, öğretmen koç, okulun amacı, öğrencinin yetenekleri ve duygularını onore etmek, okulun gelişim vizyonu ise bütün öğrencilerin gelişmesine ve yeteneklerini göstermesine fırsat sağlamak olduğunu belirtmiştir. Panayır metaforunda ise öğrenci genç yurttaş olarak öğretmen için ise yetişkin yurttaş metaforunu kullanmıştır. Okulun amacı, özel veya genel fikirlerin açıklanmasını teşvik etmek olarak açıklamıştır. Okulun gelişim vizyonunu ise bütün öğrencilerin fikirlerini açıkça ifade edebilme yeteneğini kazanabilmesi için gerekli fırsatı sağlamak olarak ifade etmiştir.

Inbar (1996) “Free Educational Prison: Metaphors and Images” (Ozgur Eğitici Hapishane: Metaforlar ve İmajlar) adlı çalışmasında öğretmen ve öğrencilerin kendilerine, okula ve okul müdürlerine yönelik algılarını metafor yoluyla araştırmıştır. Çalışma grubunu; 15 farklı okuldan 409 öğrenci ve farklı branşlardan 254 öğretmenden oluşturduğu araştırmasında, 7000’in üzerinde metafor elde etmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin okul hakkında üretilen metaforlar ait bulgularında; öğrencilerin okulu fabrikaya, cezaevine, bahçeye, aileye, takıma, organizmaya, arı kovanına, hayvanat bahçesi, , çalışma ve yarışma dünyası, bütünleştirme ve onarma dünyası, büyüme ve gelişme dünyası, serbestlik ve yaratıcılık dünyası eğitimsel makine, olanaklar deposu, çerçevelenmiş dünya eğitsel öğrenme merkezi, , ikinci ev, eğlence dünyasına benzettğini ortaya koymuştur. Öğrenci cinsiyetlerin okula ilişkin algılarında bir fark bulunmamıştır. Yaş gruplarına göre farklılıklar bulunmuştur.

Balcı (1999) “Metaphorical Images of School: School Perceptions of Students, Teachers And Parents From Four Selected Schools” (Okul İle İlgili Meczazlar (Metafor): Seçilmiş Dört Okulda Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Velilerin Okul Algıları) adlı araştırmasında; öğretmen öğrenci ve velilerin okullarını nasıl kavramlaştırdıklarını anlamayı amaçlamıştır. Üç devlet okulu bir özel ilköğretim okulunda 517 öğrenci 47 öğretmen ve 101 veli ile yürütülen araştırmada üretilen metaforlar analiz edilmiş, öğrencilerin okullarını otoriter, disiplinli, kaotik bir yapısının olduğunu; alt sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerin okula öğretmenlere ve yöneticilere karşı daha olumlu bir algıya sahip olduğunu bulgusuna ulaşmıştır. Balcı araştırmasında okulların temel işlevinin bakım, bilgi aktarımı ve gençlerin yetiştirilmesi olduğunu bulmuştur. Ayrıca birinci kademe öğrencilerinin okullarına karşı daha olumlu algıya sahip olduğunu belirtmiştir.

Cerit (2006) “Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlara ilişkin görüşleri.” adlı araştırmasında okul kavramına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin sahip oldukları algıları, metaforlar aracılığıyla analiz etmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 600 beşinci sınıf öğrencisi 203 sınıf öğretmeni ve 51 yönetici oluşturmuştur. Öğrencilerin okul ile ilgili algılarında okulun bilgi ve aydınlanma yeri, aile ve takım, değişim ve ilerleme yeri, hoş ve güzel bir yer, büyüme ve olgunlaşma yeri metaforları tercih edilirken; Okulun karmaşık, hapisane, fabrika, işyeri, alışveriş merkezi metaforlarının tercih edilmediği bulgusuna ulaşmıştır.

Demir (2007) “Metaphors as a Reflection of Middle School Students’ Perceptions of School: A cross-cultural analysis” ortaokul öğrencilerinin okul algılarının metafor olarak yansıması : karşı kültürel analiz adlı araştırmasında 18 Amerikan 24 Türk öğrencinin okul ile ilgili algılarını metafor yoluyla analiz etmiştir. Söz konusu araştırmada Amerika’daki öğrencilerin okulu hayvanat bahçesi, kaotik, kalabalık, sıkıcı, kurallarla çevrili bir yer olarak algılarken; Türk öğrencilerin okulu eğlenceli, yuva olarak gördüklerini belirlemiştir.

Saban (2008) “Okula ilişkin Metaforlar” adlı araştırmasında; 1204 ilköğretim birinci kademe öğrenci, 85 öğretmen ve 420 öğretmen adayının okul kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmıştır. Araştırmanın bulgularına göre katılımcılar 74 adet metafor üretmiştir. İlköğretim birinci kademe öğrencileri okulu (%49,8) “sevgi

ve dayanışma” yeri olarak, (%32,8) “bilgi kazanılan” yer olarak, (%7,8) ise “hoş ve güzel” bir yer olarak nitelendirdikleri bulgusuna ulaşmıştır.

Aydoğdu (2008) “İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yardımıyla Analizi” adlı araştırmasında öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşamına ilişkin sahip oldukları algılar ile ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmaya on ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarından toplam 1515 öğrenci ve 69 ilköğretim öğretmeni katılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin okul kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar incelendiğinde, ilköğretim okullarının, temel işlevlerinin bilgi vermek, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve onları şekillendirmek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca okulların aşırı disiplinli bir yer olarak algılandığını belirtmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler ideal olarak okul kavramına ürettikleri metaforlarda okulun temel işlevinin bilgi vermek, bilgi vermenin yanında eğlendirmek, güven vermek ve yeni nesli yetiştirmek olarak algıladığını belirtmiştir.

Bayram (2010) “Polis Koleji Öğrenci, Öğretim Elemanı ve İdari Çalışanlarının Okullarına İlişkin Metaforik Algıları “ adlı araştırmasında çalışma grubunu, Polis Kolejinin 9-12’nci sınıflarında okuyan 20 öğrenci ile farklı branşlardan 15 öğretim elemanı ve okulda sınıf komiseri olarak görev yapan 10 idari çalışan oluşturmuştur. Bayram(2010) çalışmasında öğrencilerin ideal olarak polis kolejini gelişme, olgunlaşma ve yetişme yeri olarak okul kategorisinde (ağaç, ağaç kökü, buğday tarlası, toprak, tohum, yapboz, insan vücudu ve sera) metaforlarını tercih ettikleri bulgusuna ulaşmıştır. Biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul kategorisinde (kitap, kitaplık, eğitim yuvası, kalp, güneş ve midye) metaforlarını ürettikleri bulgusuna ulaşmıştır. Polis kolejinin mevcut durumu ile ilgili şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kategorisinde üretilen metaforlar bukalemun, fabrika, ütopya, arıtma tesisi, arızalı fabrika, akvaryum, biçerdöver, memur’ dur. Disiplin, terbiye ve kontrol merkezi olarak okul kategorisinde ise aksak adam, asker, dünya, hücre, sınav yeri, yaşlı ağaç, bodur ağaç metaforlarını kullandıklarını belirtmiştir.

Akkaya (2012) “Ortaöğretim Öğrenci Ve Öğretmenlerinin Okul Ve İdeal Okul Algılarının Metafor Yoluyla Analizi” adlı araştırmasında ortaöğretimde öğrenci ve

öğretmenlerin okulu ne olarak kavramsallaştırdıklarını ve ideal okul yaşantısıyla ilgili olarak tasarladıkları okul kavramlarının ne olduğunu metafor yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcıları 6 genel lise, 576 öğrenci ve 55 öğretmendir. Araştırmada öğrencilerin okula karşı olumsuz bir tutuma sahip oldukları; okulu gelişimi engelleyici, itaat zorunluluğu olan ve bu yüzden bir an önce terk edilmesi gereken bir yer olarak algıladıklarını belirtmiştir. Araştırma bulgularında öğrencilerin çok sayıda “hapishane” metaforunu kullandıklarını öğrencilere özgürlük tanınmadığını ve okulda öğrenciler için demokratik bir ortamın oluşmadığını ifade etmiştir. Araştırmacı öğrencilerin ikinci sırada ev/aile” metaforunun tercih ettiklerini, okulun sevgi, saygı, huzur bulunan ve aidiyet duygusunu geliştiren bir yer olarak gördüklerini belirtmiştir. Okul kademesi arttıkça öğrencilerin okula karşı daha fazla olumsuz tutum sergilediğini; alt sosyo-ekonomik gruba ait katılımcıların okula dair daha olumlu tutum sergilediği; okulu güven ve mutluluk veren bir yer olarak gördüğü ortaya çıkarken orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye ait olan katılımcıların okulu tanımlarken daha fazla olumsuz tutum sergilediği, okulu sınırlandıran, sıkıntı veren ve cezalandıran bir yer olarak algıladığı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler ideal olarak okul algılarında okulu güven, mutluluk ve heyecan veren aynı zamanda bilgi veren ve aydınlatan bir yer olarak görmek istediklerini belirtmiştir.

Nalçacı & Bektaş (2012) “Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları” adlı araştırmalarında 664 öğretmen adayının “okul” kavramına ilişkin ürettikleri metaforları ortaya çıkarmışlardır. Elde edilen bulgulara göre katılımcılar tarafından üretilen ve ilk beş sırada yer alan metaforlar; aile, hayat, hapishane, fabrika ve toplum olduğunu belirtmişlerdir.

Özdemir (2012) “Lise Öğrencilerinin Metaforik Okul Algılarının Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi” adlı araştırmasında lise öğrencilerinin metaforik okul algılarını; cinsiyet, okul türü, sınıf ve ailenin aylık geliri değişkenlerine dayalı olarak analiz etmiştir. Araştırmanın katılımcıları 209’u kız, 318’i erkek olmak üzere toplam 527 öğrencidir. Öğrencilerin okul algılarının “koruma-geliştirme yeri”, “baskı yeri” ve “yuva” alt boyutlarında cinsiyet, okul türü, sınıf ve ailenin aylık geliri değişkenlerinde farklılaştığı bulgusuna ulaştığını belirtmiş. Genel lise birinci sınıfta okuyan kız öğrencilerin okulu kendilerini koruyan ve geliştiren bir yer olarak algıladıklarını, erkek öğrencilerin baskı yeri

olarak algıladıkları, lise 2, 3, 4. sınıfta öğrenim gören anadolu lisesi öğrencileri ve üst gelir düzeyine sahip öğrencilerin okulu görece baskı yeri olarak algıladıklarını belirtmiştir.

Özdemir & Kalaycı (2013) “ Okul Bağlılığı ve Metaforik Okul Algısı Üzerine Bir İnceleme: Çankırı İli Örneği” adlı araştırmasında öğrencilerin okula bağlılık durumları ile metaforik okul algılarının nasıl olduğunu, cinsiyet, okul türü ve sınıf değişkenlerine göre analiz etmiştir. Araştırmanın katılımcıları 10 resmi lisede öğrenim gören 410 öğrencidir. Okul algısı üzerine yapılan analizlerde, katılımcıların, okulu orta düzeyde “baskı yeri”, “koruma geliştirme yeri” ve “yuva” gibi algıladıklarını ifade etmiştir. Okul algısı ile okul bağlılığı arasında orta düzeyde bir ilişki olduğunu ve öğrencilerin okulu metaforik olarak algılama biçimlerinin okula bağlılık düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu, olumlu okul algısı ile okula bağlanma arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Meslek Liseleri ile İlgili Araştırmalar

Yapılan alanyazın taramasında meslek liseleri ile ilgili yürütülen araştırmalarda veri toplama aracı olarak sıklıkla anket yöntemi (Nazlı, 1990; Başaran, 1991; Baltacı, 1994; Uyanık, 1994; Aksoy, 1995; Tarım, 2000; Temur, 2005; Akkaya, 2006; Gülsoy, 2007; Erbaş, 2007; Kılıç & Yücel, 2010) kullanılmıştır. Bazı araştırmalarda (Yıldırım & Şimşek, 2001; Mulnerey, Turner, Wyatt, Harris & Gibson, 2002; Schaap, Schaaf & Bruijn, 2011; Dalley, Alloway, & Walker, 2008) nitel yöntemler tercih edilmiştir. Meslek liseleri ile ilgili olarak; eğitim programı, işletmelerde beceri eğitimi, okul sanayi işbirliği, staj deneyimleri, öğrencilerin yüksek öğretim beklentileri, meslek lisesini tercih nedenleri gibi farklı konularda yapılan araştırmalardan araştırma problemi ile ilgili bulgular kronolojik olarak sunulmuştur.

Nazlı (1990) “Kız Meslek Lisesi Giyim Bölümü İkinci Sınıf Öğretim Programının İşletmelerde Meslek Eğitimi açısından değerlendirilmesi” adlı araştırmasına Ankara il merkezinde öğrenim gören 120 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin iş yerindeki araçları kullanma becerilerinin düşük olduğu, öğretim programındaki konuların işyerinde uygulanmasının yetersiz olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Başaran (1991) “Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Lise Meslek Dalları ile Yükseköğretimde Seçmek İstedikleri Meslekler Arasındaki İlişki” adlı araştırmasına, İstanbul'daki Endüstri Meslek Liselerinden yüksek öğretimde devamı olan

29 meslek dalında, toplam 1084 son sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; son sınıf öğrencilerinin yükseköğretimde okumak istedikleri alan ile meslek dallarının ilgisiz olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Baltacı (1994) “Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yükseköğretimden Beklentileri” adlı araştırmasının katılımcıları Ankara ilinde on meslek lisesinin, son sınıflarında öğrenim görmekte olan 408 öğrencidir. Örneklemin 209'u kız öğrenciler, 169'u erkek öğrencidir. Araştırmacı daha iyi kazanç getiren bir meslek edinme isteği, ailelerin yükseköğrenim görmeleri konusundaki baskıları maddelerinin yükseköğrenim görmek istemelerinde erkek öğrenciler tarafından kız öğrencilere göre daha fazla önemli olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yükseköğrenim görmek isteyen öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerin iş alanındaki uygulamalarda yeterli olmadığı, meslekleriyle ilgili iş bulamama kaygısı taşıdıklarını, işlerini kuruncaya kadar vakitlerini bir eğitim kurumunda geçirme isteği maddelerinin daha önemli olduğunu ifade etmiştir.

Uyanık (1994) “İzmir ili Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Yapmakta Oldukları Beceri Eğitimi ile İlgili Bir Araştırma” adlı araştırmasına 8 ticaret meslek lisesinden 800 öğrenci, 80 koordinatör öğretmen, 85 usta öğretici katılmıştır. Araştırmacı öğretim programında yer alan beceri eğitimiyle ilgili konuların yeterince uygulanmadığını okul işyeri ilişkileri ve işbirliğinin kurumsallaştırılamadığını, okulda öğrenilen teorik bilgilerle işyerilerindeki uygulama arasında farklılıklar bulunduğunu, öğrencilerin işyerine yerleştirilirken başarı ve becerilerine uygun servislere yerleştirilmelerinde yeterli rehberlik yapılamadığını, koordinatör öğretmenler hizmetiçi eğitim kursundan, usta öğreticiler de iş pedagojisi kursundan geçirilmesi gerektiğini, arz ve talep dengesi, ülke koşulları dikkate alınarak öğretim programları işyeri uygulamasına uygun ve esnek olacak şekilde yeniden hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir.

Aksoy (1995) “Endüstriyel Teknik Ortaöğretim Mezunlarının Eğitim-İstihdam İlişkileri” adlı araştırmasına 60 işyerinde 379 mesleki eğitim mezunu ve 52 yönetici katılmıştır. Araştırma bulgularından birisi de, mezunların mesleklerini seçmelerini etkileyen en önemli faktörün iş bulma kolaylığı ve kısa yoldan iş yaşamına başlamak istedikleri bulgusudur.

Olkun (1995) “Mezun ve İşverenlerin Bakışı ile Eğitimden İşe Geçişin Nitel Bir Değerlendirmesi: Balgat Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi Örneği” adlı araştırmasında mezunların eğitildikleri meslek alanlarıyla istihdam edilme yüzdeleri meslek branşlarına göre önemli farklılıklar (Tesviye %15, Endüstriyel Elektronik %83 ve ortalama %40 dolayındadır) bulunduğunu; mezunların Mesleki-Teknik Eğitimin iyileştirilmesi için okul sürecinde olduğu kadar iş piyasasında da bazı iyileştirmeler yapılmasını önermektedirler. İşverenler işe eleman alırken Mesleki-Teknik okul mezunlarına öncelik vermekte ancak onları bazı bakımlardan yetersiz olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Tarım (2000) “Balıkesir İlindeki Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul ve Sanayi Eğitimlerinin Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%70), bu okulları ileride bir meslek sahibi olmak için tercih ettiklerini, ileride meslek sahibi olmayı isteyen öğrencilerin tercih yaparken işletmelerde yapılan beceri eğitimini dikkate almadıkları, öğrencilerin okul-sanayi arasındaki işbirliğini yeterli buldukları, Meslek Eğitimi uygulamalarının; öğrencilerin mesleğe hazırlanmalarına büyük oranda yardımcı olduğu, bulgusuna ulaştığını belirtmiştir.

Yıldırım & Şimşek (2001) “Türkiye’de Meslek Liselerinde Program. Geliştirme Sürecinin Nitel Bir Analizi (A Qualitative Assessment of the Curriculum Development Process at Secondary Vocational Schools in Turkey) adlı araştırmalarında okul müfredatındaki teori ile uygulamanın iyi entegre edilemediğini, atölye uygulamalarıyla ders içeriklerinin uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin staj uygulamalarına gittiklerinde okuldaki bilgi ve becerinin yeterli olmadığını,yeni makine ve donanımları işyerlerinde gördüklerini bu yüzden işyerlerinde bir çok uyum sorunu yaşadıklarının ifade etmişlerdir.

Kayaalp (2002) “Educational attainment of working students: Evidence from İskitler industry and vocational high school in Ankara / Çalışan Öğrencilerin Eğitim Profili: Ankara İskitler Endüstri Meslek Lisesi’nden örnek bir çalışma” adlı araştırmasına Ankara bir meslek lisesinde okuyan 101 çalışan ve çalışmayan öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre, çalışan öğrencilerin eğitimsel kazanımları ve sosyo-ekonomik altyapıları arasında bir ilişki mevcut olduğunu; Bu öğrencilerin çoğu sosyo-ekonomik açıdan düşük statülü ailelerden geldikleri için, akademik başarıları da düşük olduğunu

belirtmiştir. Toplumdaki bu dezavantajlı konumlarına ek olarak, çalışan öğrenciler ailede, okulda ve iş de şiddete maruz kaldıklarını; İş de maruz kalınan maddi ve manevi şiddet, çalışan ve çalışmayan öğrenci arasındaki en önemli fark olduğunu Ayrıca, bu öğrencilerin 'özel' konumlarına uygun olmayan eğitimsel politikalar ve okul müfredatı, onları potansiyel okul 'kaçakları' durumuna getirdiğini ifade etmiştir. Araştırmacı öğrencilerin eğitime değer atfetmekte ve yukarıya doğru eğitim aracılığıyla sosyal hareketlilik beklemekte ise de, onların eğitim kurumundaki ve sosyal hiyerarşideki dezavantajlı konumları nedeniyle, bu sosyal hareketlilik sınırlı olduğunu ifade etmiştir.

Mulnerey, Turner, Wyatt, Harris & Gibson, (2002) “The role of small enterprise in school students’ workplace learning “ (Öğrencilerin iş yerinde öğrenmesinde (staj) küçük işletmelerin rolü) adlı araştırmalarına 41 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğrenciler işyerinde olumlu bir deneyim yaşadıkları çalışanlarla ve diğer kişilerle takım çalışmasına yatkın oldukları, işyerinde öğrenme ortamının esnekliğinden dolayı öğrenci ve öğretmenlerin memnun oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır.

Sağdıç (2005) “Öğrencilerin, Meslek Lisesi Tercihini Etkileyen Etmenler ve Umut Düzeyleri” adlı araştırmasına 5 meslek lisesinden 327 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda meslek lisesi öğrencilerinin daha çok beş ve daha fazla bireyden oluşmuş ailelerden geldiğini tespit etmiştir. Aynı zamanda bu öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyleri oldukça düşük olduğunu; ailenin geçimi neredeyse tamamen baba tarafından karşılandığını; Meslek lisesi öğrencileri genellikle dar gelirli ailelerin çocuklarından oluştuğunu belirtmiştir. Araştırmacı, ayrıca öğrencilerin neredeyse tamamı orta ve iyi düzeyde ilköğretim bitirme derecesine sahip olduğunu; öğrencilerin tamama yakın bir kısmı seçmiş olduğu bölümden memnun olduğunu; öğrencilerin yarıdan fazlası okulunu kendi seçtiğini; ailenin daha sonraki etken olduğunu; rehberliğin rolünün çok az olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin meslek lisesini genelde ilgi duydukları ve el becerisine dayalı işleri sevdikleri için tercih ettiklerini; üniversiteyi düşünen öğrencilerin oranı çok düşük olduğunu; büyük çoğunluğunun ailesinde meslek lisesi mezunu olmadığını; öğrencilerin neredeyse tamama yakın kısmı ileride mezun olduğu alanda çalışmayı umduğunu ; öğrencilerin tamamı ya kendi işini kurmayı ya da özel sektörde çalışmayı düşündüğünü belirtmiştir. Meslek lisesi öğrencilerine göre toplumun meslek liselerini yeterince tanımadığını ve dar gelirli ailelerin çocuklarına meslek kazandıran okullar olarak gördüklerini ifade etmiştir. Meslek liselerine önem verilmesi ile ilgili olarak, öğrencilerin

büyük kısmının meslek liselerini arkadaşlarına önerdiklerini, öğrencilerin kısa yoldan meslek sahibi olmada ve iş bulma imkanının fazla olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir.

Temur (2005) “Ankara İli Altındağ İlçesindeki Endüstri Meslek Liseleri Öğrencilerinin Toplumsal Yaşam ve Yüksek Öğretime İlişkin Görüş ve Beklentilerinin Eğitimde Eşitlik Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasına 4 meslek lisesinde son sınıfta öğrenim gören 306 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularından bazıları şunlardır: Endüstri meslek liselerinde okuyan öğrencilerin büyük bir bölümünün gelir ve eğitim düzeyi düşük olan ailelerin çocukları olduğu; öğrencilerin annelerinin büyük çoğunluğunun (%87,5) ev hanımı, babalarının ise %57,2 işçi ve memur olduğu; öğrencilerin annelerinin büyük çoğunluğunun ilkokul, ilkokul terk, okur-yazar ve okur yazar olmadığı(%73,6), babalarının ise çoğunluğunun (%75) eğitim düzeyi ortaokul ve altında bir eğitim düzeyine sahip olduklarını ifade etmiştir.

Öğrencilerin büyük kısmının okudukları okuldan ve alanlarından memnun olmadıkları; meslek lisesine gelirken çoğunluğunun ilköğretimde mesleki rehberlik almadıkları (%69.9); öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%85) üniversite öğrenimi almak istedikleri; iş bulma kendi alanlarında (%53.9) avantajlı olduklarını düşündükleri; aldıkları mesleki eğitimin çok az kısmının yeterli gördükleri (%24.2); meslek lisesini tercih etme nedenlerinde ise aile (%77.5) ve kolay iş bulabilme ve meslek sahibi olabilme düşüncesinin etkili olduğu (%68) araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Akkaya (2006) “Endüstri Meslek Liselerine Öğrenci Yönelimi ve Eğitim Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri” adlı araştırmasına Ankara ili sınırları içinde dört farklı bölgedeki 977 meslek lisesi öğrencisi (1. ve 3. sınıf) katılmıştır. Araştırma bulgularından bazıları; Öğrencilerin ve ailelerinin endüstri meslek lisesini tercih etmelerinde en büyük etkinin kolay iş bulabileceklerini düşündükleri, meslek lisesini tercih nedenlerinde ise öğretmenlerinin etkisinin (% 15) düşük olduğunu, okuldaki cihazların teknolojiyle uyumlu olmadığını, uygulamalı eğitimin yeterli olmadığını, mesleklerini seven öğrencilerin kendilerini yeterli buldukları ve öğrenim gördükleri alanda çalışmak istediklerini, öğrencilerin % 21’inin ise gelecekleri ile ilgili bir planlarının olmadığı bulgularına ulaştığını ifade etmiştir.

Tek (2006) “Sanayi Toplumu Sonrası Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Kız Meslek Liseleri (Adapazarı Kız Meslek Lisesi Örneği)” adlı araştırmasına farklı alanlarda öğrenim gören 140 lise son sınıf öğrenci katılmıştır. Araştırmacının bulgularına göre; öğrencilerin babaları orta ve düşük statülü iş ve meslek sahibidir. Annelerinin büyük çoğunluğu iş hayatının dışında ve ev hanımıdır. Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun eğitim seviyesi düşüktür. Aileleri orta alt ve alt gelir gruplarından oluşmaktadır. Araştırmacı öğrencilerin eğitim almaktaki amacının meslek edinmek olduğunu; bu kararı vermelerinde en çok kendileri ve aileleri etkili olduğunu; Üniversite de eğitim görmeyi katılımcıların çoğunun ifade ettiğini belirtmişti. Ayrıca öğrencilerin gelecekte öğrenim gördükleri alanda çalışmak istedikleri bulgusunu ifade etmiştir.

Nayır (2006) “Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Staj Eğitiminden Beklentileri ve Staj Eğitimi Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar” adlı araştırmasına Ankara ‘da dört ticaret meslek lisesinde staj eğitimi alan 300 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; staj eğitiminin, teorik olarak okulda kazanılan bilgileri uygulamaya imkan vermediğini ve stajdan kazanılan ücretin yeterli olmadığını bulgusuna ulaştığını ifade etmiştir.

Göçen (2007) “ Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin İşletmelerde Gördüğü Temel Beceri Eğitiminin Etkililiğine Yönelik Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi” adlı araştırmasına Sakarya ilinde 5 endüstri meslek lisesinde öğrenim gören 242 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrenciler işyerinde kazanılan mesleki becerinin okuldakine oranla daha fazla olduğunu; öğrencilerin çoğu eğitimlerini tamamladıktan sonra mesleki eğitimlerine uygun bir işte çalışmak istediklerini; öğrenciler işletme beceri eğitiminin kendilerinin kişisel gelişimine büyük bir etkisi olduğunu; işletme beceri eğitiminin süresi arttırılması gerektiği bulgusuna ulaştığını ifade etmiştir.

Erbaş (2007) “Endüstri Meslek Lisesi ve Genel Lise Öğrencilerinin Bireysel ve Sosyal Değişkenler ve Algılar Bakımından Karşılaştırılması “ adlı araştırmasına Kocaeli ili Gebze ilçesinde 4 genel lise ve 4 meslek lisesinde okuyan 704 öğrenciye katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğrencilerin anne eğitim düzeylerinin düşük olduğu; meslek lisesi-genel lise ayrımı olmaksızın tüm öğrencilerin çok yüksek oranda üniversiteye gitmeyi düşündüğü, meslek liseli öğrencilerin iş bulabileceğine daha fazla inandığı ancak 4 yıllık üniversiteye girebileceklerine olan inançlarının daha az olduğunu belirtmiştir.

Meslek liselerine gelen öğrencilerin öğrencilerin öğrenim gördükleri okulları büyük oranda kendilerinin veya velisinin seçtiğini; İlköğretimde yapılan yönlendirme sonucunda seçim yaptığı söyleyenlerin oranı çarpıcı şekilde çok düşük olduğunu bulgusuna ulaştığını belirtmiştir.

Gülsoy (2007) “Endüstri Meslek Lisesi Elektrik Elektronik Bölümünde Öğrenim Gören Öğrencilerin İşletmede Uygulanan Eğitim (staj) Çalışmalarının Değerlendirilmesi” adlı araştırmasına İstanbul ili Anadolu yakası 8 meslek lisesinden 461 11 sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin %65,3’ünün, işletmelerde sekiz saatten fazla çalıştırıldığı, öğrencilerin %40,8’i, iş yerinin tek bir ünitesinde staj eğitimini tamamladığı, öğrencilerin %68,8’inin, koordinatör öğretmeni iş yerini denetlemeye düzenli olarak gittiğini belirtmiştir.

Emirgil (2008) “Emek Piyasası Perspektifinden Mesleki Eğitime Bakış: Meslek Lisesi Öğrencilerinin Piyasa Algısı Üzerine Bir Araştırma (Bursa örneği)” adlı araştırmasına 4 farklı (1 Anadolu teknik,1 Endüstri meslek,1 Anadolu lise,1 genel lise) lisede 10 ve 11 sınıfta öğrenim gören 478 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; meslek teknik eğitimde öğrenim gören öğrencilerin düşük toplumsal statüye sahip oldukları; çalışma yaşamına daha iyi hazırlandıkları ayrıca öğrencileri işe girmeyi erteleyerek yükseköğretim programlarına gitmeyi hedefledikleri bulgularına ulaştığını ifade etmiştir.

Kılıç & Yücel’in (2010) “Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarına İlişkin Görüşleri ve Mühendislik Tercihleri” isimli araştırmasında Araştırmanın çalışma grubunu, Afyonkarahisar ili Merkez ilçedeki 2 Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi’nde öğrenimlerini sürdüren, 10 farklı bölümden, 3 farklı kademedan (10. ,11. ve 12. sınıf) 612 öğrencisi oluşturmaktadır. Meslek lisesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu, okullarını bitirdikten sonra eğitim hayatlarına, üniversiteyi kazanarak veya sınavsız geçişle devam etmek istemektedirler. Eğitimlerini bir üst basamakta sürdürerek, üniversiteye gitmek isteyen büyük bir çoğunluk bulunmaktadır. Öğrencilerin okullarında en beğendikleri özellik büyük çoğunlukla bir meslek öğretmesi olmuştur. Bu konuda fikri olmayanların yüzdesi de fazladır. Meslek liselerinde en beğenilmeyen özellik, fazla ders sayısı olmuştur. Meslek liselerinde öğrenciler fazla ders yükünü, sosyal çevre eksikliğini, fazla disiplini beğenilmeyen özellik olarak sıralamaktadır.

Schaap, H. , M.F. Van der Schaaf & E. de Bruijn (2011) Development of students' personal professional theories in senior secondary vocational education (meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin kişisel mesleki kuramlarının gelişimi) adlı araştırmasına 20 (1 kız 19 erkek öğrenci) öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğrencilerin işyeri stajlarında somut deneyimler elde ettikleri, işyerinde sürekli tekrar eden işleri yaptıkları için okulda öğrendikleri bilgilerin farkında olmadıklarını ifade etmişlerdir. Okuldaki öğrenme ve işyeri öğrenme süreci birlikte düzenlenirse öğrencilerin öğrenmeye daha fazla motive olacaklarını ifade etmişlerdir.

Özdemir (2012) “Emek Gücünün Yeniden Üretim Sürecinin Ekonomi Politik Analizi: Endüstri Meslek Liselerine İlişkin Bir Örnek Olay Çalışması” adlı araştırmasına 95 öğrenci, 8 veli ve 12 öğretmen katılmıştır. Araştırma bulgularından bazıları şunlardır:

1. Öğrencilerin büyük bölümünün sosyoekonomik ve kültürel açıdan dezavantajlı ailelere mensup erkek öğrenci olduğu;
2. Olumsuz ilköğretim deneyimlerine sahip oldukları
3. Öğrencilerin kendilerini akademik olarak yetersiz hissettikleri
4. İşsiz kalma korkusuyla endüstri meslek lisesine yöneldiklerini “ belirtmiştir.

Araştırmacı ayrıca öğrencilerin, kendilerinin işçileştirilmesine yönelik süreçlere büyük oranda itaat etmekte olduklarını bu kapsamda gerek staj süreçlerinde, gerekse meslekderslerinde uyumlu tutumlar sergilediklerini belirtmiştir. Kültür derslerine ve kültür dersi öğretmenlerine büyük oranda direniş sergilediklerini; Bu derslerin kendilerine bir yarar sağlamayacağı gerekçesi ile reddettikleri büyük oranda öğrencilerin sınıfsal ve kültürel profilleri ile ilişkili olduğu görüşünü ifade etmiştir.

Gamboa, V., Paixão, M. P., & Neves de Jesus, S. (2013). Internship quality predicts career exploration of high school students (Lise öğrencilerinin kariyer keşfinde staj kalitesi öncelleri) adlı araştırmalarına 12 sınıf 345 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğrencilerin % 97 ‘si düşük sosyo ekonomik düzeye sahip oldukları ve işgücü piyasasına erken giriş yapma fırsatı aradıklarını ifade etmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Meslek lisesi öğrencilerinin “okul” kavramına ve mesleki eğitime yönelik algılarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılarak veri elde edilmiştir. Yıldırım & Şimşek’e (2008) göre nitel araştırma tekniğinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolünün olması, algıların belirlenmesini sağlaması ve araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özelliklerindendir.

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmada amaçlı ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları Kocaeli ili, Kartepe ilçesi Endüstri Meslek Liselerinde öğrenim gören 12. sınıf öğrencileridir. Çalışma grubunu gönüllü olarak araştırmaya katılan 106 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutta olması; birebir görüşme yoluyla derinlemesine veri elde edebilmek amacıyla amaçlı örneklem seçilmiştir. Merriam’a (2013) göre amaçlı örneklem için seçilen kriterler çalışmanın amacını yansıtır ve daha fazla bilgi edinilmesine yardımcı olur. Araştırmada sınav puanı ile öğrenci alan (Anadolu Teknik) ve 9. sınıf not ortalamasına göre 10. sınıfta (Teknik Lise) programında okuyan öğrenciler örnekleme alınmamıştır. Araştırmada 9, 10 ve 11. sınıfların meslek lisesinde geçirdikleri süreç ve deneyimleri az olduğu ve işletmelerde beceri eğitimi dersini almadıkları için araştırma grubuna dahil edilmemiştir. Araştırmaya iki okulda farklı alanlarda öğrenim gören öğrencilerin görüşlerinin yansıtılması amaçlanmıştır. Bu durum, dikkate alındığında bir çok programda okuyan kız öğrenci bulunmamaktadır. Bu nedenle, araştırma örneklemini erkek öğrencilerin görüşlerini yansıtmaktadır. Araştırmada iki okulda farklı bölümlerde öğrenim gören 12. sınıf öğrencilerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamındaki iki okul Kartepe ilçesi organize sanayi bölgesi içerisinde yer almaktadır. Katılımcılara ait bilgiler Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. *Araştırma Evreni ve Katılımcı Sayısı*

Okul adı	Bölüm	N	n
Kartepe Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	Bilişim Teknolojileri Alanı	42	12
	Kimya Teknolojileri Alanı	34	7
	Elektrik Elektronik Teknolojileri Alanı	43	10
	Motor Teknolojileri Alanı	44	12
	Tesisat Teknolojileri Alanı	21	9
	Plastik Teknolojileri Alanı	25	10
Fevziye Tezcan Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	Makine Teknolojileri Alanı	39	10
	Elektrik Elektronik Teknolojileri Alanı	25	16
	Motor Teknolojileri Alanı	21	12
	Metal Teknolojileri Alanı	15	8
TOPLAM		309	106

Tablo 3’ de araştırma grubunu oluşturan araştırma evreni ve toplam katılımcı sayısı gösterilmiştir. Araştırmanın birinci problemine ilişkin soruya 106 katılımcıdan 105 tanesi metafor üretmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda 91 öğrencinin cevapları veri analizine dahil edilmiştir. Araştırmanın iki ve üçüncü problemlerine cevap aramak amacıyla görüşme formundaki sorular öğrencilere sorulmuştur. Soruların içeriğine dönük cevap alınamayan öğrencilerin cevapları analize dahil edilmemiştir. Tablo 4’de Araştırma sorularına kaç öğrencinin cevap verdiği ve analiz edildiği gösterilmiştir.

Tablo 4. *Sorulara cevap veren öğrenci sayısı ve analiz edilen katılımcı sayısı*

Soru	Cevap veren öğrenci sayısı	Analiz dışı katılımcı sayısı	Analiz edilen katılımcı sayısı
Soru 1	104	-	104
Soru 2	99	12	87
Soru 3	104	6	98
Soru 4	103	7	96

Araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik özellikler Tablo 5,6,7 ve 8’de yer almaktadır. Öğrencilerin yaş durumu Tablo 4 ‘de gösterilmiştir.

Tablo 5. *Öğrencilerin yaş durumları*

Yaş	n
17	8
18	56
19	33
20	7
21	2
TOPLAM	106

Tablo 5’e göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarıya yakını 18 yaş üstündedir. Öğrencileri anne baba eğitim durumu Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. *Öğrencilerin anne baba eğitim durumu*

Anne Eğitim durumu	n	Baba eğitim durumu	n
Okur yazar değil	7	Okur yazar değil	1
Okur yazar	6	Okur yazar	4
İlkokul	67	İlkokul	54
Ortaokul	14	Ortaokul	22
Lise	7	Lise	17
Yükseköğretim (ön lisans + lisans)	1	Yükseköğretim (ön lisans + lisans)	2
TOPLAM	106	Toplam	106

Tablo 6’ya göre araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumları incelendiğinde büyük bir kısmı ilkokul mezunudur. Yükseköğrenim mezunu ebeveyn oranının ise çok düşük olduğu gözükmemektedir. Katılımcıların baba meslek durumu Tablo-7’ de gösterilmiştir.

Tablo 7. *Öğrencilerin baba meslek durumu*

Meslek	n	n	
emekli	19	bahçevan	1
inşaat işleri	12	benzinlikte çalışıyor	1
işçi	11	bilgi işlemci	1
şoför	11	demirci	1
iş yeri sahibi	6	depo sorumlusu	1
memur	5	elektrikçi	1

güvenlikçi	4	emlakçı	1
marangoz	4	hizmetli	1
çiftçi	4	kaynakçı	1
ahçı	4	makine operatörü	1
nakliyecisi	3	mekanik ustası	1
müteahhit	3	mermerci	1
lokanta	2	pasta ustası	1
kuaför	2	tesisatçı	1
oto tamir	2		
Toplam	92	Toplam	14

Tablo 7 ‘ye göre öğrencilerin babalarının 19’u emekli, 12’si inşaat işleri, 11’i işçi, 11’i şoför olarak çalışmaktadır. Beş kişi memur olarak, dörder kişi ise güvenlikçi, marangoz, çiftçi, ahçı olarak çalışmaktadır. Öğrencilerin anne meslek durumu Tablo 8 ‘de yer almaktadır.

Tablo 8. Anne meslek durumu

Meslek	n		n
ev hanımı	100	hizmetli	2
emekli	1	lojistik	1
aşçı	1	pazarlama	1
Toplam	102	Toplam	4

Tablo 8 ‘e göre öğrencilerin annesinin hemen hemen hepsinin ev hanımı olduğu ve çalışma oranlarının çok düşük olduğu gözükmetedir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri bireysel görüşme yoluyla elde edilmiştir. Araştırma katılımcılarının veri toplama sürecinde birbirlerinden etkilenmemesini sağlamak ve aynı cevaplar oluşmaması için fiziksel mekanın görüşmeye uygun olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan her katılımcıya araştırmanın amacı anlatılmıştır. Araştırma verileri tek bir oturumda toplanmıştır. Her bir katılımcıya veri toplama aracı uygulanmıştır.

Katılımcılara görüşme sırasında ses kaydı alınmasına izin verip vermediği sorulmuştur. Ses kaydına izin veren öğrencilerin (n=88) cevapları ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Ses kaydı alınmasını istemeyen öğrencilerin (n=16) cevapları A4 kağıdı üzerine soru numaraları verilerek yazılı olarak araştırmacı tarafından kaydedilmiştir.

Araştırma verileri 2012-2013 eğitim öğretim yılı II döneminde mayıs ve haziran aylarında toplanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma için veri toplama aracı geliştirilirken alanyazın ve ilgili araştırmalar taranmıştır. Bu araştırmada araştırmanın birinci sorusu olan “ Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına yönelik ürettikleri metaforik algıları nelerdir ? ” sorusuna cevap aramak amacıyla katılımcılara bir A4 kağıdında yazılı olarak verilen (“Okul..... gibidir. Çünkü.. ..”) cümlesi yazılmıştır. Katılımcılardan boşluk bırakılan ifadeleri tamamlaması istenmiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu olan “ Meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri alana ilişkin algıları nelerdir ? ” sorusuna cevap aramak amacıyla;

- 1- Diploma sahibi olduktan sonra öğrenim gördüğün alanda çalışmak istiyor musun ? Neden ?
- 2- Meslek lisesinde öğrenim görmüş birisi olarak çevrendeki diğer insanlara mesleki olarak yardımcı olabilir misin ? Neden ?/ Nasıl ?

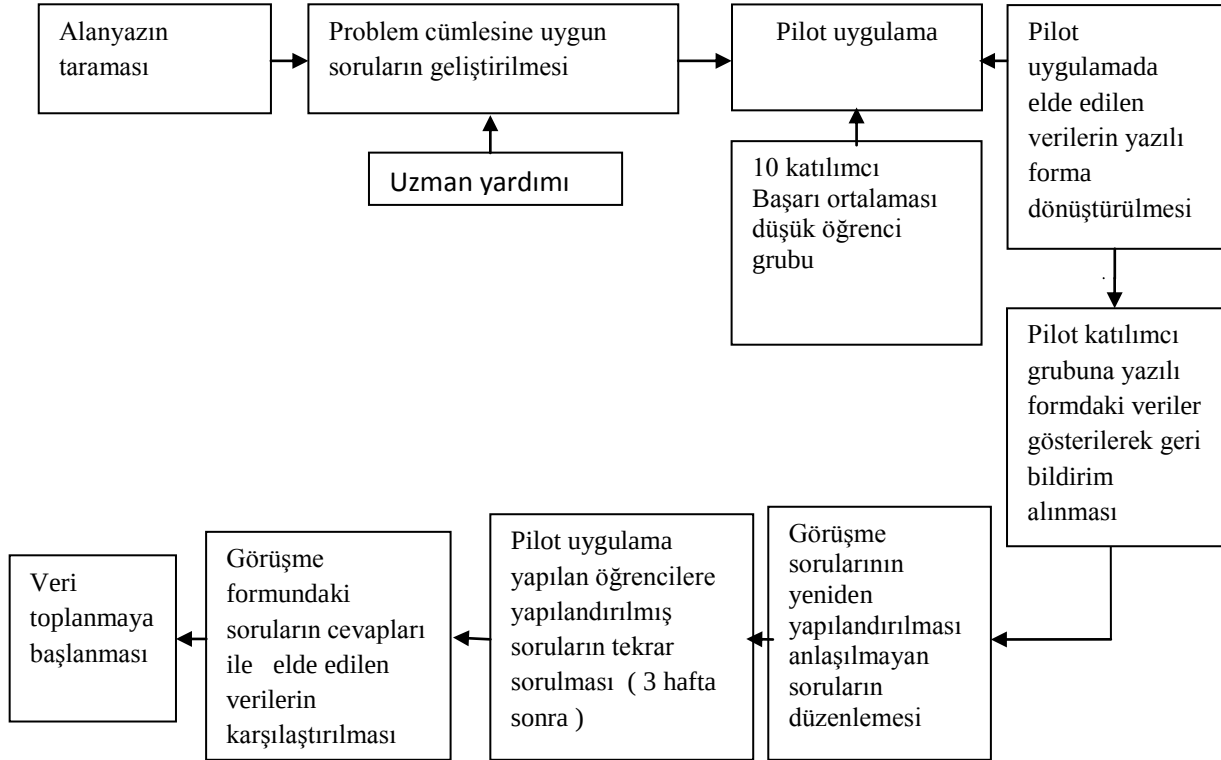
soruları sorulmuştur. Araştırmanın üçüncü sorusu olan “ Meslek lisesinde öğrenim gören öğrencileri öğrenim gördükleri alanda aldıkları eğitime ilişkin algıları nelerdir? ” sorusuna cevap aramak amacıyla;

- 3- Okulda aldığın eğitim iş hayatında yeterli mi ? Neden ?
- 4- Meslek lisesinde aldığın eğitimin sana bir faydası oldu mu ? Neden ? / Nasıl ?

soruları sorulmuştur. Veri toplama aracında yer alan ilk cümleyi öğrencinin tamamlaması istenirken, ikinci ve üçüncü sorulara ilişkin görüşme formunda sorular araştırmacı tarafından katılımcılara görüşme sırasında sorulmuştur. Yıldırım & Şimşek’e (2008) göre görüşme yöntemi yoluyla veri elde etmek bireylerin deneyimlerini görüşlerini duygularını ortaya çıkarması açısından güçlü bir yöntemdir ve görüşme soruları hazırlanırken bireylerin bilişsel özellikleri, geçmiş deneyimleri dikkate alınarak akademik veya teknik bir dil kullanmak yerine bireye uygun sorular sorulmalıdır. Araştırmada veri toplama aracı hazırlanırken alanyazın taraması ve uzman görüşü alınarak yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme soruları oluşturulmuştur. Görüşme sorularının

çalışmanın amacına uygun olarak veri elde edip edemediğini test etmek amacıyla pilot çalışma yapılmıştır. Görüşme soruları geliştirme süreci Şekil 2 'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Görüşme soruları geliştirme süreci

Pilot çalışmada görüşme soruları araştırmaya katılan 10 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmıştır. Okulda başarı ortalaması düşük olan öğrenci grubuna görüşme formundaki sorular sorulmuştur. Başarı ortalaması düşük öğrenci grubuna uygulanmasının nedeni soruları öğrencilerin anlayıp anlamadığını test etmektir. Pilot çalışmadaki ses kayıtları analiz edilerek yazılı forma dönüştürülmüştür. Bir hafta sonra pilot çalışmaya katılan her bir öğrenciye görüşme kayıtları yazılı olarak gösterilmiş ve cevaplar teyit ettirilmiştir. Soruların cevapları karşılaştırıldığında katılımcılar tarafından anlaşılmakta zorluk çekilen iki soru için alternatif sorular geliştirilmiştir. Araştırma soruları geliştirme sürecinde öğrencilerin sorulara cevap vermekteki ve kendilerini ifade etmekteki zorlukları dikkate alarak kısa bir cevap vermesini sağlayacak bir soru ardından da neden ? nasıl ? gibi sorular sorularak cevabın nedenlerinin sorgulanması amaçlanmıştır. Pilot uygulama yapılan öğrenci grubuna üç hafta sonra yapılandırılmış sorular tekrar sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplarla elde edilen veriler uzman yardımı ile karşılaştırılmış ve diğer katılımcılarla görüşmelere başlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlemesinde metafor analizi yaklaşımı (Saban, 2006) ile içerik analizi (Yıldırım & Şimşek, 2008) yaklaşımları benimsenmiştir. Araştırmada verilerin çözümlemesi işlemi iki ayrı başlıkta açıklanmıştır.

Üretilen metaforların çözümlemesi

Araştırmanın “ Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına yönelik ürettikleri metaforik algıları nelerdir ? ” problemine cevap aramak amacıyla katılımcılar tarafından üretilen metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması şu aşamalarda gerçekleştirilmiştir. (1) Adlandırma ve Eleme aşaması (2) Kodlama ve Kategori geliştirme aşaması (3) Geçerlik ve Güvenilirlik aşaması (4) Frekans ve yorumlama aşaması

Adlandırma ve Eleme aşaması : Katılımcılar tarafından üretilen metaforlar listelenmiş ve üretilen metaforların kullanım sıklığına göre tablo oluşturulmuştur. Bazı katılımcılar ürettikleri metafordan birden fazla kategoriye ait özellikleri açıklamış ya da ürettikleri metaforu açıklamanın dışında görüşlerini yazmışlardır. Araştırmaya katılan 106 katılımcıdan 105 tanesi araştırma sorusuna ilişkin metafor üretmiştir. Katılımcıların ürettiği metaforu açıklayıp açıklamadığına bakılmış, nedensel bir bağlantı kurulamayan cevaplar değerlendirme dışı bırakılmıştır. Katılımcılar tarafından bu biçimde üretilen 14 form kağıdı araştırma kapsamından (Saban, 2008; Aydoğdu, 2008; Akkaya, 2012) çıkarılmıştır. Bu araştırmada katılımcılar tarafından 47 farklı metafor üretilmiş, 4 metafor belirtilen kriterlere bağlı olarak (kızlar, araba sürmek, meyve,boş bir sayfa) araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Araştırmaya dahil edilen form sayısı 91’dir. Üretilen metaforlardan 2 tanesi eşanlamlı olduğu (cezaevi =hapishane) için tek bir metafor olarak bulgulara dahil edilmiştir. Araştırma bulgularında hapishane olarak açıklanmıştır.

Kodlama ve Kategori Geliştirme Aşaması: Verilerin içerik analizine tabi tutularak, verilere isim verilmesi sürecine kodlama denir. Bu aşamada katılımcıların verdikleri cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırma verileri tablolar haline getirilmiştir. Tabloda her bir katılımcıya sıra numarası verilerek öğrenci “ Ö ”, okuduğu bölümü metal “ ME” şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların açıklamaları verinin niteliğini ifade edecek şekilde kodlanmıştır. Bu araştırmada yapılan kodlama işlemi örnek Tablo 9 ‘da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin açıklamalarına göre yapılan kodlama işlemi

Katılımcı	Metafor Adı	Açıklama	Kodlama
Ö37EL	Oyun parkı	<u>Yaşı gibi davranan insan sayısı çok az</u> yaşlarının gerisinde davranıp ve hareket ediyorlar. Herkes <u>okulda koşuşturuyor.</u>	Okulda koşturma Yaşı gibi davranmama
Ö54PL	Çiftlik	her <u>türlü hayvanı var.</u> okulda insanların <u>kişilikleri hareketleri yüzünden</u> benzetiyorum. <u>Şakalaşmaları vb</u> konulardan dolayı	Okuldakileri hayvana benzetme Öğrencilerin davranışlarını beğenmeme

Kategori geliştirme aşamasında kullanılan yöntemlerden birisi metaforun konusu ve kaynağı arasındaki ilişki olup olmadığına bakılarak her metafor imgesinin ifade ettiği anlama göre bir kategori altında toplanmasıdır (Oxford, Tomlinson, Barcelos, Harrington, Lavine, Saleh ve diğerleri 1998; Balcı, 1999; Saban & Koçbeker Saban, 2006; Aydoğdu, 2008; Akkaya, 2012; Bayram, 2010). Örneğin: Araştırmada Tablo 9 ‘daki kodlama işlemine göre katılımcıların açıklamaları “Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul” kategorisinde yer almıştır. Bu kategori katılımcıların açıklamalarının ortak özelliklerini yansıtmaları açısından seçilmiştir. Kategori oluşturmada araştırmacı, katılımcı ya da literatür gibi dış kaynaklar kullanabilir. Kategori oluşturma da en sık kullanılan yöntem, araştırmacının verileri yansıtan kavramları ya da terimleri kendisinin ifade etmesidir (Merriam, 2013, s.177).

Araştırmada üretilen 43 metafordan yedi kavramsal kategori oluşturulmuştur.

1. Disiplinli ve otoriter bir ortam olarak okul
2. Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul
3. Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul
4. Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul
5. Meslek öğretiren bir ortam olarak okul
6. Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul
7. Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul

Bu araştırmada oluşturan kategori isimlerinden bazıları ilgili alanyazında benzer ifadelerle farklı araştırmacılar (Saban, 2008; Aydoğdu, 2008; Akkaya, 2012) tarafından ifade edilmiştir. Araştırmanın nitel, çalışma gruplarının farklı olması ve araştırmanın özgünlüğü açısından farklı tanımlamalar ve kategoriler bu araştırmada ortaya çıkmıştır.

Geçerlik ve Güvenilirlik aşaması : Nitel bir araştırmada toplanan verileri detaylandırmak ve rapor etmek, görüşü alınan bireylerden doğrudan alıntılar yapmak araştırmanın geçerliği için önemli bir ölçüttür (Yıldırım & şimşek, 2008, s.257).

Araştırmada veri analiz kısımları ayrıntılı olarak açıklanmış. Kavramsal kategoriler ve üretilen metaforların kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini kontrol etmek amacıyla iki alan uzmanına danışılarak görüş alınmıştır. Uzmanlardan katılımcılar tarafından üretilen metafor listesi ve oluşturulan kavramsal kategoriler verilerek eşleştirmeleri istenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırmacı ve alan uzmanlarının yaptıkları eşleştirmeler dikkate alınarak görüş birliği ve görüş ayrılıkları belirlenerek karşılaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği Miles & Huberman (1994, s.64) formülü kullanılarak;

$$Gvenilirlik = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}} \times 100$$

hesaplanmıştır.

Araştırmada ğrencilerin okul kavramına ilişkin ürettiği 91 metafordan beş tanesinde (disko, fabrika, gl, ocuk yuvası, işyeri) araştırmacı ile alan uzmanları arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Miles & Huberman'ın (1994) uyuşum yüzdesi formülü kullanılarak yapılan hesaplamada sonuçların güvenilirliği % 94 olarak bulunmuştur. Uyuşum yüzdesinin % 70'den büyük çıktığı durumlarda veri analizinin güvenilir olduğu varsayılmıştır.

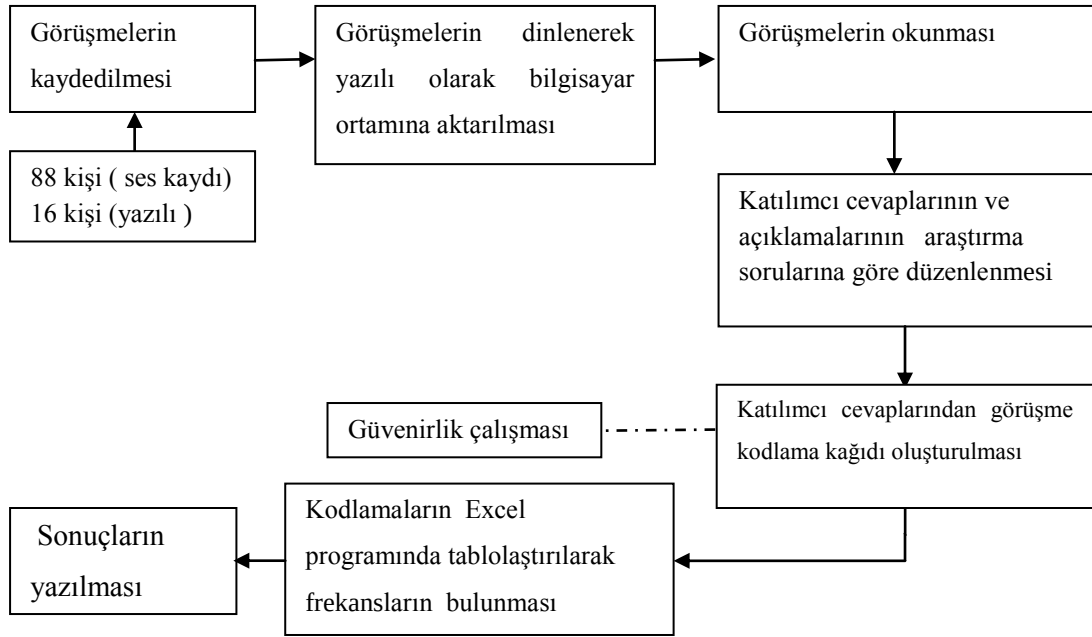
Frekansların hesaplanması ve yorumlanması : Bu aşamada öğrenciler tarafından üretilen metaforların frekans değerleri spss programı ile bulunarak yorumlanmıştır.

Ses Kayıtlarının zmlenmesi

Araştırmanın iki ve üçüncü alt problemlerinin zmlenmesinde içerik analizi (Patton, 1990; Yıldırım & şimşek , 2008) yaklaşımı benimsenmiştir. Veri analizi karmaşık bir şekildeki verilerin düzenlenmesi, yapılandırılması ve yorumlanmasıdır (Marshall ve Rossman, 1999, s.150). Nitel verilerin içerik analizine dayalı olarak yapılan

işlem “birbirine benzeyen verileri belirli kavramları, temalar çerçevesinde bir araya getirmek ” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.227) anlaşılabilir biçimde yorumlamaktır. Araştırmada görüşme analiz süreci şekil 3’de gösterilmiştir.

Şekil 3 *Görüşme analiz süreci*

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında elde edilen ses kayıtları ve yazılı kayıtlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Kelime işlemci programı kullanılarak görüşmelerin dökümü çıkartılmıştır. Her bir katılımcıya ait görüşme dökümü araştırmanın birinci problemindeki sıralamaya uygun şekilde kodlanmıştır. Örneğin: “Ö25EL “ kodu “ Ö ” öğrenci , “ 25 ” sıra numarası, “ EL” elektrik öğrencinin öğrenim gördüğü alanı ifade şekilde kodlanmıştır. Elde edilen veriler okunmuş ardından katılımcı cevapları araştırma sorularına göre tablolar halinde düzenlenmiştir. Katılımcıların açıklamaları verinin niteliğini ifade edecek şekilde kodlama işlemi yapılmıştır. Görüşme formunda yer alan “Okulda aldığın eğitim iş hayatında yeterli mi ? Neden ? sorusu “ için oluşturulan örnek kodlama Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Örnek Kodlama işlemi

Katılımcı	Okulda aldığı eğitim iş hayatında yeterli mi ?	Neden ?	Kodlama
Ö10MO	Yeterli değil	Okul hayatı <u>kısıtlı</u> mesela kullanılmış bir motor karşımıza çıktığında <u>okuldakinden çok farklı</u> yağlı kirli paslı	Okul iş hayatına dönük değil

Her bir soru için ayrı ayrı kodlama listeleri oluşturulmuş. Kodlamalar excel programında tablolaştırılarak frekanslar bulunmuştur.

Geçerlik Güvenirlik

Nitel araştırmalarda araştırmacının “çalışma yaptığı alana yakın olması, yüz yüze görüşmeler yoluyla derinlemesine veri toplaması, gözlem ve olayın gerçekleştiği ortam içinde bilgi toplayabilmesi, elde ettiği bulguları teyit edebilmesi için alana geri gidebilmesi ve ek bilgi toplama olanağının olması” geçerliğin oluşmasını sağlayan önemli özelliklerdir (Yıldırım & Şimşek, 2008, s.256). Lincoln & Guba’da (1985) nitel araştırmalarda inanılabilirlik, nakledilebilirlik, güvenilirlik ve uygulanabilirlik kavramlarının önemli olduğunu belirtmiştir. Araştırmada güvenilirlik sağlanabilmesi için şu işlemler yapılmıştır. Araştırma görüşmelerinin dökümü çıkarıldıktan sonra bir uzmana okutulmuş. Anlaşılmayan kısımlar için kayıtlar tekrar dinlenerek eksik kısımlar tamamlanmıştır. Görüşme dökümleri çıkarıldıktan sonra her bir soru için verilen yanıtlar sıralanmıştır. Görüşme kodlama kağıdı oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan kodlar açıklamalara göre eşleştirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla eğitim bilimleri alanında yüksek lisans mezunu iki kişi ve araştırmacının yaptığı eşleştirmeler dikkate alınarak görüş birliği ve görüş ayrılıkları belirlenerek karşılaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği Miles & Huberman(1994, s.64) formülü kullanılarak;

$$Güvenilirlik = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}} \times 100$$

hesaplanmıştır.

Miles & Huberman’ın (1994) uyuşum yüzdesi formülü kullanılarak yapılan hesaplamada birinci soru için % 89, üçüncü soru için % 93, dördüncü soru için % 84

olarak hesaplanmıştır. İkinci soru için güvenilirlik çalışması yapılmamıştır. Uyuşum yüzdesinin % 70'den büyük çıktığı durumlarda veri analizinin güvenilir olduğu varsayılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına ilişkin algılarına yönelik bulgular

Bu bölümde araştırma problemine ilişkin katılımcılardan toplanan verilerin çözümlenmesi ile elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada belirlenen kriterlere bağlı olarak “Adlandırma ve Eleme aşaması” sonucunda 91 katılımcı araştırmaya dahil olmuştur. Tablo 11’ de öğrencilerin okullarına ilişkin ürettikleri metaforlar gösterilmektedir.

Tablo 11. Öğrencilerin okullarına ilişkin ürettikleri metaforlar

	f	%		f	%
Hapishane	25	27,5	Kantin	1	1,1
Ev	11	12,1	Hayat	1	1,1
Aile	4	4,4	Kitap	1	1,1
Bilgi yuvası	3	3,3	Kültür merkezi	1	1,1
Fabrika	3	3,3	Öğrenim yeri	1	1,1
Ağaç	3	3,3	Çay bardağı	1	1,1
Yuva	2	2,2	Sanayi	1	1,1
Yazı tahtası	2	2,2	Çocuk yuvası	1	1,1
Kuşlar	2	2,2	Gelecek	1	1,1
Hayvanat bahçesi	2	2,2	Sanat	1	1,1
Bilgi evi	2	2,2	Bilgisayar	1	1,1
Bilgi küpü	1	1,1	Hammadde karışım	1	1,1
Asker ocağı	1	1,1	Gül	1	1,1
Ansiklopedi	1	1,1	İşyeri	1	1,1
Bina	1	1,1	Disko	1	1,1
Büyüme merkezi	1	1,1	Çiftlik	1	1,1
Çocuk parkı	1	1,1	Eğlence yeri	1	1,1
Ahır	1	1,1	Kütüphane	1	1,1
Oyun parkı	1	1,1	Askeriye	1	1,1
Yemek	1	1,1	Toplanma yeri	1	1,1
Makine	1	1,1	Bahçe	1	1,1
Toplama kampı	1	1,1			
Toplam	70	76,1		21	23,1

Tablo 11’ de görüldüğü gibi 25 öğrenci okulu hapishane’ye benzetmiştir. 11 öğrenci “ev”e dört öğrenci; “aile”ye üçer öğrenci; “bilgi yuvası”, “fabrika” ve “ağaç”a ikişer öğrenci “yuva”, “yazı tahtası”, “kuşlar”, “hayvanat bahçesi”, “bilgi evi” ne

benzetmiştir. Kalan 21 öğrenci ise okulu “bilgi küpü”, “asker ocağı”, “ansiklopedi”, “bina”, “büyüme merkezi”, “çocuk parkı”, “ahır”, “oyun parkı”, “yemek”, “makine”, “toplama kampı”, “kantin”, “hayat”, “kitap”, “kültür merkezi”, “öğrenim yeri”, “çay bardağı”, “sanayi”, “çocuk yuvası”, “gelecek”, “sanat”, “bilgisayar”, “hammadde karışım”, “gül”, “işyeri”, “disko”, “çiftlik”, “eğlence yeri”, “kütüphane”, “askeriye”, “toplanma yeri”, “bahçe”ye benzetmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen 43 adet metafor 7 adet kavramsal kategori altında ifade edilmiştir. Kavramsal kategorileri oluşturan tablolar ve öğrenciler tarafından yapılan açıklamalar ile araştırma bulguları desteklenmektedir. Tablo 12’de Öğrencilerin okullarına ilişkin ürettikleri metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategoriler ve frekans değerleri verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin okullarına ilişkin ürettikleri metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

Kavramsal Kategoriler (n=7)	f (%)	Metafor adı (n=43)
Disiplinli ve otoriter ortam olarak okul	34 (37,3)	Hapishane (25), fabrika (3), sanayi (1), işyeri (1) asker ocağı (1) , askeriye (1), makine (1), toplama kampı (1)
Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul	22 (24,1)	Bilgi yuvası (3), Ağaç (3), bahçe (1), bilgi evi (2), bilgi küpü (1), bina (1), büyüme merkezi (1), ansiklopedi (1), hayat (1), kantin (1), kitap (1), kültür merkezi (1), kütüphane (1), öğrenim yeri (1), yazı tahtası (2), yemek (1)
Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul	18 (19,7)	Aile (4), ev (11) , toplanma yeri (1), yuva (2)
Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul	9 (9,8)	Ahır (1), çiftlik (1), çocuk parkı (1), çocuk yuvası (1), disko (1), hayvanat bahçesi (2), oyun parkı (1), gül (1),
Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul	3 (3,2)	Çay bardağı (1), hammadde karışım (1), bilgisayar (1)
Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul	3 (3,2)	Eğlence yeri (1), kuşlar (2)
Meslek öğreten bir ortam olarak okul	2 (2,1)	Gelecek (1), sanat (1)

Tablo 12’de öğrenciler tarafından üretilen 43 metafordan 7 adet kavramsal kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler “Disiplinli ve otoriter ortam olarak okul”, “Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul”, “Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul”, “Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul”, “Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul”, “Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul”, “Meslek öğretiren bir ortam olarak okul”dur.

Bu kısımda her bir kategoride yer alan metaforlar ve öğrencilerin ifadeleriyle bulgular açıklanacaktır.

1-Disiplinli ve otoriter ortam olarak okul

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen hapishane (25), fabrika (3), sanayi, işyeri (1), (1) asker ocağı (1), askeriye (1), makine (1), toplama kampı (1) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 34 öğrenci (% 37,3) okulu disiplinli ve otoriter bir ortam olarak algıladıkları ifade etmişlerdir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö97MO “hapishane” :”Öğretmenler gardiyandır. Öğle tatillerinde çikamıyoruz. Tellerden atlıyorum. Telleri boyuyorlar. Sigara kullanıyorum. Tellerde eski yağları döküyorlar. Kıyafetlerim pisleniyor. Hapisane gibi geliyor. Sabah geliyorum akşam çıkıyorum.”

Ö84TE “hapishane” : “Okulda çocukları çok sıkboğaz ediyorlar o yüzden okulda öğrenciler tuvalette sigara içmek zorunda kalıyor. Okulun her tarafı tellerle çevrili sivri tellerle öğrencinin canını yaksın diye olabilir.”

Ö65Bİ “hapishane” : “Disiplin yapmaya çalışırken öğrencilerin özgürlüklerini elinden alan 300 metrekare alana sıkıştırıp onların düşüncelerine önem vermeyen bir yer.”.

Ö36EL “hapishane” : “Okulda disiplin ön planda olduğunu düşünüyorum. Sabah erken kalkmak derslere girmek kısıtlamalı teneffüsler neden olduğu baskı yüzünden öğretmen ve müdür komutanlar gibi geliyor. Bizlerde erleriz. Bunların bize söylediği şeyleri yapmak zorundayız.”

Ö43EL “makine” : *“Her zaman standarttır. Yapılan işler giriş çıkışlarımız değişmediği için makineye benzetiyorum.”*

Ö58Kİ “toplama kampı” : *“Eğitim hayatına devam etmek isteyenle istemiyeni bir yerde toplandığı için.”*

Ö17MA “fabrika” : *“Her öğrencinin bir görevi vardır. Fabrika işçisi gibidir. Fabrikada nasıl genel müdür formen varsa okulda öğretmenler ve müdür var.”*

2- Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen bilgi yuvası (3), ağaç (3), bahçe (1), bilgi evi (2), bilgi küpü (1), bina (1), büyüme merkezi (1), ansiklopedi (1), hayat (1), kantin (1), kitap (1), kültür merkezi (1), kütüphane (1), öğrenim yeri (1), yazı tahtası (2), yemek (1) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 22 öğrenci (% 24,1) okulu bilgi veren geliştiren bir ortam olarak algıladıkları ifade etmişlerdir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö16MA “ağaç” : *“Okulda ağacın meyve verdiği gibi bilgi verir. Geleceğimizde bize tecrübe kazanmamıza yardımcı olur.”*

Ö34EL “bilgi yuvası” : *“Okullar öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmek ve geleceklerini değiştirebilecek bir kültür elde etmelerini sağlayan temel unsurdur. Her öğrencinin mutlaka bir şeyler öğrenip ilerde hayatına olumlu etkileri olabilmesini sağlayabilecek bir önemli almaları zorunlu bir eğitimidir.”*

Ö72Bİ “bilgi yuvası” : *“Bilmediğimiz şeyleri burada öğretmenler yardımıyla öğreniyoruz. Hal ve hareketlerimiz düzelir.”*

Ö93EL “kitap” : *“Kitapta aldığımız bilgileri okulda da alıyoruz. Kitapta hayatı nasıl anlatıyorsa okulda da hayatın nasıl bir şey olduğunu öğreniyoruz.”*

Ö76TE “bilgi yuvası” : *“Hayata ilk başladığımız yerdir. Okuldan önce bilgi vb. şeyler bilmiyorduk. Okula başladıktan sonra bilgi sahibi olduk.”*

Ö94EL “yemek” : *“Yemek yiyince midemiz doyuyor. Okulda da derslere girince bilgilerim çoğalıyor. Kafam doluyor. Yemek ihtiyaçtır. Bilgi öğrenmekte ihtiyaçtır. Bu yüzden okul yemek gibidir.”*

3-Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen aile (4), ev (11) , toplanma yeri (1), yuva (2) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 18 öğrenci (% 19,7) okulu arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak algıladıkları ifade etmişlerdir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö52PL “ev” : *“Günümüzün yarısı okulda geçiyor. Öğretmenler anne baba gibi eş dost arkadaş gibidir. Evde bulduğum mutluluğu okulda da buluyorum. O yüzden benim için ev gibidir. Arkadaşlarım kardeş gibidir.”*

Ö48PL “ev” : *“Günümüzün hayatımızın belli bir kısmını okulda geçirdiğimiz için arkadaşlarımız öğretmenlerimiz okuldaki bütün kişiler birlikte olduğumuz için bazı şeyleri paylaşmayı burada öğrendik.”*

Ö90EL “ev” : *“Öğretmenlerim yakın sıcak davranıyorlar arkadaşlarım kardeşim gibi her biri babamdan annemden aldığım eğitimlerin burada tekrardan ve de daha fazlasını görebiliyorum.”*

Ö35EL “aile” : *“Okulda öğretmenlerimiz arkadaşlarımız var herhangi bir sıkıntımız olduğunda onlar ile paylaşırız. Ve onlardan yardım isteriz. Sorunumuz hakkında bizlere yardımcı olurlar yani okul ikinci evimizdir.”*

4-Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen ahır (1), çiftlik (1), çocuk parkı (1), çocuk yuvası (1), disko (1), hayvanat bahçesi (2), oyun parkı (1), gül (1), metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 9 öğrenci (% 9,8) okulu olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö64Bİ “hayvanat bahçesi” : *“Okulda herkes kendini hayvan zannediyor. Hayvanat bahçesinde ki hayvanlar bile kendine özgü sesler çıkartıyor. Okula mı geliyom başka bir yere mi geliyom anlamıyorum. Öğrenciler zorluk görmediği için bu halde okulda at koşturuyorlar. Hocalar astım kestim. çok düzensiz bir ortam var okulda”*

Ö54PL “çiftlik” : *“her türlü hayvanı var okulda insanların kişilikleri hareketleri yüzünden benzetiyorum. Şakalaşmaları vb konulardan dolayı”*

Ö28ME “çocuk parkı” : *“Okulda hala gelişimini tamamlayamamış büyümeye gayret göstermeyen bir sürü kişi var bunlar hep koşturmaca fırlamalık gibi şeylerden oluyor.”*

5-Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen Çay bardağı (1), hammadde karışım (1), bilgisayar (1) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 3 öğrenci (% 3,2) okulu şekillendiren biçimlendiren bir ortamı olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö22MA “çay bardağı” : *“Bardağın içinde bir çay olmasa bardak ne işe yarar. Okulda bunun gibidir. Okulda öğrenciler olmasa okul ne işe yarar. Öğrenciler bardağın içine dökülen sıvı gibidir.”*

Ö70Bİ “bilgisayar” : *“Bilgisayar da veriler işlenir. Okulda öğrenciler işlenir. Eğitilir.”*

6-Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen eğlence yeri (1), kuşlar (2) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 3 öğrenci (% 3,2) okulu eğlenme yeri güzel bir ortam olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin :

Ö55PL “kuşlar” : *“Cıvı cıvı olduğu için hocalar güzel arkadaşlık ortamı güzel”*

Ö27ME “eğlence yeri” : *“Beni eğlendiriyor. Arkadaşlık her şey buradadır. Değişik insanlar görüyorum.”*

7-Meslek öğretan bir ortam olarak okul

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen gelecek (1), sanat (1) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 2 öğrenci (% 2,1) okulu meslek öğretan bir ortam olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin :

Ö79TE “sanat” : *“Elinde bir meslek olacağı için iş hayatını etkilediğinden bir dükkan açmak istediğin zaman kendi mesleğini yapmak istediğim için.”*

Meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri alana yönelik bulgular

Araştırmanın ikinci sorusuna cevap aramak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki birinci soru “Diploma sahibi olduktan sonra öğrenim gördüğün alanda çalışmak istiyor musun ? Neden ? ” sorusudur. Soruya 104 öğrenci cevap vermiştir. 8 öğrenciden sorunun içeriğine yönelik cevap alınamamıştır. Bu nedenle analize dahil edilmemiştir. Öğrencilerden 50 kişi (% 52) öğrenim gördüğü alana çalışmak istediğini, 43 öğrenci (% 44) öğrenim gördüğü alanda çalışmak istemediklerini, üç (% 4) öğrenci ise henüz karar vermediklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışma konusundaki cevapları Tablo 13’ de gösterilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışma konusundaki cevapları

Öğrencilerin cevapları	f	%
Çalışmak istiyorum.	50	52
Çalışmak İstemiyorum.	43	44
Karar vermedim.	3	4
TOPLAM	96	100

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışmak isteme nedenleri Tablo 14’ de gösterilmiştir.

Tablo 14 Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışmak isteme nedenleri

Nedenler	f
Mesleğimi seviyorum.	24
Kendimi geliştirmek istiyorum.	8
4 yıldır meslekte çalıştığım için	5
İş imkanları geniş	4
Kendi işimi kuracağım	3
Günümüz şartlarında iyi bir meslek	2
İş ortamım güzel	1
Maaşı iyi	1
Merakım var.	1
Bildiğim iş	1
Toplam	50

Tablo 14’e göre öğrenciler öğrenim gördükleri alanda çalışmak isteme nedeni olarak 24 öğrenci mesleği sevdiğini, sekiz öğrenci kendisini geliştirmek istediğini, beş öğrenci 4 yıldır meslekte çalıştığını ifade etmiştir. Dört öğrenci ise iş imkanlarının iyi olduğunu, üç öğrenci kendi işini kuracağını ifade etmiştir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö24ME: “Çünkü demir işini seviyorum. Çalışmayı seviyorum. O yüzden devam edeceğim.”

Ö43EL: “Elektrik bölümü olarak kendimi geliştirdiğim zaman iş bulma avantajım fazla bu mesleğe severek geldim”

Ö49PL : “Bu alanda 4 yıllık eğitim aldığım için çalışmak istiyorum. Bu işi öğrenmek için çok çalıştım staja girdim.”

Ö57Kİ: “İş imkanı bulabilirim. Kendi işimi kurmak istiyorum. Kimya malzemeleri satan bir medikalci olmak istiyorum.”

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışmak istememe nedenleri Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanda çalışmak istememe nedenleri

Nedenler	f
Mesleği sevmiyorum	9
Çalışma şartları ağır	8
Mesleki olarak yeterli değilim	8
Alanım dışında lisans okuyacağım	5
Sınavsız geçişle başka bir alanda okuyacağım	4
Babamın işini yapacağım	2
Çalışabileceğim alan göremiyorum	1
Dikkatsizim.	1
Okula lise diploması için geldim.	1
İstemediğim bölümde okuyorum	1
Şans eseri geldim.	1
Geliri az	1
Para kazanabileceğim bir iş değil	1
Toplam	43

Tablo 15’e göre, öğrenciler öğrenim gördükleri alanda çalışma istememe nedenlerini; dokuz öğrenci mesleği sevmeyi, sekiz öğrenci çalışma şartlarının ağır olduğunu ve kendisini mesleki olarak yeterli görmediğini ifade etmiştir. Beş öğrenci ise alanı dışında lisans eğitimi almak istediğini, dört öğrenci sınavsız geçiş ile alanı dışında bir bölümde okumak istediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö97MO: “Bu iş bana çok pis geliyor Ömrümün sonuna kadar tırnaklarım yağ pas istemiyorum.”

Ö18MA: “Okumak istiyorum. Ama bu alanda okumak istemiyorum. İş güvenliği veya itfaiye alanında okumak istiyorum.”

Ö12MO: “Dikkatli bir insan değilim hata yapıp işleri daha da bulaştırmak istemiyorum.”

Ö64Bİ: “Bu okuldaki sistem ezbere dayalı bu alanda para kazanabileceğimi düşünmüyorum.”

Ö102MO: *“Beni soğuttular bu işten kendimin bu işe dönük olmadığını hissettim. Yağı pası sevmeyen bir insanım çalışma şartları. Hoşuma gitmedi. Gençliğimizden de kaynaklanıyor.”*

Görüşme formunda yer alan ikinci soru “Meslek lisesinde öğrenim görmüş birisi olarak çevrendeki diğer insanlara mesleki olarak yardımcı olabilir misin ? Neden ? Nasıl ?” sorusudur. Soruya 99 öğrenci cevap vermiştir. 66 öğrenci (% 66) öğrenim gördükleri alanda çevresindeki diğer insanlara yardımcı olabileceklerini, 21 öğrenci (% 20) ise öğrenim gördükleri alanda çevresindeki diğer insanlara yardımcı olamayacağını ifade etmiştir. 12 öğrenciden (% 13) araştırma sorusunun içeriğine yönelik cevap alınamamıştır. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö29ME: *“Metal işi kaynak her işte kullanılan bir iştir. O yüzden insanlara yardımcı olabilirim.”*

Ö96MO: *“Yardımcı olabiliyorum. Çevremdeki insanlara komşumuzun arabası bozulmuştu yardımcı olup çalıştırdım.”*

Ö89EL: *“Çevremizde elektrik arızası olduğu zaman beni çağırıyorlar. Ben gidip yapıyorum.”*

Ö42EL: *“Lise son sınıfa göre kendimi yetiştirdiğimi düşünüyorum. Bir usta kadar olmasa da topluma yararım var.”*

Ö57Kİ: *“Pek bir faydası olduğunu düşünmüyorum.”*

Ö50PL : *“Aldığım eğitimi kullanamam.”*

Meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri alanda aldıkları eğitime yönelik bulgular

Görüşme formunda yer alan üçüncü soru “ Okulda aldığın eğitim iş hayatında yeterli mi ? Neden ? ” sorusudur. Soruya 104 öğrenci cevap vermiştir. 6 öğrenciden araştırma sorusunun içeriğine yönelik cevap alınamamıştır. Bu nedenle analize dahil edilmemiştir. 74 öğrenci (% 75,5) yeterli değil, 24 öğrenci (% 24,5) ise yeterli olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin cevapları Tablo 16 ‘da gösterilmiştir.

Tablo 16 Öğrencilerin verdikleri cevaplar

	f	%
Yeterli değil	74	75,5
Yeterli	24	24,5
TOPLAM	98	100

Öğrencilerin okulda aldıkları eğitimin iş yaşamında neden yeterli olmadığına ilişkin açıklamaları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17 Öğrencilerin okulda aldıkları eğitimin iş yaşamında neden yeterli olmadığına ilişkin açıklamaları

Açıklamalar	f
Okulda teorik bir eğitim var mesleki uygulama az	40
Okulda öğrendiklerim iş yaşamına uygun değil	21
Okulda donanım eksikliği var	12
Staj yaptığım işletme aldığım eğitimle ilgili değil	7
TOPLAM	80

Tablo 17’ye göre 40 öğrenci okulda teorik bir eğitim olduğunu mesleki uygulamaların az olduğunu ifade etmiştir. 21 öğrenci ise okulda öğrendiklerinin iş yaşamına uygun olmadığını, 12 öğrenci ise okulda donanım eksikliği olduğunu 7 öğrenci ise staj yaptığı işletmenin aldığı eğitime uygun olmadığını ve ifade etmiştir. Altı öğrenci birden fazla neden belirtmiştir. Beş öğrenci “okulda teorik bir eğitim var mesleki uygulamanın az” kategorisini ve “okulda donanım eksikliği var ” kategorisini ifade etmiştir. Bir öğrenci ise “okulda öğrendiklerinin iş yaşamına uygun değil” kategorisi ile “okulda teorik bir eğitim var mesleki uygulama az” kategorisini belirtmiştir. Birden fazla neden belirten öğrencilerin görüşleri tabloya eklenmiştir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö4MO : “okulda el becerisi olarak çok iş yapmıyoruz. Staj yaptığımız yerlerde daha çok şey öğreniyoruz. Stajda sökmeyi takmayı anahtar

kullanmayı öğreniyoruz. Sadece ders işliyoruz. Okulda fazla bir şey öğrenemiyoruz.”

Ö11MO: “iş hayatında teknik çalışıyoruz. Burada kağıt kalem üzerinde burada da motor üzerinde çalıştık ama yeterli değil. Stajda Çalışarak yaparak görerek öğrenmek daha farklı”

Ö39EL: “sadece okuldaki yetmiyor. Okulda yeterli malzeme yok fabrikaya gittiğimde okulda görmediğim malzemeler vardı.”

Ö57Kİ: “diğer okullara göre daha kısıtlı anlatılan konular anadolu okulları ve özel okullara göre daha kısıtlı staj yaptığım yerde işimle alakalı iş yapmıyorum. Bilgi ve beceri kazanmamız lazım öğrenci istediği şekilde ayrıntılı olması lazım”

Ö69Bİ: “sadece bildiğimiz programları öğrendik ofis progrmları bunları araştırırsan da yapabilirsin. Sadece bunları öğrendik okulda öğrendiklerimi iş yaşamında kullanamadım. Okulda sadece bir kısmını öğretiyorlar.”

Okulda aldıkları eğitimi yeterli bulan 24 öğrenci (% 24) ise okulda öğrendiklerini iş hayatında kullanabildiğini bu nedenle kendileri yeterli olarak gördüklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö18MA: “Okulda öğrendiklerim yeterli meslek derslerinin çoğunu kullanabiliyorum.”

Ö26ME: “Yeterli staj yaptım stajda kullanabiliyorum. Okulda öğrendiklerimi stajda yapabiliyorum. Okul sayesinde okulda bölümümde kaynak taşılama bu sistem güzel”

Ö84TE: “Yeterli burada gördüğüm bir şeyi fabrikada karşıma çıkarsa rahatlıkla yapabilirim.”

Görüşme formunda yer alan dördüncü soru “Meslek lisesinde aldığın eğitimin sana bir faydası oldu mu ? Neden ? / Nasıl ? ” sorusudur. Soruya 103 öğrenci cevap vermiştir. 12 öğrenciden sorunun içeriğine yönelik cevap alınamamıştır. Bu nedenle analize dahil

edilmemiştir. 82 öğrenci meslek lisesinde aldıkları eğitimin kendilerine bir fayda sağlayacağını belirtmiştir. 9 öğrenci ise meslek lisesinde aldıkları eğitimin kendilerine bir faydasının olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin “Meslek lisesinde aldığı eğitimin kendisine bir faydası olup olmadığına ilişkin açıklamaları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin meslek lisesinde aldıkları eğitimin kendilerine faydası olup olmadığına ilişkin açıklamaları

Açıklamalar	f
İş bulmakta kolaylık sağlar.	32
Mesleki olarak beceri sağladı.	18
Meslek öğrendim.	15
Okul bilgi sağladı.	9
İş yeri açabilmem için imkan sağladı.	5
Yükseköğrenim okursam okulun faydası olur	4
Okul öğretmenlerin kişilikleriyle bizi etkilemesini sağladı.	1
Okul çevremdeki insanların bana saygı duymasını sağladı.	1
TOPLAM	85

Tablo 18 ‘e göre 32 öğrenci meslek lisesinde aldıkları eğitimin kendilerine iş bulmakta kolaylık sağlayacağını, 18 öğrenci okulda aldıkları eğitimin sonucunda mesleki olarak beceri kazandıklarını, 15 öğrenci ise meslek öğrendiğini ifade etmiştir. 3 öğrenci birden fazla açıklamada bulunmuştur. bir öğrenci okulda meslek öğrendiğini ve okulun iş bulmasında kolaylık sağlayacağını belirtmiştir. İki öğrenci de okulun iş bulmakta kolaylık sağladığını ve iş yeri açabilmesine imkan sağladığını ifade etmişlerdir. Öğrenci algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö48PL : “Kendi okuduğum bölümde istediğim fabrikaya girmemi sağlar staj gördüğüm yerde arge de öğrendiğim şeyler bana artı sağladı. Mutluyum makine kullanmayı öğrendim”

Ö50PL : “Herhangi bir işe girmek istesem işe girişimi kolaylaştırır.”

Ö67Bİ : “Üniversite gidersem faydası olur. Mesleğimle ilgili fikir sahibi değilim iş imkanı olmaz lise diplomasıyla üzerine bir şeyler koymak lazım”

Ö2MO : “Ben buradan diploma aldığımda diplomam var diyebileceğim bir fabrikaya girdiğimde kadrolu işçi olabilirim öteki türlü yıllarca asgari ücretle çalışıyor olurum.”

Ö9MO: “Okul hep bana bilgi verdi zararı olduğunu düşünmüyorum.”

Ö14MA: “Arkadaşlarım düz liseye gitti. İş yok güç yok. Hiç değilse bir makine mesleğim var. İzmit sanayi bölgesi illa bir yere işe girerim. İş bulma imkanım var”

Okulun kendilerini fayda sağlamadığını ifade eden dokuz öğrenciden altı öğrenci ise okumak istemediğini, üç öğrenci okulun kendilerine bir faydasının olmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir.

Ö59Kİ : “okulun hiçbir yararını görmedim. Düz lise dersleri ile bizim dersler arasında fark var. Aslında okumak istemiyordum. Benim okumaya niyetim yoktu buraya geldim.”

Ö8MO : “4 yıl içerisinde şu anda ne kazandığıma dair bir şey yok benim düşüncem daima ilerlemek”

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak sonuçlar tartışılmış, alan yazında yapılan çalışmalarla desteklenmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Meslek lisesi öğrencilerinin büyük kısmı okulu disiplinli ve otoriter bir ortam olarak görmektedirler. Hapishane metaforu öğrenciler tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırma İnbar'ın (1996), Saban'ın (2008), Akkaya'nın (2012), Nalçacı ve Bektaş'ın (2012) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Meslek lisesi öğrencilerinin büyük bir kısmı okullarını disiplinin, baskının, sıkı kuralların olduğu bir yer olarak algılamaktadır. Cerit'in (2006) araştırmasında hapishane ve fabrika metaforları öğrenciler tarafından tercih edilmemiştir. Balcı (1999) araştırmasında öğrencilerin okulu otoriter, disiplinli, kaotik bir yer olarak algıladıklarını bulmuştur. Demir'in (2007) yaptığı araştırma da ise Amerikalı öğrencilerin okulu sıkıcı, kurallarla çevrili bir yer olarak algıladıklarını ; Özdemir'in (2012) araştırmasında ise öğrencilerin okulu baskı yeri olarak algıladıklarını bulmuştur. Bu bağlamda araştırma sonuçları Balcı'nın (1999), Demir'in (2007), Özdemir'in (2012), Bayram'ın (2010) bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırma bulguları işlevselci paradigma açısından ele alındığında, Durkheim çocuğun eğitimi üzerinde disiplinin önemini vurgular. Bilimin sadece ekonomik fayda açısından değil çocuğun toplumsallaşmasına ve kuralları benimseyerek boyun eğmesine yardımcı olduğu için öğretilmesi gerektiğini belirtir (Blackledge & Hunt, 1985, s.20:akt: Tezcan, 2005). Öğrencilerin büyük kısmı okulu disiplin ve otorite merkezi olarak algılamaktadır. Bu bağlamda işlevselci paradigma açısından okulun işlevini yerine getirdiği söylenebilir. Foucault' a göre disiplin yoluyla insan bedeninin üzerinde becerilerinin geliştirilmesi ya da ağırlaştırılması onu yararlı ve daha itaatkar kılan bir “iktidar mekaniği” oluşturur. Disiplin, insanların istenilen şeyleri belli bir teknikle ve hızda yapmasını sağlayarak ekonomik faydanın sağlanması için itaatkar bedenleri imal eder (Foucault, 2013, s.211). Ekonomik anlamda fayda beklenen işlerde çalışacak kişilerin itaatkar ve otoriteyi benimsemeleri gerektiği doğal bir süreçtir. Foucaultyen bakış açısına göre eğitim kurumlarında oluşan algı araştırma bulgularını desteklemektedir.

Meslek lisesi öğrencileri ikinci sırada okulu bilgi veren geliştiren yer olarak algıladıkları metafor bulguları (Balcı, 1999; Cerit, 2006; Saban,2008; Aydoğdu, 2008; Özdemir, 2012) araştırmalarını desteklemektedir. İşlevselcilere göre ekonominin bilgiye daha bağımlı olduğu bir toplumda yetişkin rollerinin benimsetilmesi için bilişsel beceri ve normların okullarda öğretilmesi gerekir (Hurns, 1985, s.47:akt: Tan, 1990). Öğrencilerin büyük bir kısmı okulu disiplinli ve otoriter olarak algılasa da okulun kendilerine bilgi verdiği ve gelişmelerine katkı sağladığının farkında olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin bir kısmı okulu arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak görmektedirler. Araştırma bulguları ev, yuva, aile metaforlarının üretildiği Demir'in (2007), Saban'ın (2008), Aydoğdu'nun (2008), Akkaya'nın (2012), Özdemir'in (2012) araştırmalarıyla benzerlik göstermektedir. Bu araştırma bulgularında diğer araştırmalardan farklı olarak öğrencilerin okulu bir sosyalleşme ortamı olarak görmesi ve arkadaşlık vurgusu yapması önemlidir. İşlevselciler eğitimin toplumsal bir olay olduğunu çocuğun toplumsallaşarak uyum sağlamasında okulun önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda araştırma sonuçları öğrencilerin okulu ev, yuva, aile ile özdeşleştirerek toplumsallaşmasına katkı sağladığı söylenebilir.

Bu çalışmada İnbar'ın (1996), Balcı'nın (1999), Cerit'in (2006), Saban'ın (2008), Aydoğdu'nun (2008), Akkaya'nın (2012), Özdemir'in (2012) araştırmalardan farklı olarak olumsuz davranışların olduğu okul kategorisi ortaya çıkmıştır. Meslek lisesi öğrencilerinin birbirlerine karşı olan fiziksel davranışları ve şiddete eğilimlerinin böyle bir kategori çıkmasında etkisi olduğu söylenebilir. Nitekim MEB (2012a) istatistiklerine göre okulda olumsuz davranış sonucu disiplin cezası alma oranı en yüksek okul türü meslek liseleri olmaktadır.

Araştırmanın meslek lisesinde yürütülen bir araştırma olmasına rağmen öğrencilerin okul algılarında meslek öğretene okul algısının düşük çıkması dikkati çeken bir durumdur. Aksoy'a (2012) göre mesleki eğitim sürecine dahil olmuş öğrenci “iş eğitimi” pratiğinde kalıp kendisini iş hayatında bir yere konumlandıramamaktadır. Öğrencilerin sınıfsal olarak düşük düzeyde etiketlenmesine yol açan bu durum karşısında farkındalıklarının olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası öğrenim gördükleri alanda çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular Sağdıç'ın (2005), Tek'in (2006), Göçen'in (2007) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin dörtte biri çalışmak istemelerine gerekçe olarak mesleklerini sevdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin yarısından fazlası aldıkları eğitimle çevrelerindeki insanlara yardımcı olabileceklerini ifade etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin büyük kısmının okulda kazandıkları edinimleri benimsedikleri söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin çevresindeki insanların beklenti ve isteklerine göre onlara yardım edebileceklerini belirtmesi öğrencilerin toplumsallaşmasında okulun önemini ortaya çıkarmaktadır. İşlevselci bakış açısına göre meslek lisesi öğrencilerinin topluma uyum sağlamaları ve eğitim yoluyla meslek kazanarak toplumsal işbölümüne katılmak istemeleri araştırma bulgularını desteklemektedir. Özdemir 'de (2012) araştırmasında öğrencilerin işçileştirilmesine yönelik süreçlere uyum sağladıklarını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıya yakını öğrenim gördükleri mesleki alanda çalışmak istemediklerini ifade etmiştir. Öğrenim gördükleri alanla ilgili olumsuz görüş bildiren öğrenciler mesleklerini sevmediklerini, çalışma şartlarının ağır olduğunu ve kendilerini yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrenciler eğitim aldıkları alanda çalışmak istememelerine gerekçe olarak çok küçük bir kısmı lisans programında okumak istediğini ifade etmiştir. Araştırma bulguları Sağdıç'ın (2005) araştırma sonucuyla benzerdir. Araştırma, öğrencilerin büyük oranda lisans eğitimi okumak istedikleri Başaran'ın (1991), Temur'un (2005), Erbaş'ın (2007), Kılıç & Yücel'in (2010) araştırma bulgularını desteklememektedir.

Öğrencilerin büyük kısmı okulda aldıkları mesleki eğitimi yeterli bulmamaktadır. Okulda uygulamaların az olduğunu ve okulda öğrendiklerinin iş yaşamına uygun olmadığını, okulda daha çok teorik bir eğitim verildiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin mesleki alandaki aldıkları eğitimin iş hayatında yeterli olmadığına ilişkin bulgular Nazlı'nın (1990), Baltacı'nın (1994), Uyanık'ın (1994), Yıldırım' & Şimşek'in (2000, 2001), Temur'un (2005), Akkaya'nın (2006), Nayır'ın (2006), Schaap, H., M.F. Van der Schaaf & E. de Bruijn'in (2011) araştırma bulguları ile benzerdir. Öğrencilerin iş yaşamına ve toplumsal işbölümüne katılmasında etkili olan mesleki uygulamalar ve iş deneyimi mesleki eğitim kurumlarında yeterince gerçekleşmemektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu meslek lisesinde aldıkları eğitimin kendilerine fayda sağlayacağını belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin büyük kısmı meslek lisesinin kendilerine daha kolay iş bulma imkanı sağlayacağını düşünmektedir. Bu bulgular Aksoy'un (1995), Tarım'ın (2000), Temur'un (2005), Erbaş'ın (2007), Gamboa, V., Paixão, M. P., & Neves de Jesus, S. 'un (2013) bulgularıyla benzerdir. Öğrenciler büyük bir oranda mesleki beceri kazandıklarını ve meslek öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin çok küçük bir kısmı meslek lisesinde aldıkları eğitimin kendilerine bir faydası olacağını düşünmediklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin düşük sosyo-ekonomik statülü ailelerden geldikleri Kayaalp'in (2002), Sağdıç'ın (2005), Temur'un (2005), Tek'in (2006), Emirgil'in (2008), Özdemir'in (2012), Gamboa, V., Paixão, M. P., & Neves de Jesus, S.'un (2013) araştırmalarıyla benzerdir. Ayrıca öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin son derece düşük olduğu Sağdıç'ın (2005), Temur'un (2005), Tek'in (2006), Erbaş'ın (2007) araştırmalarıyla benzerdir.

Araştırma sonuçları düşük sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyinden gelen ailelerinin çocuklarının meslek lisesinde öğrenim gördüğünü göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin yarı yakınının yaşı öğrenim yaşının üzerindedir. Bu durum öğrencilerin çeşitli nedenlerle eğitim süreçlerinde yıl kaybına uğradıklarının birer göstergesidir. Durkheim farklı sınıflar arasında verilen eğitimin farklı olacağını belirterek; bir köylü ile kente yaşayan insanın eğitimlerinin aynı olmayacağını belirtir (Durkheim, 1956, s.115, akt:Tezcan, 2005). Toplumsal tabakalaşmaya işaret eder. Baker'da (1991) bir işçi çocuğunun yüksek bir okul bitirme oranının çok düşük olduğunu belirtir. Coleman'ın (1966) , Jenks ve arkadaşlarının (1972), Bowles & Gintis'in (1976) araştırmaları aile ve sosyo-ekonomik düzey farklılıkların eğitimde yarattığı eşitsizliği irdeleyen çalışmalardır.

İşlevselcilere göre okullaşma yoluyla yoksul ailelere mensup çocuklar eğitime daha fazla erişerek başarılı ve yetenekli çocukların toplumda bir yer edinmeleri sağlanacaktır. Böylece fırsat eşitliği de sağlanmış olacaktır. Eğitim uygulamalarındaki sonuçların böyle olmaması düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen aile çocuklarına biçilmiş bir rol modele dönüşmüştür. İşlevselci bakış açısı eğitimde fırsat eşitliği sağlama konusunda başarılı olamamıştır. Bireylerin diploma ve sertifikalarla değerlendirildiği günümüz ekonomik koşullarında işlevselci yaklaşım öğrencilerin topluma uyum sağlama ve sosyalleşmesinde,

iş edinmelerinde katkısı olmaktadır. Nitekim araştırma bulguları da öğrencilerin yarısından fazlasının bu durumun farkında olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin meslek lisesinde aldıkları eğitimin yükseköğrenime hazırlayıcı bir eğitim olduğuna dair algıları düşüktür. Karar vericiler meslek lisesi öğrencileri için yükseköğrenime erişebilmelerini sağlayacak akademik programları (Anadolu teknik ve Teknik lise) uygulamaya koyarken; Milli Eğitim istatistikleri (MEB, 2012) yüksek öğretime geçişte meslek lisesi mezunu öğrencilerin yıllara göre daha düşük oranda lisans (AÖF hariç) programlarına yerleştiğini göstermektedir. Okulların isimlerinin önüne getirilen “Anadolu ifadesi” (MEB, 2014b) öğrenciler ve ailelerin bakış açısında toplumsal bir yanılsamanın oluşmasına yol açmaktadır. Karar vericilerin ve eğitim politikalarının belirlenmesine katkısı olan uzmanların Sisifos efsanesini¹ yeniden yaşatmaya çalışması bazı öğrencilerin sistemin dışına çıkmasını kolaylaştırmaktadır. Okula bağlılığı sağlayan faktörlerden birisi de akademik başarıdır (Rumberger, 1995; Finn & Rock, 1997; Marks, 2000; Libbey, 2004). Okuldan ayrılmanın en fazla yaşandığı eğitim kurumlarının meslek liseleri olduğu(ERG, 2010; MEB, 2012a) dikkate alındığında öğrencilerin başarısızlığını irdelemeye dönük uygulamaların öğrencileri sistemin dışına attığının farkına varılması gerekir. Nitekim araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin mesleki beceri kazanmaları, okul hayatı dışında iş deneyimi yaşamalarının öğrencilerin büyük bir kısmında okul ile ilgili olumlu düşüncelerinin oluşmasını sağlamaktadır.

¹ Sisifos Efsanesi : [Yunan Mitolojisinde](#), [Yeraltı Dünyasında](#) büyük bir kayayı [sonsuz](#) kadar bir tepenin en yüksek noktasına dek yuvarlamaya mahkûm edilmiş bir kraldır.

Öneriler

Bu bölümde araştırma bulguları ve alanyazın araştırmasından elde edilen bilgiler çerçevesinde meslek lisesi öğrencilerinin okullarına ve mesleki eğitime yönelik algıları konusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Uygulayıcılara Öneriler

- 1- Öğrencilerin toplumsal yarar ve özgüvenlerinin gelişmesine katkısı olan meslek liselerini daha işlevsel kılmak amacıyla mevcut öğretim programları iyileştirilebilir.
- 2- Meslek Liselerindeki eğitim ve öğretimi olumsuz etkileyen donanım eksiklikleri giderilmelidir.
- 3- Meslek lisesi öğrencilerinin okul ile staj uygulamaları arasındaki uyumsuzluğu giderilmeli öğrencilerin istihdamına yönelik projeler geliştirilmelidir.

Araştırmacılara öneriler

- 1- Meslek liseleri ile ilgili yürütülen araştırmaların örneklem ve çalışma gruplarını genellikle büyükşehirler oluşturmaktadır. Ulusal düzeyde mesleki ve teknik eğitim ile ilgili araştırmalar yürütülmesi ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin geleceği açısından eğitim bilimleri çalışanlarına bir projeksiyon sağlayabilir.
- 2- Ülkemizde meslek liselerinde araştırmalar genellikle nicel yöntemlerle yapılmaktadır. Nitel araştırmalar yapılarak alan yazında yöntem zenginliği ve veri çeşitliliği sağlanabilir.
- 3- Bu araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin okul algısı ile ilgili elde edilen verilerden yararlanarak ölçek geliştirilebilir.
- 4- Meslek öğrenimine erken yaşta başlamış bireylerle, lise öğrenimi sonrasında bir meslek edinen bireylerin mesleki algıları arasındaki farkı irdelleyen çalışmalar yapılabilir.
- 5- Bu araştırmada bir çok bölümde öğrenim gören kız öğrenci olmaması nedeniyle, sadece erkek öğrencilerin görüşleri yansıtılmıştır. Kız meslek lisesi öğrencileriyle de okul algıları ile ilgili bir araştırma yapılarak bulgular karşılaştırılabilir.

Kaynakça

- Abrahamson, M. (1990). *İşlevselcilik*. (Çev: N. Çelebi). Konya: Sebat Ofset.
- Akar, H. & Yıldırım, A. (2009). Change in teacher candidates' metaphorical images about classroom management in a social constructivist learning environment. *Teaching in Higher Education*, 14 (4), 401-415.
- Akkaya, E. (2006). *Endüstri meslek liselerine öğrenci yönelimi ve eğitim sürecine ilişkin öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Akkaya, E. (2012) *Ortaöğretim Öğrenci ve Öğretmenlerinin Okul ve İdeal Okul Algılarının Metafor Yoluyla Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, H., H. (1995) *Endüstriyel teknik ortaöğretim mezunlarının eğitim-istihdam ilişkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, H., H. (1997). *Ekonomik Getirisi, İstihdam ve Piyasaya Dönük Etkileri Açısından Mesleki ve Teknik Eğitim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Vol. 27, No. 1.
- Aksoy, H., H. (Summer 1997). Metal Sanayi İşyerleri Yöneticilerinin Endüstriyel Teknik Ortaöğretim Mezunlarına İlişkin Değerlendirmeleri . *EYTEPE Eğitim Yönetimi*. PEGEM. Number 11, Summer, 277-288.
- Aksoy, H., H. (2012). Toplumsal Eşitsizliklerin Yeniden Üretim Aracı Olarak Mesleki Eğitim. *Devrimci Öğretmen Dergisi*, (4),5-8.
- Akyüz, Y. (2010) *Türk Eğitim Tarihi*. 17 baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Alkan, C., Doğan, H. & Sezgin, İ. (1998). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*. Ankara: Alkım Yayınları.

- Arslan, M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 171, 100-108.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları ile İdeal Okul Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aykaç, N. (2002) Türkiye'de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki Teknik Eğitim (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 155-156. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/155-156/aykac.htm [10 Haziran 2014].
- Baker, C., (1991). *Zorunlu eğitime hayır*. (Çev: A. S. Erol) , İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 221s.
- Baker P. J., (1991). Metaphors of Mindful Engagement and a Vision of Better Schools. *Educational Leadership*, 48, 6, 32-35.
- Balcı, A., (1999). Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools (in Ankara), Yayımlanmamış Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 202 p.
- Baltacı, E. (1994). *Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yükseköğretimden Beklentileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başaran, S. (1991). *Endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin lise meslek dalları ile yüksek öğretimde seçmek istedikleri meslekler arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Başaran, E., İ. (2008) *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ekinonks: Ankara.

- Bayram, L. (2010). *Polis koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının okullarına ilişkin metaforik algıları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ben-Peretz, M., Mendelson, N. & Kron, F.W. (2003). How teachers in different educational contexts view their roles. *Teaching and Teacher Education*, 19, 277-90.
- Berk, E. (2010). *Modüler Program Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. EARGED, Ankara : Meb Yayınlar Dairesi Başkanlığı.
- Beşkardeş, S. (2007). *Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Öğrencilerin Yabancı Dil (İngilizce) Öğretiminde Metafor Sisteminin Uygulanması*. Yayımlanmamış YüksekLisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon
- Blackledge, D. A. and Hunt, B. D. (1985). *Sociological Interpretations of Education* London : Routledge .
- Bowles, S., & Gintis, H. (1976). *Schooling in Capitalist America*. Newyork : Basic Books
- Brandt, C. N. (2004) Constructing School Organization Through Metaphor: Making Sense Of School Reform. (Order No. 3156057, Florida State University). ProQuest Dissertations and Theses, 246p.
- Bullough, R. V. (1994a) Personal history and teaching metaphors: A self study of teaching as conversation, *Teacher Education Quarterly*, 21(1), 107-120.
- Bursalıoğlu, Z. (2008). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı Ve Davranış*. Ankara:Pegem Yayınları.
- Carter, S. & Pitcher, R. (2010) Extended metaphors for pedagogy: Using sameness and difference. *Teaching in Higher Education*, 15(5), 579-589.
- Cerit, Y. (2006). School metaphors: the view of students, teachers and administrators. *Educational Science Theory&Practice*, 6(3), 692-699.
- Cerit, Y. (2008a). Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.

- Cerit, Y. (2008b). Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Müdür Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33 (147), 3-13.
- Clarcken, R. H. (1997). Five metaphors for educators. *Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association* (Chicago IL, March 24-28, 1997).
- Coleman, James S. (1966) Equality of Educational Opportunity (COLEMAN) Study (EEOS), 1966. ICPSR06389-v3. Ann Arbor, MI: Inter-university Consortium for Political and Social Research [distributor], 2007-04-27. doi:10.3886/ICPSR06389.v3
- Çelikten, M., (2006). Kültür ve öğretmen metaforları, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 2, 269-283.
- Dalley-Trim, L., Alloway, N., & Walker, K. (2008). Secondary School Students' Perceptions of, and the Factors Influencing Their Decision-Making in Relation to, VET in Schools. *Australian Educational Researcher (Australian Association For Research In Education)*, 35(2), 55-69.
- Demir, C. E. (2007). Metaphors as a reflection of middle school students' perceptions of school: A cross-cultural analysis. *Educational Research and Evaluation: An International Journal on Theory and Practice*, 13(2), 89-107.
- Demir, E. & Şen, H. Şenay (2009) Cumhuriyet Dönemi Mesleki ve Teknik Eğitim Reformları., *Ege Eğitim Dergisi*. (10) 2: 39-59.
- Dönmez, B. & Ağiroğlu Bakır, A., (2010). Okul Yöneticisine İlişkin Mecazlar, *V.Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi*, Antalya.
- Dönmez, Ö. (2008). *Türk eğitim sisteminde kullanılan yönetici metaforları (Kayseri ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Döş, İ. (2011). Okul paydaşlarının metaforlar yardımıyla okul örgütlerini algılama biçimlerinin değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- Duman, T. (2001) Avrupa Birliği Eğitim Programları “Leonardo Vinci Programı. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:150, Ankara: MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı.
- Durkheim. E. (2006). *Toplumsal İşbölümü*. (Çev: Ö. Ozankaya). İstanbul: Cem yayınevi
- Düzcükoğlu, H., Asiltürk, İ., Yaşar, M., (2005, Haziran) *Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi ve Modüler Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi*. AB Kopenhag Süreci ve Maastricht Bildirgesi Açısından Türkiye’de Mesleki Öğretim ve Eğitimi Bekleyen Zorluklar Uluslararası Konferansı . Ankara
- EARGED. (2006). *Endüstri Meslek Liselerinde Verilen Eğitim ve Mezunlarının İstihdam Durumlarının Değerlendirilmesi*. Ankara:Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Emirgil, B. F. (2008). *Emek piyasası perspektifinden mesleki eğitime bakış: Meslek lisesi öğrencilerinin piyasa algısı üzerine bir araştırma (Bursa örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.Bursa.
- Erbaş, M. (2007). *Endüstri meslek lisesi ve genel lise öğrencilerinin bireysel ve sosyal değişkenler ve algılar bakımından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERG, (2009b). *Eğitimde eşitlik: Politika analizi ve öneriler*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- ERG, (2010). *Eğitim İzleme Raporu 2010*. <http://erg.sabanciuniv.edu> adresinden edinilmiştir. [02 mart 2014].
- ERG, (2012) *Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncelleşmiş Durum Analizi*. <http://erg.sabanciuniv.edu> adresinden edinilmiştir. [02 mart 2014].
- Ergün, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisine Giriş*. Ankara: Ocak yay. 1997 (4.baskı).
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayın.
- Esgü, N. & Cevik, V. (2010). Images of the internet concept generated by primary school students through their paintings. *Contemporary Educational Technology*, 1(3), 221-232.

- Eskicumalı, A. (2011). *Eğitimin Temel Kavramları*. Özden.Y. (Editör) Eğitim Bilimine Giriş. (1-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Fidan, N. ve Erden, M., (1998). *Eğitime Giriş*, İstanbul: Alkım Yayınları, 230s.
- Finn, J. D. & Rock, D. A. (1997). Academic success among students at risk for school failure. *Journal Applied. Psychology*, 82,221-234.
- Foucault. M. (2013). *Hapishanenin Doğuşu*. (Çev: M. A. Kılıçbay). İstanbul: İmge Kitabevi
- Font, V., Bolite, J. ve Acevedo, J. (2010). Metaphors in mathematics classrooms: Analyzing the dynamic process of teaching and learning of graph functions. *Educational Studies in Mathematics*, 54 (2), 131-152
- Freire, P., (2010). *Ezilenlerin pedagojisi*. (Çev. D. Hattatoğlu). İstanbul:Ayrıntı Yayınevi, 183s.
- Fägerlind, I. and Saha, L. J. (1983) *Education and National Development: A Comparative Perspective*. Oxford:Pergamon Press.
- Gamboa, V., Paixão, M. P., & Neves de Jesus, S. (2013). Internship quality predicts career exploration of high school students. *Journal of Vocational Behavior*, 83(1), 78-87. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0001879113000651>.
- Goldstein, L. S. (2005). Becoming a teacher as a hero's journey: using metaphor. in preservice teacher education. *Teacher Education Quarterly*, 7-24.
- Göçen, A. (2007). *Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin işletmelerde gördüğü temel beceri eğitiminin etkililiğine yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Sakarya.
- Gökçe, T. A. (2012). *Eğitimde Radikal Düşünürler ve Görüşleri*. N. Gökalp, Ş. Çelik (Ed) Eğitim Felsefesi (s.136-148). İstanbul:Lisans Yayıncılık.

- Gökçe, T. A., Bülbül, T. (2014). Okul Bir İnsan Bedenidir: Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Algılarına Yönelik Bir Metafor Çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi / Journal of Educational Sciences Research*, 4, 63-88.
- Guerrero, M. C. M. & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6, 95–120.
- Gutek, G. L., (2001). Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar, (Çev. N. Kale), Ankara: Ütopya Yayınevi, 353 s.
- Gülsoy, B. Ş. (2007). *Endüstri meslek lisesi elektrik elektronik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin işletmede uygulanan eğitim (staj) çalışmalarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürol, A. (2002) Kız Meslek Liselerinin İşlevlerini Yerine Getirme Düzeyi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 2 Sayfa: 287-297.
- Harper, D. (2013). *Online Etymology Dictionary*. <http://www.etymonline.com/index.php?term=metaphor> Erişim tarihi: 12.12.2013.
- Hermesen, T. (2003). *Languages of engagement: An investigation of metaphor, physicality, play and visuality as tools for enhancing student learning and perception*. (Order No. 3115752, The Ohio State University). ProQuest Dissertations and Theses, 716-716p.
- Harris, R., Simons, M., Maher, K., (2009). New directions in European vocational education and training policy and practice: Lessons for Australia, *Research report*, NCVER:Australia.
- Inbar, D. E. (1996). The Free educational prison. *metaphors and images educational research*, 38(1), 77-92.
- Illich, I., 1998, *Okulsuz toplum*, (Çev. M. Özay), İstanbul: Şule Yayınları, 160s.

- İnal, K. (1991). Durkheim'in Eğitim Anlayışı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 2, 511-518.
- İnal, K. (1992). Bazı Paradigmalarda Eğitim ve Özgürlük İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 25 Sayı: 2.
- İnal, K. (1994). Eğitim Sosyolojisinde Yorumcu Paradigmanın Eleştirisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* Cilt: 27 Sayı: 2 Yayın Tarihi: 1994.
- James, P. (2002). Fostering Metaphoric Thinking. *Journal of Developmental Education*, , 25 no:3, 26–33.
- Jencks, C., Smith, M., Acland, H., Bane, M. J., Cohen, D., Gintis, H., Heyns, B. & Michelson, S.(1972). *inequaliy: Reassessment of the Effect of Family and Schooling in America*. New York: Basic Books, Publishers
- Kayaalp, D. (2002) *Educational attainment of working students: Evidence from İskitler industry and vocational high school in Ankara / Çalışan öğrencilerin eğitim profili: Ankara İskitler Endüstri Meslek Lisesi'nden örnek bir çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Khalanyane, T. (2010) State, schooling and society: Contemporary debates. *Educational Research and Reviews*, Vol. 5(12), pp. 742-747, December 2010.
- Kılıç, A. & Yücel, E. (2010). Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarına İlişkin Görüşleri ve Mühendislik Tercihleri. *Turkey's Vision 2023 Conference Series International Engineering Education Conference*, Antalya, Türkiye, 215-219.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (Çev: G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.
- Lasley, T. J. (1994). Teacher technicians: A “new” metaphor for teachers. *Action in Teacher Education*, 16 (1), 11-19.

- Levine, P.M. (2005). *Metaphors and images of classrooms. Kappa Delta Pi Record*, 41 (4), 172-175.
- Libbey, P. H. (2004). Measuring student relationships to school: attachment, bonding, connectedness, and engagement. *Journal of School Health*, Volume 74, Issue 7, 274–283.
- Lincoln, Y., & Guba, E. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Linn, G. B., Sherman R., & Gill, B. P. (2007). Making meaning of educational leadership: the principalship in metaphor. *NASSP Bulletin*, Vol. 91, No. 2, June 2007, 161-171.
- Mahlis, M., Massengill-Shaw, D & Barry, A. (2010). Making sense of teaching through metaphors: A review across three studies. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 16(1), 49–71.
- Marks, M. H. (2000). Student engagement in instructional activity: patterns in the elementary, middle, and high School. *American Educational Research Journal*, Vol. 37, No. 1, pp. 53-184.
- Martinez, M.A., Saulea, N. & Huber, G.L. (2001). Metaphors as blueprints of thinking about teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 17, 965-977.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (1999). *Designing qualitative research* (3rd ed.). London: Sage Publications.
- Massengill, D., Mahlis, M., & Barry, A. (2005). Metaphors and sense of teaching: How these constructs influence novice teachers. *Teaching Education*, 16(3), 213-229. Publisher's official version: <http://dx.doi.org/10.1080/10476210500204887>.
- MEB, (1990). *1739 Sayılı MEB. Milli Eğitim Temel Kanunu İle İlköğretim ve Eğitim Kanunu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (2005). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. 2005

- MEB, (2006). *Öğretim Programları ve Modüler Öğretim Uygulama Kılavuzu*. Ankara
- MEB, (2012a). *Mesleki ve Teknik Öğretim Yönetimi Süreci İç Denetim Raporu*. http://icden.meb.gov.tr/digeryaziler/33_Mesleki_Teknik_Ogretim_2011_5.pdf [14 Aralık 2013].
- MEB, (2012). *İlköğretimden Ortaöğretime Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş Analizi*. http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/90/9584_mebgecis_2012_7_5_13_19_1.pdf [10 Şubat 2014].
- MEB, (2013) “Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği” *Resmi Gazete*, 28758.
- MEB, (2014a). http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_06/05042914Ogmokul_tanitim2014.pdf, [01 Haziran 2014].
- MEB, (2014b). *Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Okul Çeşitliliğinin Azaltılması hakkında genelge*.2014/8).http://mevzuat.meb.gov.tr/html/mestekokulces_0/mestekokulces_1.html [25 Mayıs 2014]
- MEB, (2014c) *Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı* <http://mtegm.meb.gov.tr/> [20 Haziran 2014].
- Merriam, S. (2013). *Nitel Araştırma* (Çev Ed: S. Turan). Ankara:Nobel.
- METARGEM. (1996) *Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul ve İşletmelerde Beceri Eğitiminin Değerlendirilmesi*. Ankara.
- Michael, K. (2009). Exploring Greek teachers’ beliefs using metaphors. *Australian Journal of Teacher Education*, 34 (2), 64-83.
- Midgley, W., Trimmer, K., (2013). *Walking the Labyrinth’: A Metaphorical Understanding of Approaches to Metaphors for, in and of Education Research*. pp.1-10. UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Miles, M. B., & Huberman, A. Michael. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- Morgan, G. 1991. *Images of Organizations*. Newbury Park, CA: Sage.
- Mulnerey J., Turner, P., Wyatt, F., Harris, R., Gibson, T. (2002.) The role of small enterprise in school students' workplace learning., *National Centre for Vocational Education Research (NCVER)*, Australia.
- Nalçacı, A. & Bektaş, F. (2012). Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* ,Cilt 13, Sayı 1, Nisan 2012, Sayfa 239-25.
- Nayır, İ. (2006) *Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri ve staj eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Nazlı, E. (1990). *Kız meslek lisesi giyim bölümü ikinci sınıf öğretim programının işletmelerde meslek eğitimi" açısından değerlendirilmesi*. Analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Olkun, S. (1995) *Mezun ve işverenlerin bakışı ile eğitimden işe geçişin nitel bir değerlendirmesi: Balgat Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oxford, R., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R., Saleh, A., Longhini, A., (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: toward a systematic typology for the language teaching field. *System*, 26(1), 3-50.
- Örücü, D. (2012). Primary school teachers' metaphorical perspectives towards classroom and classroom management: A comparative case study. *Elementary Education Online*, 11(2), 342-352.
- Özar, B. & H. Şimşek (1999). "Bir Okul Örgütüne İlişkin İmgeler: Öğretmenlerin Okul Hakkındaki Mecazi İmgeleri," (Images of a School Organization: Teachers' Metaphorical Images of a School), Kasım 1999, Minneapolis, Minnesota, ABD.

- Özdemir, Ç. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(163), 96-109.
- Özdemir, Ç. & Kalaycı H. (2013). Okul Bağlılığı ve Metaforik Okul Algısı Üzerine Bir İnceleme: Çankırı İli Örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2125-2137
- Özdemir, Y. (2012). *Emek gücünün yeniden üretim sürecinin ekonomi politik analizi: Endüstri meslek liselerine ilişkin bir örnek olay çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, E. (1987). Ülkemizin üst düzey teknisyen ihtiyacı ve eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 190- 202.
- Öztürk, S., M. (2012). *İngiliz dili eğitiminde sınıf içi söylemde metafor kullanılarak verilen dönütün etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.).Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Pektaş, M. & Kılan, O. (2009). Farklı Branşlardaki Öğretmen Adaylarının “Öğretmen” Kavramı ile İlgili Geliştirdikleri Metaforların Karşılaştırılması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*,11(2).
- Polat, S., Apak, Ö., & Akdağ, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının akademisyen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2).
- Price, C. G. (2002). Exploring teaching metaphors: How they shape beliefs, Professional knowledge and emergent practice of first through fifth year teachers. *Paper presented at the Association of Teacher Educators*, February, in Denver, CO.

- Rumberger, W. R. (1995). Dropping out of middle school: A multilevel analysis of students and schools. *American Educational Research Journal*, Vol. 32, No.3, 583-625.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2002). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (2), 461-522.
- Saban, A. (2004). Prospective classroom teachers metaphorical images of selves and comparing them to those they have of their elementary and cooperating teachers. *International Journal of Educational Development*. 24, 617-635.
- Saban, A. (2006). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 135-155.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 55, 459-496.
- Sağdıç, M. (2005) *Öğrencilerin, meslek lisesi tercihini etkileyen etmenler ve umut düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Saha, Lawrence J. (2008) *Sociology of Education. 21st Century Education: A Reference Handbook*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Schaap, H., M. F. Van der Schaaf & E. de Bruijn (2011) Development of students' personal professional theories in senior secondary vocational education, *Evaluation & Research in Education*, 24:2, 81-103, DOI: 10.1080/09500790.2010.550280.
- Schugar, J. T. (2008). Metaphor instruction in one english teacher's classroom: His understandings, instructional practices, and attitudes. (Order No. 3324799, University of Maryland, College Park). *ProQuest Dissertations and Theses*, , 379-n/a. Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/304570594?accountid=152>

- Sezgin, İ. (1987). Yeni mesleki-teknik eğitim sistemi ve okul-endüstri ilişkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 210-228.
- Silman, F. ve Şimşek, H. (2006). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri okulları ve merkezi eğitim kurumlarına mecazlar yoluyla bir bakış. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(23), 177-187.
- Simsek, H. & Yildirim, A. (2000). Vocational Schools in Turkey: An Administrative and Organizational Analysis *International Review of Education / Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft / Revue Internationale de l'Education* , Vol. 46, No. 3/4 (Jul., 2000), pp. 327-342
- Şahin, E. A. (2013) *Eğitimle İlgili Temel Kavramlar*. Sönmez, V. (Ed) Eğitim Bilimine Giriş (s.1-24). Ankara:Anı Yayıncılık.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 179 s.
- Şişman, M. (2010). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tan, M. (1990). Eğitim sosyolojisinde değişik yaklaşımlar: işlevselci paradigma ve çatışmacı paradigma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), s.557-571.
- Tan, M. (1993) Eğitim sosyolojisinde değişik yaklaşımlar: yorumcu paradigma, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(1), s.67-91.
- Tarım, H. (2000). *Balıkesir ilindeki endüstri meslek lisesi öğrencilerinin okul ve sanayi eğitimlerinin değerlendirilmesi / Evaluation of school and industrial education of the industrial profession students in Balıkesir*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Taşdemir, A. & Taşdemir, M. (2011a). Metaphors on teaching process and teachers; produced by the teachers “Öğretmenlik ve Öğretim Süreci Üzerine Öğretmen Metaforları”. *2nd International Conference On New Trends In Education And Their Implications*, 27-29 April, 2011 Antalya-Turkey, 785-794.

- Tek, D. A. (2006). *Sanayi toplumu sonrası Türkiye de mesleki eğitim ve kız meslek liseleri (Adapazarı kız meslek lisesi örneği) / Vocational education and girls vocational high schools in turkey after the industrial society. (sample of Adapazarı girls vocational high school)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Temur, S. (2005) *Ankara İli Altındağ İlçesindeki Endüstri Meslek Liseleri Öğrencilerinin Toplumsal Yaşam ve Yüksek Öğretime İlişkin Görüş ve Beklentilerinin Eğitimde Eşitlik Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tezcan, M. (2005) *Sosyolojik Kuramlarda Eğitim*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Thomas, L. & Beauchamp, C. (2011). Understanding new teachers' professional identities through metaphor. *Teaching and Teacher Education*, 27(4), 762-769.
- Tural, N. (1999). Eğitim Yatırımlarının Getirileri ve Eğitimde Kaynak Dağılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 32 Sayı: 1.
- Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe sözlük* 8 Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Uyanık, H. (1994). *İzmir ili ticaret meslek lisesi öğrencilerinin kamu kurum ve kuruluşlarında yapmakta oldukları beceri eğitimi ile ilgili bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ünal, L. I. (1988). Türkiye’de Ortaöğretim Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitimin Ekonomik Değeri. *H.Ü Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 87-97.
- Varış, F. (1994), *Eğitim Bilimine Giriş*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 183 Eskişehir.
- Yalçın, M. & Erginer, A. (2012). İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algılar. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 229-256

- Yıldırım , A. & Simsek, H., (2001). Türkiye'de Meslek Liselerinde Program. Geliştirme Sürecinin Nitel Bir Analizi (A Qualitative Assessment of the Curriculum Development Process at Secondary Vocational Schools in Turkey). *Journal of Career and Technical Education*, Volume 18, Number 1.
- Yıldırım , A. & Simsek, H., (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 366s.
- Yıldırım, N. & Uğur, M. (2011). Öğrencilerin algısından okul müdürü imgelerinin karikatürize ifadeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (2), 409-426
- Yılmaz, H. (2007). Beceriler, yeterlilikler ve meslek eğitimi: Finansman yapısı ve politika önerileri. *İstanbul: Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu ve Eğitim Reformu Girişimi*.
- Yossi, S. & Walter, M. (2000). Vocational Secondary Education, *European Societies*. 2:1, 29-50.

EK- 1 : ARAŞTIRMA İZİN ONAYI

T.C.
KARTEPE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim MüdürlüğüSayı : 16009176-85-353.99.00.00 / 3258
Konu : Araştırma İznı.

17/05/2013

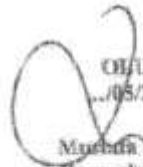
KAYMAKAMLIK MAKAMINA
KARTEPE

İlgi :Fevziye Tezcan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Müdürlüğünün 06/05/2013 tarih ve 301 sayılı yazısı.

Kocaeli Üniversitesi Yön. Tef. Plan. Eko. Anabilim Dalında yüksek lisans yapmakta olan ilçemiz Fevziye Tezcan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde Elektrik-Elektronik Tek. / Elektronik öğretmeni olarak görev yapan Turgay BÜLBÜL' ün "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarına ve Mesleki Eğitime Yönelik Görüşleri" konulu araştırma çalışmasını ilçemiz Fevziye Tezcan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ile Kartepe Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde istekli ve gönüllü 12. sınıf öğrencilerine yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınızı arz ederim.

Mustafa ÇANSLIZ
İlçe Milli Eğitim Müdürü

08/UR
.../05/2013
Mustafa ÇANALDI
Kaymakam
EK:
1-Yazı(1 sayfa)
2-Dilekçe(1 adet)

EK -2 VERİ TOPLAMA FORMU

Okul gibidir.

[illegible]

GÖRÜŞME SORULARI

- 1- Diploma sahibi olduktan sonra öğrenim gördüğün alanda çalışmak istiyor musun ? Neden ?

- 2- Meslek lisesinde öğrenim görmüş birisi olarak çevrendeki diğer insanlara mesleki olarak yardımcı olabilir misin ? Neden ?/ Nasıl ?

- 3- Okulda aldığın eğitim iş hayatında yeterli mi ? Neden ?

- 4- Meslek lisesinde aldığın eğitimin sana bir faydası oldu mu ? Neden ? / Nasıl ?

ARAŞTIRMA KATILIMCILARINA AİT KİŞİSEL BİLGİLER	
YAŞ :	
Anne Eğitim durumu :	Baba Eğitim Durumu :
Anne meslek durumu :	Baba meslek durumu :